

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΡΑΚΗΣ

DEMOCRITUS
UNIVERSITY
OF THRACE

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

ΔΗΜΟΚΡΕΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

**ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ**

- Μια κοινωνιολογική προσέγγιση-

Διπλωματική Εργασία

της

Μοσχοπούλου Ελένης

Θεσσαλονίκη, 2022

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Πτυχίο Πολιτικών Επιστημών, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2018

Διπλωματική Εργασία

υποβαλλόμενη για τη μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων του

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής
Κ. Κόμνιος Κομνηνός

Εγκρίθηκε από την τριμελή εξεταστική επιτροπή την 25/02/2022

Όνοματεπώνυμο 1

Όνοματεπώνυμο 2

Όνοματεπώνυμο 3

κ. Κόμνιος Κομνηνός

κ. Αλεξανδροπούλου
Ευγενία

κ. Μυλώση Μαρία

Περίληψη

Ο ερχομός και η εδραίωση του διαδικτύου στην καθημερινή ζωή των ανθρώπων άλλαξε ριζικά τα μέχρι τότε δεδομένα δημιουργώντας από τη μια νέες ευκαιρίες και από την άλλη αρκετούς κινδύνους. Συγκεκριμένα οι υπηρεσίες κοινωνικής , οι οποίες γίνονται όλο και πιο δημοφιλείς στις μέρες μας, αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο διάθεσης και ανταλλαγής προσωπικών πληροφοριών των χρηστών. Η συντριπτική πλειοψηφία των τελευταίων καθημερινά γνωστοποιεί δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χωρίς να αντιλαμβάνεται τις πιθανές συνέπειες και τους κινδύνους που μπορεί να ελλοχεύουν από αυτό. Η σφαίρα του ιδιωτικού βίου συχνά παραβιάζεται μέσα από τις υπηρεσίες αυτές και για το λόγο αυτό καθίσταται όλο και πιο επιτακτική η ανάγκη ενός ισχυρού νομοθετικού πλαισίου που να την προστατεύει. Συνεπώς όσο η κοινωνία αναπτύσσεται και τα κοινωνικά δίκτυα εξελίσσονται , η νομική προστασία των προσωπικών δεδομένων πρέπει να προσαρμόζεται στις εκάστοτε απαιτήσεις. Η εφαρμογή του νέου Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 (ΓΚΠΔ), έρχεται να εκσυγχρονίσει την ήδη υπάρχουσα νομοθεσία για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και να προσφέρει μια ενιαία και εναρμονισμένη προσέγγιση για την προστασία του ιδιωτικού βίου.

Με το παρόν πόνημα, θα ασχοληθούμε με την μελέτη των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης, πώς θίγονται τα προσωπικά δεδομένα και η ιδιωτικότητα των χρηστών μέσα από αυτές τις κοινωνικές πλατφόρμες επικοινωνίας και εν τέλει πως μπορούν οι χρήστες αυτών των μέσων να απολάβουν μιας αποτελεσματικής προστασίας. Ειδικότερα, θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε το ρόλο των εν λόγω υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης, το πως εμφανίστηκαν στη σημερινή κοινωνία, τον τρόπο χρήσης τους και το νομοθετικό πλαίσιο που τα διέπει. Εν συνεχεία θα αναλύσουμε την έννοια της ιδιωτικής ζωής, τι περιλαμβάνει αυτή, ποια είναι τα όρια της και πως αυτή προστατεύεται. Ποια είναι η σύνδεση της ιδιωτικότητας με τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης; Πως παραβιάζεται αυτή μέσα από την επεξεργασία των πληροφοριών που ενυπάρχουν εντός αυτών;

Λέξεις Κλειδιά: Υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Ιδιωτικότητα, Νομοθετικό πλαίσιο, Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων

Abstract

The coming and consolidation of the internet in people's daily lives has radically changed the data up to then, creating on the one hand new opportunities and on the other several risks. In particular, social services, which are becoming more and more popular nowadays, are a powerful tool for the distribution and exchange of personal information of users. The vast majority of the latter daily disclose personal data without realizing the possible consequences and risks that may lie with it. The sphere of private life is often violated through these services, which is why the need for a strong legislative framework to protect it is becoming increasingly urgent. Therefore, as society develops and social networks evolve, the legal protection of personal data must be adapted to the specific requirements. The implementation of the new General Data Protection Regulation 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016, modernize existing legislation on the protection of personal data and offer a uniform and harmonized approach to the protection of privacy.

With this action, we will deal with the study of social networking services, how users' personal data and privacy are affected through these social communication platforms and ultimately how users of these media can enjoy effective protection. In particular, we will try to analyze the role of these social networking services, how they have appeared in today's society, how they are used and the legislative framework that governs them. We will then analyze the concept of privacy, what it includes, what its limits are and how it is protected. What is the connection between privacy and social media platforms? How is this violated by processing the information that is in it?

Keywords: Social networking services, Privacy, Legislative Framework, General Data Protection Regulation

Πρόλογος – Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια φοίτησης μου στο Διαπανεπιστημιακό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) «Δίκαιο και Πληροφορική» του τμήματος Εφαρμοσμένης Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του τμήματος Νομικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή μου κύριο Κομνηνό Κόμνιο για την εξαιρετική συνεργασία και υποστήριξη του, καθώς επίσης και στην οικογένεια μου, τους γονείς και τον αδερφό μου, οι οποίοι μου πρόσφεραν την συνεχή υποστήριξη τους καθώς και με βοήθησαν να διαχειριστώ ψυχολογικά όλη αυτή την πίεση και το άγχος που με κατέκλυζε.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	5
Abstract.....	6
Πρόλογος – Ευχαριστίες.....	7
Πίνακας Συντομογραφιών.....	10
Εισαγωγή.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	14
Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	14
1.1. Η έννοια των κοινωνικών δικτύων.....	14
1.2. Η έννοια των προσωπικών Δεδομένων.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	19
Ιδιωτικότητα – Ελευθέρια έκφρασης και πληροφόρησης – Κίνδυνοι που πλήττουν τον ιδιωτικό βίο.....	19
2.1 Ορισμός Ιδιωτικότητας και στοιχεία αυτής.....	19
2.2 Το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης.....	23
2.3 Κίνδυνος παραβίασης ιδιωτικότητας και συσχετισμός με το δικαίωμα στην πληροφόρηση.....	30
2.4 Κατηγοριοποιήσεις των κινδύνων ιδιωτικότητας στα Social Media.....	33
2.5 Το απόρρητο των δημοσιεύσεων και των επικοινωνιών στο διαδίκτυο.....	36
2.6 Μελέτη και άλλων ενδεικτικών περιπτώσεων παραβίασης προσωπικών δεδομένων....	37
2.6.1 Περίπτωση της μηχανής αναζήτησης Google.....	37
2.6.2 GoogleStreetView – Googlemaps.....	41
2.6.3 Σκάνδαλο υπόθεσης της Apple εξαιτίας της τοποθέτησης του I – phonetracking σε συσκευές της.....	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	42

Προστασία ιδιωτικότητας.....	42
3.1. Εισαγωγικό πλαίσιο.....	43
3.2. Ουσιαστικό πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικότητας.....	45
3.3. Το κανονιστικό πλαίσιο προστασίας του ιδιωτικού βίου, των προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου των επικοινωνιών.....	45
3.3.1 Η ευρωπαϊκή νομοθεσία γύρω από την προστασία των προσωπικών δεδομένων – ιστορική αναδρομή : χθες και σήμερα.....	46
3.3.2 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων.....	53
3.3.3 Ελληνικό ρυθμιστικό – προστατευτικό πλαίσιο των προσωπικών δεδομένων και του ιδιωτικού βίου.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....	61
Προστασία των προσωπικών δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.....	61
4.1. Social Media Profiling.....	61
4.2. Ανήλικοι και social media.....	66
4.3. Στοχευμένη διαφήμιση και Προσωπικά δεδομένα.....	71
4.4. Χρήσηcookies.....	74
4.5. Socialmediaplugins.....	79
4.6. Προσβολή προσωπικότητας.....	83
4.7. Οικιακή δραστηριότητα.....	86
Επίλογος-Συμπεράσματα.....	87
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	89
Ελληνική.....	89
Ξενόγλωσση.....	91

Πίνακας Συντομογραφιών

Αγγλ.:	Αγγλικά
Άρθρ.:	άρθρο
Βλ.:	βλέπε
ΔΕΚ:	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
ΔιΜΜΕ:	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης και Επικοινωνίας
ΕΔΔΑ:	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
εδ.:	εδάφιο
επ.:	επόμενα
ΕΣΔΑ:	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕφΔΔ:	Εφαρμογές Διοικητικού Δικαίου (περιοδικό)
κ.ά:	και άλλα
ό.π.:	όπως παραπάνω
παρ.:	παράγραφος
Π.Δ:	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΚ:	Ποινικός Κώδικας
σελ.:	σελίδα

Εισαγωγή

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από μια ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη, με αποτέλεσμα αυτή να έχει αλλάξει το επίπεδο ζωής. Αυτή η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη άνοιξε το δρόμο για τη νέα βιομηχανική επανάσταση, η οποία αυτή τη φορά είναι ψηφιακή και χαρακτηρίζεται από μια αέναη κυκλοφορία πληροφοριών και δεδομένων (data)¹. Ειδικά μετά την εμφάνιση και την εξάπλωση του διαδικτύου, έχει διαμορφωθεί ένας κυβερνοχώρος εντός του οποίου κυκλοφορούν και ανταλλάσσονται άπειρες πληροφορίες, δεδομένα και στοιχεία. Σύμφωνα, μάλιστα, με τον M. Castells, το διαδίκτυο, αποτελεί «ένα νέο περιβάλλον επικοινωνίας»². Στα πλαίσια αυτού του κυβερνοχώρου, έχουν αναπτυχθεί διάφορες πλατφόρμες κοινωνικών συναναστροφών, όπως είναι το Instagram και το Facebook, εντός των οποίων έκαστος εξ ημών δημοσιεύουμε προσωπικές μας πληροφορίες, δεδομένα, φωτογραφίες ή προσωπικές απόψεις και γνώμες.

Γενικότερα, η ανάπτυξη του διαδικτύου, έχει προσφέρει τη δυνατότητα επικοινωνίας και τη διοχέτευση προσωπικών και λοιπών πληροφοριών χωρίς όρια. Η εκάστοτε πληροφορία, που παρέχει ο κάθε χρήστης του διαδικτύου, καταχωρείται σε μια βάση δεδομένων και διακινείται ελεύθερα, με αποτέλεσμα να έχει διαφοροποιηθεί ο τρόπος επικοινωνίας και συναλλαγών, συμβάλλοντας στην ενίσχυση της παγκοσμιοποίησης και ανοίγοντας διαύλους επικοινωνίας μεταξύ μελών από όλο τον κόσμο. Ειδικά οι βάσεις δεδομένων έχουν μεγάλη χρησιμότητα στο χώρο της αγοράς και της κατανάλωσης για διάφορους οργανισμούς ή εταιρίες, οι οποίες επιδιώκουν να συλλέξουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο σκέψης και τις προτιμήσεις του κοινού προς το οποίο απευθύνονται. Άλλωστε, δεν είναι λίγες οι φορές, που έχουμε παρατηρήσει ότι, ενώ ψάχνουμε μια πληροφορία σε μια βάση δεδομένων, σε μια επόμενη αναζήτηση μας εμφανίζονται εναλλακτικές πληροφορίες – προτάσεις επί του αντικειμένου που αναζητούσαμε εξ αρχής. Πόσο, όμως, νόμιμο καθίσταται όλο αυτό και από ποιο χρονικό σημείο μπορούμε να κάνουμε λόγο για παραβίαση των προσωπικών δεδομένων.

---

¹Βλ. Α. Μήτρου, Το δίκαιο στην κοινωνία της Πληροφορίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2002, σελ. 17-19.

²Βλ. Ε. Δεληγιάννη, Δίκαιο και Επικοινωνία στα Ιστολόγια (Blogs) και στα Νέα Μέσα, σελ. 14

Δεν μπορεί να αμφισβητήσει κανείς ότι το διαδίκτυο και ο κυβερνοχώρος που δημιουργείται εξαιτίας του διαδικτύου συνιστούν ένα από τα βασικότερα (εάν όχι το βασικότερο) εργαλεία διάθεσης πληροφοριών, και ένα από τα στοιχειώδη μέσα επικοινωνίας των μελών των σύγχρονων κοινωνιών. Επί της ουσίας, τα social networks και οι πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης, όπως είναι το Facebook, έχει αντικαταστήσει τον παραδοσιακό τρόπο επικοινωνίας. Προφανώς, τα οφέλη που αντλούνται από τον ως άνω μηχανισμό είναι τεράστια. Όμως, οι κίνδυνοι που απορρέουν εξαιτίας αυτού είναι εξίσου σημαντικοί. Ένας εξ αυτών είναι η παραβίαση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών και κατ' επέκταση η παραβίαση της ιδιωτικότητάς τους.

Αυτός ο προβληματισμός εντείνεται ολοένα και περισσότερο, δοθέντος ότι αυξάνεται η ανησυχία του κοινού περί της παραβίασης της ιδιωτικής σφαίρας και προσωπικής ζωής των χρηστών του διαδικτύου και ειδικά μέσα από την αυξανόμενη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Το ίδιο το διαδίκτυο αυτό καθ' εαυτό αποτελεί από μόνο του μια απειλή, δοθέντος ότι είναι αχανές και οι χρήστες αυτού έρχονται αντιμέτωποι με διάφορες απειλές, όπως είναι η παραβίαση της ιδιωτικότητας των προσωπικών δεδομένων, καθώς και δια της υποκλοπής πληροφοριών κατά τη διάρκεια της ηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών, όπως είναι τα emails. Η προστασία του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης, όπως αυτό αναπτύσσεται μέσα στο χώρο του διαδικτύου και ιδίως μέσα από τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί μια πρόκληση για τη σημερινή εποχή, ενώ έχει απασχολήσει σχεδόν όλους τους επιστημονικούς κλάδους. Η εικόνα, η υπόληψη και η τιμή του κάθε ατόμου είναι καθημερινά εκτεθειμένη στο διαδίκτυο μέσα από τις διάφορες εφαρμογές, των οποίων τυγχάνει χρήστης ή ακόμα και διαχειριστής³. Από τη στιγμή που υπάρχει απρόσκοπτη ελευθερία διακίνησης και χρήσης των πληροφοριών, υπάρχει αδήριτη ανάγκη προστασίας της ελευθερίας έκφρασης των χρηστών, ως έκφανση της προσωπικότητάς τους, όταν γίνεται χρήση των προσωπικών τους δεδομένων, χωρίς τη συναίνεσή τους.

---

³ Βλ. Χ. Ακριβοπούλου, Είναι το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα απόλυτο, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, Τόμος: 1, 2011, σελ. 1

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

1.1. Η έννοια των κοινωνικών δικτύων

Ζούμε σε μία εποχή κατά την οποία το διαδίκτυο έχει αλλάξει ριζικά. Από πολλές απόψεις, η δραματική αυτή αλλαγή συμβολίζεται από την ανερχόμενη επανάσταση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media). Οι ιστοσελίδες των social media έχουν κατακλύσει την φαντασία χιλιάδων πολιτών του κυβερνοχώρου, γνωστών και ως netizens. Διαρκώς όλο και περισσότεροι χρήστες συνωστίζονται σε διάφορα γνωστά και νέα sites μέσω δικτύωσης, απλά για να παραθέσουν τον δικό τους τρόπο σκέψης, τις δικές τους απόψεις και προοπτικές, ή ακόμα και να αλληλεπιδράσουν με άλλα άτομα, όπως φίλους, γνωστούς, συναδέλφους.

Το φαινόμενο της ηλεκτρονικής κοινωνικής δικτύωσης είναι διαρκώς επίκαιρο λόγω της δυναμικής του εξέλιξης φαίνεται ότι έχει ήδη ξεπεράσει τη παροδική διάσταση ενός Δρόμου και έχει εδραιωθεί ως νέο κοινωνικό φαινόμενο. Όπως κάθε πρωτοφανές κοινωνικό φαινόμενο, με οικονομικές, πολιτικές προεκτάσεις. Η προσωπική, ηλεκτρονική κοινωνική δικτύωση εγείρει ανησυχίες, ερωτήματα, διλήμματα και για το λόγο αυτό έχει γίνει αντικείμενο έντονης παρατήρησης και συζήτησης από την Επιστημονική Κοινότητα.

Το ζήτημα των κοινωνικών δικτύων παρουσιάζει μια δυναμική εξέλιξη και έχει απασχολήσει εντόνως την επιστημονική κοινότητα, λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της τα τελευταία χρόνια. Πλέον τα παραδοσιακά μέσα επικοινωνίας και ενημέρωσης έχουν ισχυρούς ανταγωνιστές, και αυτοί είναι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία προήλθαν από το Web 2.0.. Στο παρόν υποκεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να αποδώσουμε την έννοια των κοινωνικών δικτύων, χάριν διευκόλυνσης του αναγνώστη της παρούσης εργασίας προς κατανόηση του παρόντος θέματος, κάνοντας παράλληλα και μια ιστορική αναδρομή της δημιουργίας των κοινωνικών δικτύων.

Με την γέννηση του διαδικτύου αναπτύχθηκε ένας παγκόσμιος ιστός μέσω διαδικτύου, ο οποίος με τη σειρά του έδωσε νέα ώθηση στον τρόπο επικοινωνίας. Ο Tim Berners Lee ήταν αυτός ο οποίος το έτος 1991 δημιούργησε τη μεγαλύτερη και σπουδαιότερη βάση δεδομένων,

το λεγόμενο «*World Wide Web*», άλλως το «*παγκόσμιο διαδικτυακό ιστό*». Η πρώτη μορφή του διαδικτυακού ιστού ήταν το Web 1.0, έδινε τη δυνατότητα μόνο για ενημέρωση, χωρίς, όμως, να μπορούν οι χρήστες να επικοινωνούν άμεσα μεταξύ τους, να ανταλλάσσουν πληροφορίες και απόψεις. Αυτό το κενό, ήταν λογικό, να οδηγήσει στην ανάγκη αναζήτησης ενός νέου δικτυακού ιστού, περισσότερο προηγμένου με περισσότερες δυνατότητες διαμοίρασης πληροφοριών και λοιπών στοιχείων μεταξύ των χρηστών. Μάλιστα, ο κ. DarcyDiNucci⁴, τόνισε ότι το Web 1.0. ήταν ο πρόδρομος για κάτι νεότερο, καλύτερο και πιο αποτελεσματικό στον τομέα της αμφίδρομης διαδικτυακής επικοινωνίας, εννοώντας το Web 2.0. . Μάλιστα, τόνισε ότι το Web 2.0. θα απομακρύνει το διαδίκτυο από τη μονόδρομη στατικότητα, ήτοι μόνο από τη θέαση και λήψη πληροφοριών, και θα το κάνει να λειτουργεί ως «*αιθέρας μέσω του οποίου θα επέλθει η διαδραστικότητα*».

Είχαν προταθεί διάφορες απόψεις σχετικά με την αναβάθμιση του διαδικτυακού ιστού, η πιο σημαντική εκ των οποίων ήταν εκείνη που εισήγαγε το Web 2.0., ο οποίος (ορός) εισήγαγε με τη σειρά του το θεσμό του Παγκόσμιου Διαδικτυακού ιστού (World Wide Web). Αυτός ο ιστός είναι μια πλατφόρμα, η οποία διαμορφώνεται από τις πληροφορίες και τα δεδομένα, τα οποία εισάγουν πολλαπλοί χρήστες από όλο τον κόσμο, οι οποίοι δρουν συμμετοχικά. Δεν διαμορφώνεται μόνο από ένα μεμονωμένο άτομο ή συγκεκριμένες και μεμονωμένες μερίδες ανθρώπων.

Ως παγκόσμιος ιστός τύπου Web 2.0 ορίζεται «*η νέα γενιά του Παγκόσμιου Ιστού η οποία βασίζεται στην όλο και μεγαλύτερη δυνατότητα των χρηστών του Διαδικτύου να μοιράζονται πληροφορίες και να συνεργάζονται online. Αυτή η νέα γενιά είναι μια δυναμική διαδικτυακή πλατφόρμα στην οποία μπορούν να αλληλεπιδρούν χρήστες χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις σε θέματα υπολογιστών και δικτύων*»⁵. Τα βασικά χαρακτηριστικά, τα οποία διέπουν το Web 2.0. είναι η ελευθεριότητα των χρηστών, η δυνατότητα πολλαπλής συμμετοχής, η δυνατότητα επικοινωνίας πολλαπλών χρηστών και η ανάμειξη γνώμων, απόψεων και διατυπώσεων, όπως επίσης και η διαμόρφωση μιας νέας ηλεκτρονικής κοινωνίας. Με αυτά τα χαρακτηριστικά, το

---

⁴Βλ. D. Dinucci, *Fragmented Future*, Print 53, δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα www.darcyd.com.

⁵ Βλ. Ν. Κουτσουγιαννοπούλου, Τα νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (Social Media) και η σχέση τους με την καταναλωτική συμπεριφορά, διπλωματική εργασία, Πάτρα 2013, δημοσιευμένη στον ιστότοπο <https://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/6213/1/%CE%94%CE%B9%CF%80%CE%BB%CF%89%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%9A%CE%BF%CF%85%CF%84%CF%83%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CF%80%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CF%85%20%CE%9D%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%B1.pdf>

Web 2.0. συνιστά «μια κοινωνική και όχι τεχνολογική επανάσταση» και κατά άλλους όχι διαδικτυακός ιστός, αλλά «κοινωνικός ιστός». Το Web 2.0. έδωσε στο διαδικτυακό κυβερνοχώρο μια δημοκρατική διάσταση, καθότι επικρατεί πολυφωνία, εν αντιθέσει με το Web 1.0. , όπου το περιεχόμενό του δεν μπορούσε να διαμορφωθεί από τους ίδιους τους χρήστες, οι οποίοι με τη σειρά τους αποτελούσαν δέκτες των πληροφοριών που ενυπήρχαν εντός του κυβερνοχώρου, χωρίς δυνατότητα διατύπωσης αντίθετων απόψεων ή ανταλλαγής λοιπών εναλλακτικών πληροφοριών.

Το Web 2.0. αποτελείται από διάφορα συμμετοχικά εργαλεία, όπως τα blogs, forums, δια των οποίων γίνεται ακατάπαυστη εισροή και ανταλλαγή πληροφοριών, με αποτέλεσμα το παγκόσμιο δίκτυο να μετατραπεί σε ένα κανάλι αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των εκατομμυρίων χρηστών ανά τον κόσμο. Περαιτέρω, αυτό οδήγησε τους χρήστες να μεταβάλλουν την καθημερινότητα τους και τον τρόπο λειτουργίας αυτής, εισάγοντας την online δράση, κατά την οποία οι περισσότερες δραστηριότητες των χρηστών γίνονται πλέον μόνο διαδικτυακά. Η υπηρεσία, η οποία παρέχεται μέσω του Web 2.0. είναι προσαρμοσμένη στα νέα δεδομένα και συμβάλλει στην ανταλλαγή των πληροφοριών και στοιχείων μεταξύ των χρηστών, μεταβάλλεται συνεχώς ανάλογα με τις ανάγκες των χρηστών και τις πληροφορίες που διοχετεύουν, δημιουργώντας έτσι ένα ιδιαίτερος αναπτυγμένο, ενισχυμένο και ευμετάβλητο επικοινωνιακό πλαίσιο.

Εξ αυτού του λόγου, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ακολουθούσαν το ανωτέρω πλαίσιο τεχνολογίας, αποσκοπώντας στην ανάπτυξη ενός παγκόσμιο διαλόγου. Το Web 2.0. έχει χαρακτηριστεί άλλωστε και ως Social Web, δηλαδή κοινωνικό δίκτυο, καθόσον ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι συνδέονται μεταξύ τους μέσα σε μια νέα ηλεκτρονική κοινωνία. Κατά πολλούς, συνεπάγεται ότι συνοδεύεται από την ύπαρξη μιας τεχνητής νοημοσύνης, η οποία σχηματίζεται από την συλλογή σκέψεων και απόψεων πολλαπλών χρηστών. Προς κατανόηση, των ανωτέρω, παραθέτουμε το παράδειγμα της Wikipedia, η οποία αποτελεί ένα εργαλείο πληροφόρησης για διάφορα και ποικίλα θέματα, μέσα από διάφορες πηγές και ποικίλες τοποθετήσεις.

Ως κοινωνικά δίκτυα ορίζονται «το άθροισμα των κοινωνικών επαφών μέσω των οποίων το άτομο διατηρεί την κοινωνική του ταυτότητα, λαμβάνει συναισθηματική υποστήριξη, υλική ενίσχυση και συμμετοχή σε υπηρεσίες, έχει πρόσβαση σε

πληροφορίες και δημιουργεί νέες επαφές»⁶. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα σύνολο ανθρώπων, μεταξύ των οποίων αναπτύσσονται κοινωνικοί δεσμοί, όπως για παράδειγμα φιλίες, επαγγελματικές σχέσεις, επειδή έχουν ταύτιση απόψεων και ιδεολογιών. Οι σχέσεις των ανθρώπων μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα δομούνται μέσα από ένα πλήρως οριοθετημένο σύστημα, δια των προφίλ των οποία σχηματίζονται από τα άτομα, των πληροφοριών που θέτουν σε κοινή θέα. Παράλληλα, μπορούν να σχηματιστούν ομάδες με κοινά ενδιαφέροντα και ιδεολογίες, οι οποίες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους μέσα από αυτό το οριοθετημένο ηλεκτρονικό πλαίσιο⁷.

Τα κοινωνικά δίκτυα ή αλλιώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γνωρίζουν ταχεία εξάπλωση, σε παρά πολλούς τομείς της καθημερινής ζωής, από την εργασία μέχρι και στον τομέα των κοινωνικών συναναστροφών.

Σε κάθε περίπτωση, τα βασικά χαρακτηριστικά των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (Social Media) είναι: α) προσφέρει τη δυνατότητα συμμετοχής πολλών ατόμων μέσα από την έκφραση και διατύπωση διαφορετικών απόψεων και πληροφοριών, β) επικρατεί η διαφάνεια, σύμφωνα με την οποία οι περισσότερες πληροφορίες είναι ανοιχτές στους χρήστες, ενώ παράλληλα, οι ήδη υπάρχουσες πληροφορίες μπορούν να τροποποιηθούν ή να συμπληρωθούν. Τα δεδομένα είναι ανοιχτά σε τροποποιήσεις και αλλαγές, γ) η δυνατότητα συμμετοχής πολλών ατόμων δεν περιορίζεται μόνο στην ανταλλαγή πληροφοριών ή στο ανέβασμα και μοίρασμα video, μουσικής, ήχων, κτλ αλλά δίνεται η δυνατότητα στα συμμετέχοντα άτομα να αναπτύξουν διάλογο. Όλα τα ανωτέρω χαρακτηριστικά των social media, προσδίδουν εις αυτά την έννοια της κοινότητας. Ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους τα άτομα μπορούν να σχηματίζουν μικρές κοινότητες, όπου εκεί μπορούν να μοιράζονται και να ανταλλάσσουν τα ενδιαφέροντά τους.

Ωστόσο, τα κοινωνικά δίκτυα αποτελούν μεγάλη απειλή για την προσωπικότητα λόγω της παρέμβασης στον ιδιωτικό τομέα των χρηστών τους με αποτέλεσμα θίγεται το δικαίωμά τους στην αυτοδιάθεση πληροφοριών και η προστασία της ιδιωτικής τους ζωή. Αποτελούν όμως και μεγάλη πρόκληση για τον νομοθέτη για αναδιάρθρωση του ισχύοντος νόμου που διέπει το Διαδίκτυο παγκοσμίως. Το διαδίκτυο αποτελεί τον πιο μεγάλο συλλέκτη στοιχείων όλων των

---

⁶Βλ. Walker, MacBride και Vachon, Social Networks and employment in the north Aegean sea region, The Journal Social Research Volume 1, σελ. 659.

⁷Βλ. O. Kwon and Y. Wen, An empirical Study of the factors affecting social network service use, Computers in Human Behavior, Vol 26, σελ. 255.

1.2. Η έννοια των προσωπικών Δεδομένων

Τα προσωπικά δεδομένα ορίζονται ως «η κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων. Δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία, απ' τα οποία δεν μπορούν πλέον να προσδιορισθούν τα δεδομένα που αναφέρονται στο φυσικό πρόσωπο, του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός η περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από άποψη φυσική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική»⁸.

Συνεπώς τα προσωπικά δεδομένα συνιστούν κάθε πληροφορία που αναφέρεται και προσδιορίζει ένα άτομο, όπως δεδομένα αναγνώρισης που είναι το όνομα, το επώνυμο, η ηλικία, η οικογενειακή κατάσταση, η διεύθυνση κατοικίας και εργασίας, το επάγγελμα, η εκπαίδευση, η οικονομική κατάσταση, τα ηλεκτρονικά ίχνη, τα ενδιαφέροντα, οι δραστηριότητες και οι συνήθειες ενός ατόμου κ.α. Ορισμένες μάλιστα κατηγορίες προσωπικών δεδομένων, που αναφέρονται στην βάση της ιδιωτικής μας ζωής χαρακτηρίζονται ευαίσθητα δεδομένα και τυγχάνουν μεγαλύτερης προστασίας. Τα ευαίσθητα δεδομένα αφορούν κυρίως τη φυλετική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, την υγεία και κοινωνική πρόνοια, την ερωτική ζωή και τον σύντροφο του καθενός, τις ποινικές διώξεις και καταδίκες. Δηλαδή αφορούν περισσότερο τον άνθρωπο σε σχέση με τον κοινωνικό και πολιτισμικό πόλο της κοινωνίας και είναι από τα προσωπικά δεδομένα και δικαιώματα του ανθρώπου που καταπατώνται πιο εύκολα⁹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

---

⁸ Ι. Ιγγλεζάκη, Προστασία προσωπικών δεδομένων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Συνήγορος 84/2011

⁹ Ι. Ιγγλεζάκη, Προστασία προσωπικών δεδομένων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Συνήγορος 84/2011

Ιδιωτικότητα – Ελευθέρια έκφρασης και πληροφόρησης – Κίνδυνοι που πλήττουν τον ιδιωτικό βίο

2.1 Ορισμός Ιδιωτικότητας και στοιχεία αυτής

«Η ιστορία των κοινωνιών μας τους δυο τελευταίους αιώνες είναι η ιστορία της εξατομίκευσης των μελών τους. Ένας νέος άνθρωπος γεννήθηκε.....που με τον πρόγονό του ..... δεν έχει πια άλλο κοινό σημείο παρά το όνομα... Είναι ένα υποκείμενο αποδεσμευμένο, εντός κοινωνίας, το οποίο είναι πολύ καλά ενταγμένο και ταυτόχρονα πλήρως ανεξάρτητο. Το άτομο της φυσικής κατάστασης, εγγεγραμμένο ανάμεσα στους όμοιούς του»¹⁰

Αποτελεί συνταγματική επιταγή ότι κάθε άνθρωπος θα πρέπει να είναι φορέας ελευθεριών, ώστε να μπορέσει να ασκήσει τα δικαιώματά του, να εκφράσει τις ιδέες και τις απόψεις του, αποδεσμευόμενος από τον συνεχή έλεγχο του από το κράτος και από το περιβάλλον κοινωνικό σύνολο εν γένει. Αντιλαμβανόμαστε, ότι η προστασία της ιδιωτικότητας του κάθε ατόμου είναι ένα ύψιστο αγαθό, που προστατεύεται συνταγματικώς. Αν λάβουμε, μάλιστα, υπόψη τα επιτεύγματα της σύγχρονης τεχνολογίας και τον κατακλυσμό αυτής στην καθημερινότητα του κάθε ατόμου, γίνεται αντιληπτό, πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι η προστασία της προσωπικής αυτονομίας των πολιτών και της ιδιωτικότητας τους, αποτελεί ένα ζήτημα που τίθεται επί τάπητος ουκ ολίγες φορές.

Πώς ορίζεται, λοιπόν, η ιδιωτικότητα; Η Λ. Μήτρου¹¹, πολύ γλαφυρά κάνει την ακόλουθη παρατήρηση - διαπίστωση στην προσπάθειά της, να ορίσει την ιδιωτικότητα. Ειδικότερα, αναφέρει ότι «πιο εύκολο να αναγνωρίζεις έναν ελέφαντα παρά τον περιγράφεις. Όταν αναφερόμαστε στην ιδιωτικότητα είναι, επίσης, βέβαιο ότι είναι ευχερέστερο να την υπερασπίζεται κανείς ως αίτημα παρά να την ορίζει». Πράγματι, αν παρατηρήσει κάποιος, είναι αρκετά δύσκολο να ορίσεις την ιδιωτικότητα, εντάσσοντας εις αυτήν τα βασικά στοιχεία που την

---

¹⁰Βλ. Ι. Καμτσίδου, Η συνταγματική πορεία της ιδιωτικότητας στον δημόσιο χώρο, σε εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Εισαγωγή Ι. Μανωλεδάκη, Παραβίαση Ιδιωτικότητας – οι κάμερες, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκης, 2009, δημοσιευμένο και την 28—6-2013 στην ιστοσελίδα http://law-constitution.web.auth.gr/kamtsidou/2013/06/28/%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CF%89%CF%84%CE%B9%CE%BA/#_ftn1

¹¹ Βλ. Λ. Μήτρου, Η προστασία της Ιδιωτικότητας στην Πληροφορική και τις επικοινωνίες – Η νομική διάσταση.

προσδιορίζουν.

Ως ιδιωτικότητα ορίζεται «ο χώρος που αυτοπροσδιορίζει κάθε άτομο προκειμένου να ασκεί μέσα σε αυτόν τις προσωπικές και οικογενειακές δραστηριότητες απερίσπαστο από παρεμβάσεις ή παρενοχλήσεις τρίτων. Ο χώρος αυτός εκτείνεται μεταξύ του ευρύτερου πλαισίου της κοινωνικής και επαγγελματικής ζωής ενός προσώπου και του απορρήτου του χώρου της αυστηρά προσωπικής ζωής του ». ¹²Ένας άλλος ορισμός για την έννοια της ιδιωτικότητας είναι ότι πρόκειται για μια «αξίωση των ατόμων και των ομάδων να αποφασίζουν για τον εαυτό τους τότε, πως και σε ποιο ακριβώς βαθμό οι πληροφορίες για τα άτομά τους γνωστοποιούνται στους υπόλοιπους με τους οποίους επικοινωνούν »¹³

Πρόκειται για έναν όρο που είναι σχετικά καινούργιος στην ελληνική έννομη τάξη και στο συνταγματικό δίκαιο¹⁴. Η έννοια της ιδιωτικότητας αναφέρεται σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο. Δηλαδή, προστασία του ιδιωτικού βίου τόσο από τη συνεχή παρέμβαση της κρατικής εξουσίας όσο και από τον συνεχή έλεγχο και κριτική του λοιπού κοινωνικού συνόλου¹⁵. Τούτο, από μόνο του σημαίνει ότι πρόκειται για μια έννοια, η οποία επιτελεί κομβική σημασία για τη λειτουργία των κοινωνιών, την προσωπική ανάπτυξη υγιών πολιτών, καθώς και την αρμονική συνύπαρξη των κατοίκων σε μια κοινότητα. Άλλωστε, στα πλαίσια της ιδιωτικής αυτονομίας, δίνεται η δυνατότητα στα συμβαλλόμενα μέρη να ρυθμίσουν την έννομη σχέση τους κατά την ιδιωτική πρωτοβουλία, με αποτέλεσμα η εξέλιξη των αποτελεσμάτων αυτής να είναι εντελώς διαφορετική, εν αντιθέσει με τις σχέσεις αναγκαστικού δικαίου, όπου και δεν επιτρέπεται κάποια παρέκκλιση από τα ρυθμιζόμενα στο νόμο, εκτός αν ο ίδιος ο νομοθέτης θέτει κάτι διαφορετικό¹⁶. Τούτη η διάκριση έχει δημιουργήσει πολλές φορές συγχύσεις αναφορικά με το κατά πόσο μπορεί το κράτος να παρέμβει και να αναχαιτίζει τη γενική ελευθερία των πολιτών να ρυθμίζουν τις ιδιωτικές έννομες σχέσεις τους, ειδικά όταν πρόκειται για την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Το

---

¹² Βλ. Κ. Μαυριά, Το Συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982, σελ. 59 επ.

¹³Βλ. Α. G. Westin, Social and Political Dimensions of Privacy, 2003, δημοσιευμένοστηνιστοσελίδα www.privacysummersymposium.com.

¹⁴ Βλ. Α. Μανιτάκη, Τα κοινωνικά δικαιώματα μεταξύ πολιτικής και ιδιωτικής κοινωνίας, σε Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1981, σ. 64 επ.

¹⁵ Βλ. Α. Μανιτάκη, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1981, σ. 172 επ

¹⁶ Βλ. Ι. Καμτσίδου, ό.π.

ζήτημα προστασίας της ιδιωτικής ζωής έχει απασχολήσει τη διεθνή επιστημονική και δικαστική κοινότητα.

Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα προερχόμενο από το οπλοστάσιο της νομολογίας του Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και δη από το χώρο του αγγλοσαξονικού δικαίου, ήτοι η ενδεικτική απόφαση *Lochner* κατά Νέας Υόρκης, η οποία εκδόθηκε το έτος 1904¹⁷. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, το Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, έχοντας ως βασικό στόχο να προστατεύσει την ελευθερία σύναψης ιδιωτικών συμβάσεων, στα πλαίσια των οικονομικών και εμπορικών συναλλαγών, έφτασε στο σημείο να ακυρώσει πάνω από 200 νομοθετήματα, η διάρκεια ζωής των οποίων ήταν πάνω από 35 χρόνια, χωρίς να δοθεί καμία εγγύηση για την προστασία του κοινωνικού συνόλου. Τελικά, η ανατροπή ήρθε με την έκδοση της απόφασης πάλι του Ανώτατου Ακυρωτικού των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής *Griswold* κατά της πολιτείας του Κονέκτικατ, το έτος 1965¹⁸, σύμφωνα με την οποία η ιδιωτικότητα προστατεύεται στο μέτρο που δεν προσβάλλεται το έννομο συμφέρον του κοινωνικού συνόλου.

Η προστασία της ιδιωτικής ζωής των πολιτών έχει ανοίξει μια διεθνή συζήτηση, σχετικά με τον προσδιορισμό του περιεχομένου αυτής, την εμβέλεια εφαρμογής της και τους τυχόν περιορισμούς αυτής¹⁹. Σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης έχουν θεσπιστεί διάφορα νομοθετήματα σχετικά με την προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων²⁰ και δη με την προστασία της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων του κάθε ατόμου, τα οποία θα τα δούμε αναλυτικώς και παρακάτω. Ενδεικτικά, αναφέρω την οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου η οποία καταργείται δυνάμει του άρθρου 94 παρ. 1 του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΓΚΠΔ).

Εξ όλων των ανωτέρω προκύπτει ότι η ιδιωτικότητα των ατόμων, έτσι όπως θεμελιώνεται και προστατεύεται στο ελληνικό συνταγματικό δίκαιο δεν συνεπάγεται ότι το κάθε

---

¹⁷Βλ. N. Devins–L. Fisher, *The Democratic Constitution*, NY, Εκδόσεις Oxford UP, 2004, σ. 127-128.

¹⁸ Βλ. Ι. Καμτσίδου, ό.π., η οποία στην υποσημείωση 5 αναφέρει ότι με την απόφαση αυτή κρίθηκε ως αντισυνταγματικός ο νόμος της πολιτείας του Κονέκτικατ, ο οποίος εμπόδιζε τη χρήση του φαρμάκου *ibid*, το οποίο παρεμπόδιζε τη σύλληψη και μάλιστα, όποιος παραβίαζε τον ανωτέρω νόμο του επιβάλλονταν ποινικές κυρώσεις. Το εάν επιθυμεί να συλλάβει παιδί ένα ζευγάρι ανάγεται αποκλειστικά και μόνο στη σφαίρα της δικής του αυτονομίας, και δεν τίθεται καν ζήτημα σύγκρισης με το δημόσιο – κοινωνικό συμφέρον.

¹⁹ Βλ. Γ. Κραβαρίτου, *Φύλο και Δίκαιο*, Εκδόσεις Παπαζήση, 1996, σελ. 83 επ.

²⁰ Βλ. Κ. Χρυσόγονος, *Η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην εθνική έννομη τάξη*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001, σελ. 192 επ.,

άτομο δρα ελεύθερα και χωρίς κανένα περιορισμό²¹. Η έννοια της ιδιωτικότητας, έτσι όπως προστατεύεται από την ελληνική έννομη τάξη έχει δύο πτυχές: α) πρόκειται για την ελευθερία του καθενός να αναπτύσσει ελεύθερα τις κοινωνικές του συναναστροφές, χωρίς να χρειάζεται να γνωστοποιήσει κάθε πληροφορία στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Συνήθως, σε αυτή την πτυχή μιλάμε για το επαγγελματικό απόρρητο ή για τις πληροφορίες που μαθαίνει κάποιος στα πλαίσια των φιλικών και οικογενειακών του σχέσεων,²² και β) η προστασία της ιδιωτικότητας συνεπάγεται στο ότι παρέχονται οι απαιτούμενες εγγυήσεις στο κάθε άτομο, ώστε να αναπτύξει ελεύθερα την προσωπικότητά του, ώστε **«να διαθέτει κάποιος την ικανότητα να βλέπει τα πράγματα μέσα από μια εντελώς μοναδική, προσωπική σκοπιά που είναι η δική του, ένα συγκεκριμένο «εγώ», με συγκεκριμένα σχέδια και προθέσεις, που είναι ο εαυτός του»**²³.

Ως εκ τούτων, προκύπτει ότι η ιδιωτικότητα του κάθε ατόμου και η ελευθερία κινήσεων και έκφρασης προστατεύονται τόσο στα πλαίσια του ιδιωτικού δικαίου όσο και στα πλαίσια του δημοσίου, παρά τις παρεμβάσεις τρίτων προσώπων. Για το λόγο αυτό, η προσβολή του συνταγματικώς κατοχυρωμένου δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή τιμωρείται ποινικά από το νομοθέτη (βλ. σχετικά το άρθρο 370 α του Ποινικού Κώδικα).²⁴

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι πρόκειται για μια έννοια, η οποία είναι από τη μια αρκετά ευρεία και από την άλλη αρκετά περίπλοκη.

2.2 Το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης και πληροφόρησης

Το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης αποτελεί ένα από τα πιο ουσιώδη και θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, καθότι με αυτό τον τρόπο προάγεται η πολυφωνία, ο υγιής διάλογος, ακούγονται όλες οι απόψεις και εν τέλει προωθείται το δημοκρατικό πολίτευμα. Επίσης, η κατοχύρωση και η προστασία του δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης, ειδική έκφανση του οποίου είναι και το δικαίωμα στην πληροφόρηση, συντελεί στην ελεύθερη και απρόσκοπτη

---

²¹ Βλ. Ι. Καμτσίδου, ό.π.. Σε αντίθεση με την Ι. Καμτσίδου, ο Μανωλεδάκης, υποστηρίζει ότι η ιδιωτικότητα δεν είναι απεριόριστη, αλλά έχει κάποιον χωρικό προσδιορισμό.

²² Βλ. Α. Μάνεση, Ατομικές ελευθερίες, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1981, σελ. 230

²³ Βλ. Α. Τάκης, Αξίζει η ιδιωτικότητα πάνω από κάθε τι άλλο; Cogito, Τόμος 3, 2003, σελ. 34

²⁴ Βλ. Λ. Μήτρου, Ιδιωτικός βίος: η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998, σελ. 33 επ

Πρόκειται για το δικαίωμα το οποίο έχει δύο εκφάνσεις. Η πρώτη έκφανση αφορά την ελεύθερη εκφορά λόγου, ενώ η δεύτερη έκφασή του αφορά την αποδοχή των πληροφοριών. Στην πρώτη έκφανση, δηλαδή, το κάθε άτομο είναι πομπός, στη δε δεύτερη έκφανση λειτουργεί ως αποδέκτης. Αυτή η διάκριση γίνεται στη διάταξη του άρθρου 5^A του Συντάγματος, όπου στην παρ. 1 αυτού κατοχυρώνεται το δικαίωμα να δίνει πληροφορίες, ενώ η παρ. 2 της ίδιας διατάξεως του Συντάγματος, κατοχυρώνει το δικαίωμα του να λαμβάνει πληροφορίες²⁵.

Το δικαίωμα της ελεύθερης έκφρασης προστατεύεται τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι διατάξεις, οι οποίες προστατεύουν το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης, ορίζονται στο ίδιο το Σύνταγμα, στην ΕΣΔΑ, στην Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα, στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Ειδικότερα πρόκειται για τις διατάξεις 14 παρ. 1, 10 παρ. 1, 19 παρ. 2, 19 παρ. 2, και 11 παρ. 1 αντίστοιχα²⁶.

Ειδικότερα:

Σε εθνικό επίπεδο και δη επίπεδο Συντάγματος αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα: Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος ορίζεται ότι : *«Καθένας μπορεί να εκφράζει και να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους»*. Η διάταξη αυτή του Συντάγματος συνδυάζεται με άλλες δύο διατάξεις, που βρίσκονται εντός του κειμένου του, οι οποίες προστατεύουν το δικαίωμα στην πληροφόρηση. Άλλωστε, ως ανωτέρω εκτέθηκε, ότι το δικαίωμα στην πληροφόρηση αποτελεί ειδικότερη έκφανση του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης. Γίνεται, λοιπόν, λόγος για τη διάταξη του άρθρου 5 A, το οποίο απαρτίζεται από δύο παραγράφους: την παρ. 1 κατά την οποία *«Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο αν είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων»*, καθώς και την παρ. 2, κατά την οποία *«Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες*

²⁵ Βλ. Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα, 4^η Έκδοση, 2012, σελ. 364-5.

²⁶ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, Το δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 154.

που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19».

Συνεπώς, καθίσταται γνωστό ότι το συστατικό στοιχείο της προσωπικότητας του ατόμου στα σύγχρονα κοινωνικοπολιτικά συστήματα είναι η ελευθερία έκφρασης της γνώμης. Η ελευθερία έκφρασης και διάδοσης των στοχασμών κατοχυρώνεται στο άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και στο 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ. Βεβαίως το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος, όπως παρατέθηκε και ανωτέρω, αναφέρεται στην προφορική, γραπτή και διά του τύπου έκφραση και διάδοση των στοχασμών, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν κατοχυρώνεται η έκφραση και διάδοση της γνώμης μέσω του διαδικτύου. Η αναφορά στο άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος είναι ενδεικτική και σχετίζεται με τους συνηθέστερους τρόπους ευρύτερης διάδοσης των στοχασμών. Άρα το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος κατοχυρώνει την ελεύθερη έκφραση και στο διαδίκτυο²⁷.

Η ελευθερία της γνώμης περιλαμβάνει το δικαίωμα της διαμόρφωσης, κατοχής, έκφρασης, διάδοσης, αποσιώπησης και λήψης μιας γνώμης. Η έννοια της γνώμης και του στοχασμού αφορά όχι μόνο κάποια διανοητική εργασία, αλλά και αισθήματα. Καλύπτει ιδέες, γεγονότα, μηνύματα, ειδήσεις, απόψεις που εκφράζονται με ιδεολογικά και κερδοσκοπικά κίνητρα ή ακόμα και για ψυχαγωγία ή ικανοποίηση της περιέργειας του αποδέκτη²⁸. Άρα βάσει του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος προστατεύεται κάθε είδους μήνυμα που διαβιβάζεται μέσω του διαδικτύου. Άρθρα, γελοιογραφίες, εικόνες, μελέτες, τραγούδια, βιβλία, ανέκδοτα, δηλώσεις, προκηρύξεις, διαφημίσεις κλπ. Προστατεύονται, όταν μεταδίδονται στο διαδίκτυο²⁹.

Πρώτη φάση της ελευθερίας της γνώμης είναι η ελευθερία διαμόρφωσής της. Αν το διαδίκτυο κατακλυστεί από κρατικά μηνύματα που προβάλλουν μονομερώς ιδέες, απόψεις ή γεγονότα με την παράλληλη παραποίηση ή νόθευση άλλων, όπως για παράδειγμα μέσω του spamming, δηλαδή της αποστολής ασχέτων μηνυμάτων σε ομάδες νέων ή με την αποστολή ηλεκτρονικών επιστολών σε κάθε χρήστη με την ταυτόχρονη επιβολή λογοκρισίας έτσι, ώστε να εξοβελιστούν οι μη επιθυμητές απόψεις από το διαδίκτυο, τότε προσβάλλεται η ελευθερία

²⁷Βλ. Καράκωστα και Γεωργοπούλου – Αθανασούλη, Το Σύνταγμα, Άρθρα 11-16, σ. 229επ.

²⁸ Βλ. Καράκωστα, Προσωπικότητα και Τύπος, γ' έκδοση, 2000, σελ. 23, όπου αναφέρει ότι στη διακριτική ευχέρεια του τύπου εναπόκειται η άσκηση της ψυχαγωγικής λειτουργίας και ότι το άρθρο 14 του Συντάγματος καλύπτει όλες τις παραπάνω δραστηριότητες του τύπου, ανεξάρτητα αν το συγκεκριμένο έντυπο ή το συγκεκριμένο δημοσίευμα έχει χαρακτήρα πολιτικό, επιμορφωτικό ή ψυχαγωγικό.

²⁹Βλ. Καράκωστα, Δίκαιο & Ιντερνετ, 3^η έκδοση, 2009, σελ. 42.

διαμόρφωσης της γνώμης³⁰.

Δεύτερη φάση είναι η ελευθερία του να έχει κάποιος γνώμη στο διαδίκτυο δίχως δυσμενείς γι' αυτόν επιπτώσεις. Αντισυνταγματική θα ήταν η δημιουργία «εγκλημάτων γνώμης» στο διαδίκτυο ή η εξάρτηση της πρόσβασης στο διαδίκτυο από την έκφραση κάποιας συγκεκριμένης γνώμης, όπως για παράδειγμα με την υποχρέωση να μην εκθειάζονται αιρετικές θρησκευτικές ομάδες³¹.

Τρίτη φάση είναι η ελευθερία της γνώμης *strict sensu*. Έκφραση της γνώμης είναι η με οποιονδήποτε τρόπο εξωτερικεύσή της. Η έκφραση της γνώμης στο διαδίκτυο, η οποία προστατεύεται συνταγματικά, μπορεί να είναι προφορική, όταν υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς ήχων, γραπτή, με την έννοια της ηλεκτρονικής εγγραφής, δια του τύπου, με την έννοια του ηλεκτρονικού τύπου, ή δια της εικόνας, όπως ηλεκτρονική εικόνα, γραφικά κλπ. Η ελευθερία έκφρασης γνώμης περικλείει και την ελευθερία του εκφραζόμενου να χρησιμοποιεί τη γλώσσα της προτίμησής του. Η άμεση ή έμμεση απαγόρευση από μια κρατική αρχή ή έναν παροχέα στους χρήστες να χρησιμοποιούν μια συγκεκριμένη γλώσσα είναι ασυμβίβαστη με το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος³².

Η ελευθερία έκφρασης περιλαμβάνει και την ελευθερία επιλογής του χρόνου και τόπου έκφρασης στο διαδίκτυο, καθώς και την επιλογή του συνομιλητή ή ακροατηρίου. Η απαγόρευση της πρόσβασης στο διαδίκτυο μερικές ώρες της ημέρας ή η απαγόρευση αποστολής ηλεκτρονικών μηνυμάτων στο εξωτερικό ή σε κάποιον συγκεκριμένο συνομιλητή ή η απαγόρευση συμμετοχής σε κάποια ομάδα νέων ή σε κάποιο δίαυλο συνομιλιών συνιστά παραβίαση του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος. Αυτό φυσικά δεν συνεπάγεται ότι ο χρήστης έχει αξίωση δωρεάν προσβάσεως στο διαδίκτυο ή αξίωση να έχει ανά πάσα στιγμή σύνδεση, δεδομένων των δυσκολιών που υπάρχουν λόγω των περιορισμένων τηλεφωνικών γραμμών σε ώρες αιχμής.

Τέταρτη φάση της ελευθερίας της γνώμης είναι η ελευθερία διάδοσής της. Η διάδοση μπορεί να λαμβάνει χώρα με οποιονδήποτε τρόπο, άρα και μέσω του διαδικτύου. Ούτε αυτό το γεγονός συνεπάγεται αναγνώριση αξίωσης δωρεάν πρόσβασης στο διαδίκτυο. Το δικαίωμα

---

³⁰Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 42

³¹Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 42

³²Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 42

ελεύθερης διάδοσης γνώμων μέσω του διαδικτύου περικλείει και το δικαίωμα λήψης της γνώμης και της θετικής ή αρνητικής σ' αυτήν αντίδρασης. Η ελευθερία αυτή παραβιάζεται με την απαγόρευση σε ορισμένους χρήστες να έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο³³.

Τέλος, το Σύνταγμα κατοχυρώνει και το δικαίωμα αποσιώπησης της γνώμης. Έτσι, οι χρήστες του διαδικτύου δικαιούνται να μην συμπληρώνουν ερωτηματολόγιο κρατικών αρχών που τους υποβάλλεται μέσω αυτού. Προστατεύονται επίσης χρήστες, τους οποίους κάποιος τρίτος τους υποχρεώνει να εκφράζουν ή να διαδίδουν κάποια γνώμη, όπως για παράδειγμα να διαφημίζουν σε κάθε ιστοσελίδα ή στην ηλεκτρονική αλληλογραφία τους κάποιο προϊόν³⁴.

Συνεπώς, τα άρθρα 14 παρ. 1 του Συντάγματος και 10 παρ. 1 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνουν και την ελευθερία της πληροφορίας, που περικλείει τόσο την ελευθερία του πληροφωρείν όσο και την ελευθερία του πληροφωρείσθαι. Η ελευθερία αυτή ισχύει και σχετικά με τις πληροφορίες στο διαδίκτυο, όπως εκτέθη και ανωτέρω. Επομένως, η διείσδυση σε αρχεία με την χρήση απαγορευμένων κωδικών, δηλαδή το hacking, δεν αποτελεί άσκηση του δικαιώματος του πληροφωρείσθαι. Αντιθέτως, μάλιστα, συνιστά την αξιόποινη πράξη του άρθρου 370Γ παρ. 2 ΠΚ. Προσιτές πηγές πληροφοριών στο διαδίκτυο χαρακτηρίζονται όλες όσες απευθύνονται εν γένει στους χρήστες και στις οποίες η πρόσβαση είναι ελεύθερη, δίχως να απαιτείται η χρήση κωδικών.

Στην αρχή της ελευθερίας της πρόσβασης σε γενικά προσιτές πηγές πληροφοριών στο διαδίκτυο αντίκειται όχι μόνο η απαγόρευση στους παροχείς να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, αλλά και κάθε απόκρυψη ή νόθευση πληροφοριών, καθώς και κάθε παρακώλυση, περιορισμός, καθυστέρηση ή καθοδήγηση της πληροφωρήσεως, όπως για παράδειγμα εισαγωγή ιών από κρατικές υπηρεσίες για να αποτρέψουν την πρόσβαση σε κάποια πηγή πληροφοριών του διαδικτύου. Δεν αντίκειται όμως στην ελευθερία της πληροφορίας, η απαίτηση να ζητούν ειδική άδεια οι παροχείς πρόσβασης από την Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων και η νομοθετικώς επιβαλλόμενη υποχρέωσή τους να πληρούν κάποιες προϋποθέσεις ασφάλειας και ευπρέπειας των επικοινωνιών³⁵.

---

³³Βλ. Καράκωστα, ό.π. σελ. 42

³⁴Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 43

³⁵Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 44

Φορείς της ελευθερίας εκφράσεως και πληροφορίας είναι οι Έλληνες πολίτες, οι αλλοδαποί, οι ανιθαγενείς και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου. Ελευθερία εκφράσεως έχουν επίσης τα πολιτικά κόμματα και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις. Το δικαίωμα του άρθρου 14 παρ. 1 του Συντάγματος τριτενεργεί και στρέφεται όχι μόνο κατά του κράτους, αλλά και έναντι των ιδιωτών, όπως για παράδειγμα των παροχέων πρόσβασης – έμμεση τριτενέργεια. Αυτό προκύπτει και από το αναθεωρημένο άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος³⁶.

Σε Διεθνές επίπεδο, το δικαίωμα στην ελευθερία έκφρασης κατοχυρώνεται από τα ακόλουθα νομοθετικά κείμενα:

Σύμφωνα με τη **διάταξη του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ**, το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης είναι ένα δικαίωμα – όρος πλαίσιο, και περιλαμβάνει το δικαίωμα του «πληροφορείν» , το δικαίωμα του «πληροφορείσθαι»³⁸, το δικαίωμα της ελευθερίας έκφρασης και διατύπωσης της γνώμης. Ειδικότερα, στο άρθρο ορίζεται αυτολεξεί ότι *«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας. 2. Η άσκησης των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή την δημοσίαν ασφάλειαν την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας»*.

Σε εφαρμογή του ανωτέρω άρθρου το ΕΔΔΑ, δεν είναι λίγες οι φορές, που έδωσε μεγάλο προβάδισμα στην ελευθερία έκφρασης με τις αποφάσεις του, ανάγοντας το ακρογωνιαίο λίθο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Χαρακτηριστική και πρόσφατη απόφαση είναι αυτή που έκρινε την υπόθεση *Suer* κατά της Τουρκίας στις 29-09-2020, σύμφωνα με την οποία ο προσφεύγων

³⁶Βλ. Καράκωστα, ό.π., σελ. 44

³⁸ Βλ. Θ. Παπαχρίστου / Τ. Βιδάλη / Λ.Μήτρου- Αν. Τάκη, ό.π., σελ. 9.

- Η από 18-12-2012 απόφαση AhmetYildirin κατά Τουρκίας. Η εν λόγω υπόθεση αφορούσε δικαστική απόφαση, που έκρινε τον αποκλεισμό της πρόσβασης στην υπηρεσία της GoogleSites, η οποία φιλοξένησε έναν ιστότοπο, του οποίου ο ιδιοκτήτης αντιμετώπιζε ποινικές κυρώσεις για προσβολή της μνήμης του Atatürk. Ως αποτέλεσμα της απόφασης, αποκλείστηκε η πρόσβαση σε όλους τους άλλους ιστότοπους που φιλοξενούνται από την υπηρεσία. Ο αιτών παραπονέθηκε ότι δεν μπόρεσε να αποκτήσει πρόσβαση στον δικό του ιστότοπο στο Διαδίκτυο λόγω αυτού του μέτρου που διατάχθηκε στο πλαίσιο ποινικής κύρωσης. Υποστήριξε ότι το μέτρο παραβίαζε το δικαίωμά του στην ελευθερία λήψης και μετάδοσης πληροφοριών και ιδεών. Το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 10 (ελευθερία έκφρασης) της Σύμβασης, διαπιστώνοντας ότι τα αποτελέσματα του εν λόγω μέτρου ήταν αυθαίρετα και ο δικαστικός έλεγχος του αποκλεισμού της πρόσβασης ήταν ανεπαρκής για την αποτροπή καταχρήσεων. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι δεν πρόκειται για γενική απαγόρευση αλλά για περιορισμό της πρόσβασης στο Διαδίκτυο.
- Η από 23-06-2020 απόφαση VladimirKharitonov κατά Ρωσίας, η οποία και έκρινε ότι ο αποκλεισμός από διάφορα Blogs αν δεν υπάρχει συγκεκριμένος και αυστηρά οριοθετημένος λόγος ασφάλειας, είναι παράνομος και παραβιάζει το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.

2.3 Κίνδυνος παραβίασης ιδιωτικότητας και συσχετισμός με το δικαίωμα στην πληροφόρηση.

Σε κάθε διαδικτυακή πλατφόρμα, ενυπάρχουν διάχυτές προσωπικές μας πληροφορίες, οι οποίες αποκαλύπτουν προς τους τρίτους μια εικόνα για τον εαυτό μας. Η χρήση του Διαδικτύου μας φέρνει αντιμέτωπους με πληθώρα ζητημάτων, όπως αυτό της ανάγκης ορθής και άφοβης επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα, καθώς της ανάγκης προστασίας των προσωπικών μας δεδομένων. Και τούτο διότι το διαδίκτυο είναι αχανές και μπορεί οι πληροφορίες που δίνουμε σε τρίτους εν τέλει να «πέσουν» σε λάθος χέρια και όχι του πραγματικού και ηθελημένου παραλήπτη. Ομοίως, ίδια προσοχή επιβάλλεται να επιδεικνύουμε και όσον αφορά τις πληροφορίες που δίνουμε όταν συμμετέχουμε σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και αφορούν προσωπικά μας δεδομένα, όπως για παράδειγμα τον αριθμό τηλεφώνου. Επίσης, πολλές

ιστοσελίδες, πριν μπούμε σε αυτές έχουν τα λεγόμενα cookies, δηλαδή ένα πρόγραμμα δια του οποίου οι εταιρίες προσπαθούν να αντλήσουν πληροφορίες αναφορικά με τις καταναλωτικές μας προτιμήσεις, ώστε να μπορούν σε μελλοντικές αντίστοιχες αναζητήσεις να κάνουν άλλες προτάσεις ή προσφορές. Σε κοινωνικές πλατφόρμες όπως το Instagram ή το Facebook ανταλλάσσουμε καθημερινά δεκάδες μηνύματα, τα οποία περιέχουν προσωπικές μας πληροφορίες, από την καθημερινότητά μας μέχρι την εργασία μας, τη σχέση μας ακόμα και τις απόψεις μας για κάποιο θέμα ή πρόσωπο.

Στις μέρες μας ολοένα και περισσότερο με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, εμφανίζεται ως αδήριτη ανάγκη η προστασία του απορρήτου των προσωπικών πληροφοριών και δεδομένων, ως ειδικότερη έκφανση προστασίας της ιδιωτικής μας ζωής. Η διείδυση της τεχνολογίας στην καθημερινότητα μας μέσα από τα Social media, επέφερε αύξηση των προσβολών των δικαιωμάτων των χρηστών. Ήδη από τη δεκαετία του 1979, πολλοί ήταν αυτοί που έκαναν λόγο για «πληροφοριακή ιδιωτικότητα»³⁹ Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά μεταξύ του δικαιώματος της ελεύθερης έκφρασης, του δικαιώματος στην πληροφόρηση και της άσκησης αυτών των δικαιωμάτων προς ενημερωτικούς – πληροφοριακούς σκοπούς με την άκρατη συλλογή, επεξεργασία, και μεταφορά πληροφοριών τρίτων προσώπων που σχετίζονται με την ιδιωτική τους ζωή. Το γεγονός ότι πλέον είναι διάχυτη η πληροφορία στο διαδίκτυο δεν είναι αποτέλεσμα της απαίτησης του κάθε κράτους, να υπάρχει διαφάνεια στις σχέσεις του με τους πολίτες. Τουλάχιστον δεν ξεκίνησε έτσι. Σήμερα, το πρόσωπο έχει χάσει την εποπτεία των προσωπικών του πληροφοριών. Πέραν πάσης αμφιβολίας, το άτομο δεν είναι σε θέση πλέον να εποπτεύει τη διάχυση των προσωπικών του πληροφοριών. Πιο εύκολα επεξεργάζεται κάποιος πληροφορίες και δεδομένα, παρά τα προστατεύει.

Ως εκ τούτου, σύμφωνα και με τη Λ. Μήτρου το διακυβευόμενο ατομικό αγαθό, που χρήζει προστασίας, «δεν εντοπίζεται πλέον στην προστασία της αξίωσης για ανενόχλητη ιδιωτική σφαίρα αλλά αφορά την απώλεια ή – θετικά διατυπωμένο - την άσκηση ελέγχου επί των ιδίων, προσωπικών πληροφοριών». Και τούτο, δεν φαντάζει περίεργο αν αναλογιστεί κανείς ότι η ιδιωτικότητα του κάθε ατόμου και η ανάγκη προστασίας αυτής, προκύπτει από την αδήριτη ανάγκη του καθενός να προστατεύσει τις προσωπικές του πληροφορίες από τρίτους και κυρίως την άκρατη, άσκοπη και κακόβουλη επεξεργασία και κυκλοφορία των προσωπικών του

---

³⁹ Λ. Μήτρου, Η προστασία της ιδιωτικότητας στην πληροφορική και τις επικοινωνίες – Η νομική διάσταση, ό.π., σελ. 3.

δεδομένων⁴⁰.

Εμφανίζεται, λοιπόν, η ανάγκη προστασίας και ελέγχου των προσωπικών δεδομένων του κάθε ατόμου στην κοινωνία της πληροφορικής. Άλλωστε τι σημαίνει ιδιωτική ζωή, όπως έχουμε δει και ανωτέρω; Συνοπτικά, θα μπορούσαμε να πούμε είναι η ικανότητα του κάθε ατόμου να ζει τη ζωή του σύμφωνα με τις δικές του απόψεις, γνώμονες, ιδέες και αξίες. Αυτή είναι η φιλελεύθερη και -πιο γενική αν μπορούσα να πω - άποψη που επικράτησε κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής⁴¹, εν αντιθέσει με την Ευρώπη, όπου δόθηκε ένας πιο στενός ορισμός και αυτός του ότι ο καθείς δύναται να διατηρήσει την αυτονομία του τόσο στην προσωπική του ζωή όσο και στις σχέσεις του με τους άλλους. Αυτή τη διττή έκφανση της προσωπικότητας, υποστηρίζει και το ΕΔΔΑ, το οποίο ερμηνεύοντας στις αποφάσεις του τη διάταξη του **άρθρου 8 της ΕΣΔΑ «περί της προστασίας του ιδιωτικού βίου»**, τόνισε ότι η ιδιωτικότητα σχετίζεται με την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας του κάθε ατόμου και των σχέσεων του με τρίτα πρόσωπα άνευ εξωτερικών παρεμβάσεων⁴².

Ο ιδιωτικός βίος είναι μια από τις σημαντικές ελευθερίες, καθώς αν διασφαλιστεί αυτός, διασφαλίζονται και θωρακίζονται και άλλες ελευθερίες, όπως είναι η ελευθερία έκφρασης, η θρησκευτική ελευθερία κ.α.. Από τη στιγμή που ζούμε σε μια δημοκρατική και φιλελεύθερη κοινωνία, ο καθένας έχει το δικαίωμα να εκφράζει τις απόψεις του, να λαμβάνει τις αποφάσεις του και να προβαίνει στις επιλογές του, χωρίς συνεχείς και άκρατες παρεμβάσεις και ελέγχους. Από αυτή τη διαδικασία δεν επωφελείται μόνο το άτομο, αλλά και ολόκληρη η κοινωνία, καθότι αποτελείται από άτομα ελεύθερα που ξέρουν τι θέλουν, τι επιλέγουν και αποφασίζουν. Ως εκ

---

⁴⁰Βλ. A. F. Westin, *Privacy and Freedom*, New York 1967, σελ. 7 επ.

⁴¹Bl. A. F. Westin, *Privacy and Freedom*, New York 1967, σελ. 7 επ., ο οποίος και συνδέει την ιδιωτικότητα με την αυτοπραγμάτωση.

⁴² Βλ. την υπ' αριθμ. C – 70/10 απόφαση της εταιρίας με την επωνυμία **Scarlet Extended SA** κατά της **Société belgedesauteurs compositeurset éditeurs (Sabam)**, όπου η απόφαση ρυθμίζει τα ζητήματα σχετικά με την παράνομη τηλεφόρτωση μέσω του διαδικτύου και τον έλεγχο αυτής μέσω της εισαγωγής ενός συστήματος – προγράμματος με την ονομασία “peer-to-peer” (p2p). Το προδικαστικό ερώτημα που τέθηκε ήταν εάν το εν λόγω σύστημα ελέγχου συνιστά περιορισμό του δικαιώματος προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και προσβολή του δικαιώματος του απορρήτου των επικοινωνιών. Για να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα έπρεπε να απαντήσει πρώτα στο ερώτημα ότι η διεύθυνση IP είναι δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα. Το δικαστήριο απεφάνθη ότι τελικά ένα τέτοιο σύστημα ελέγχου συνιστά παραβίαση των άρθρων 7 και 8 της ΕΣΔΑ για το σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Το δικαστήριο ακολούθησε την άποψη του Ευρωπαϊκού Επόπτη προστασίας δεδομένων «*Η παρακολούθηση της συμπεριφοράς των χρηστών του διαδικτύου και η επακόλουθη συλλογή διευθύνσεων IP συνιστά προσβολή του δικαιώματος για την ιδιωτική ζωή του και του δικαιώματος σεβασμού της αλληλογραφίας του. Οι διευθύνσεις IP συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα στο βαθμό που είναι δυνατή η αναγνώριση του προσώπου με τη χρήση κωδικών ταυτότητας ή άλλου εξατομικευμένου στοιχείου*». Ομοίως βλ. και την απόφαση C – 557/07 *Promusicae*, σκέψη 45, Συλλογή 2009, σελ. I – 1227., καθώς και την υπ' αριθμ. C-461/10 απόφαση **Bonnier Audio** κλπ, δημοσιευμένη στο www.curia.europa.eu

τούτου, η κοινωνία εξελίσσεται, από τη στιγμή που στηρίζεται και απαρτίζεται από πολίτες που συνδιαλέγονται ελευθέρως, προωθώντας τον ευγενή διάλογο και τον πλουραλισμό.

Το ΕΔΔΑ με τη νομολογία του έχει βοηθήσει στη διαμόρφωση του περιεχόμενου και των όρων της έννοιας της ιδιωτικότητας. Ειδικότερα, έβγαλε την έννοια του ιδιωτικού βίου από τα στεγανά του οίκου κάθε ατόμου, επεκτείνοντας την και στις δραστηριότητες του ατόμου στο δημόσιο χώρο και δη στις συναναστροφές του κάθε ατόμου με τους λοιπούς πολίτες. Έδωσε, δηλαδή, στην έννοια της ιδιωτικότητας μια κοινωνική διάσταση. Επιπλέον, απομακρύνεται από οποιαδήποτε διάκριση της ζωής των εμπλεκόμενων μερών σε ιδιωτική- δημόσια – επαγγελματική, δεχόμενο ότι **«υπάρχει μια ζώνη αλληλεπίδρασης των ατόμων ακόμη και σε δημόσιο πλαίσιο, η οποία εμπίπτει στο πεδίο του ιδιωτικού βίου»**.⁴³ Το Δικαστήριο αναγνωρίζει, έστω και περιορισμένη, αξίωση ιδιωτικότητας ακόμη και στον δημόσιο χώρο⁴⁴. Η αναγνώριση της ιδιωτικότητας ειδικά στον τομέα της εργασίας, δεν θα πρέπει να παραξενεύει ή να προκαλεί εντυπώσεις, δοθέντος ότι τις περισσότερες ώρες της ημέρας, τις περνάμε στο γραφείο⁴⁵. Στο σημείο αυτό, η Ευρώπη και το ΕΔΔΑ διαφοροποιείται από την αντίληψη που επικρατεί στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, όπου εκεί δεν γενικεύεται η ιδιωτικότητα σε όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου, αλλά απαιτείται να δημιουργείται ευλόγως η εντύπωση ότι υπάρχει στοιχείο ιδιωτικότητας σε άλλους χώρους εκτός από την οικεία του καθενός, όπως για παράδειγμα στην εργασία.

Παράλληλα, μεταξύ των δύο δικαίων (ευρωπαϊκού και αγγλοσαξονικού – commonlaw) υπάρχει και άλλη μια διαφορά: Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα έχει δυο εκφάνσεις: αφενός το δικαίωμα του ατόμου να απολαμβάνει ελεύθερα την ιδιωτική του ζωή και αφετέρου η απόλαυση αυτή να γίνεται χωρίς παρεμβάσεις και παραβιάσεις από την πλευρά του κράτους ή τρίτων προσώπων. Το κράτος είναι υποχρεωμένο να λαμβάνει μέτρα για να προστατεύσει τον ιδιωτικό βίο και την απρόσκοπτη άσκηση και απόλαυση αυτού. Στον αντίποδα έρχεται το αγγλοσαξονικό δίκαιο, όπου το άτομο μπορεί να στραφεί στο κράτος

---

⁴³ Βλ. την υπόθεση Niemitz κατά Γερμανίας

⁴⁴ Βλ. την από 19-2-1998 απόφαση αναφορικά με την υπόθεση Guerra και λοιποί κατά της Ιταλίας, όπου εκεί η προστασία του ιδιωτικού βίου κατά τη διάταξη 8 επεκτείνεται και στην περίπτωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος. <https://www.informea.org/en/court-decision/case-guerra-and-others-v-italy>

⁴⁵ Βλ. Π. Δόνος /Λ. Μήτρου/Φ. Μίττλεττον/ Ευ. Παπακωνσταντίνου, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων και η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 25.

για κάθε προσβολή της ιδιωτικότητας του, χωρίς όμως να υποχρεούται να παρεμβαίνει⁴⁶.

2.4 Κατηγοριοποιήσεις των κινδύνων ιδιωτικότητας στα Social Media

Μέσα στην κοινωνία της πληροφορίας υπάρχουν διάχυτες πάρα πολλές προσωπικές πληροφορίες γύρω από ένα άτομο, που είναι χρήστης του διαδικτύου και των κοινωνικών δικτύων. Η ομαλή λειτουργία των Social Media και τα οφέλη που μπορούν να έχουν έναντι των χρηστών του απειλούνται από διάφορους κινδύνους, οι οποίοι με τη σειρά τους απειλούν και διαταράσσουν την ασφάλεια που μπορεί να νιώθουν οι χρήστες εντός αυτού. Οι κίνδυνοι αυτοί σχετίζονται με την διάχυση των πληροφοριών, χωρίς τη συναίνεση των ενδιαφερόμενων μερών, τη διαστρέβλωση αυτών ή ακόμα και την υποκλοπή τους και μπορούν να λάβουν χώρα είτε ηθελημένα είτε υπαίτιως και κατόπιν σχετικού σχεδιασμού.

Οι υποθέσεις και το τεράστιο σκάνδαλο της Facebook και της Cambridge Analytica αναφορικά με την υποκλοπή δεδομένων από εκατομμύρια χρήστες την περίοδο εκλογής του τέως Προέδρου της Αμερικής Donald Trumb, έφερε πάλι στο τραπέζι των συζητήσεων τον προβληματισμό γύρω από το datamining και τους κινδύνους που αυτό εγκυμονεί⁴⁷. Προτού, προχωρήσουμε στην ανάλυση των κινδύνων γύρω από τα Social Media, θα ήτο κρίσιμο να αναφερθούμε συνοπτικά σε αυτή τη χαρακτηριστική περίπτωση DataMining, που αποτελεί έναν από τους κινδύνους που εγκυμονούν τα κοινωνικά δίκτυα, ώστε να κατανοήσουμε τον όλο προβληματισμό και τις επιφυλάξεις που έχουν ολοένα και περισσότεροι χρήστες γύρω από τα Social Media και τη νέα τεχνολογία εν γένει.

Η Facebook επέτρεψε την αγγλική εταιρία ανάλυσης δεδομένων με την επωνυμία **Cambridge Analytica** να επεξεργαστεί τα προσωπικά δεδομένα 50 εκατομμυρίων χρηστών του Facebook χωρίς την έγκρισή τους, προκειμένου να ενισχύσει την καμπάνια εκλογής του D. Trumb. Η εταιρία αυτή συνέλεξε τα δεδομένα από τη σελίδα εκατομμυρίων ψηφοφόρων, ώστε να αναλύσει το ψυχολογικό προφίλ και να γνωρίζει τις προθέσεις τους. Ο βασικός προβληματισμός στη συγκεκριμένη περίπτωση έγκειται στο ότι πως ενώ είχε αρχικά πρόσβαση

---

⁴⁶Βλ. J. Q. Whitman, The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty, The Yale Law Journal. Vol. 113, 2004, σελ.1153 επ.

⁴⁷ <https://www.techgear.gr/Facebook-cambridge-analytica-scandal-3752>

σε 270.000 λογαριασμούς χρηστών, τελικά κατέληξε να έχει πρόσβαση σε 50.000.000 λογαριασμούς χρηστών. Όταν μια εφαρμογή σου δίνει πρόσβαση σε δεδομένα, η πρόσβαση αυτή είναι περιορισμένη. Τουλάχιστον σήμερα, γιατί μέχρι το έτος 2015 τα πράγματα δεν ήταν ακριβώς έτσι. Για αυτή την εξέλιξη η Facebook είναι υπόλογη για την υποκλοπή προσωπικών δεδομένων εκατομμυρίων χρηστών. Και τούτο, είναι ακόμα περισσότερο επίκαιρο, δοθέντος ότι ο καινούργιος κανονισμός, για τα προσωπικά δεδομένα (ΓΚΠΔ) προβλέπει την υποχρέωση που έχει κάθε εφαρμογή να γνωστοποιεί στην εποπτική αρχή της περιπτώσεις παραβίασης των προσωπικών δεδομένων (άρθρο 33 ΓΚΠΔ)⁴⁸.

Η δυνατότητα πρόσβασης μπορούσε να επεκταθεί και στους φίλους που είχε ο εν λόγω λογαριασμός, σε περίπτωση που ήταν ανοιχτός και ο διαχειριστής του εν λόγω λογαριασμού δεν είχε επιλέξει το κλειδωμα του λογαριασμού. Αυτός ήταν και ο λόγος, που η εταιρία **CambridgeAnalytica** από τους αρχικά 270.000 λογαριασμούς απέκτησε πρόσβαση σε 50.000.000 λογαριασμούς χρηστών.

Έτσι, λοιπόν, οι κίνδυνοι αυτοί που αφορούν στη διείσδυση και στην προσβολή στον ιδιωτικό βίο, των χρηστών διάφορων κοινωνικών ιστοσελίδων, διακρίνονται σε :

Α) απάτη μέσω διαδικτύου, κατά την οποία ένα πρόσωπο κάνει ένα λογαριασμό, ένα ψεύτικο προφίλ, σε κάποιο εκ των social media, δημιουργώντας ηθελημένα την εντύπωση ότι είναι ένα άλλο (υπαρκτό) πρόσωπο, κάτι που δεν ισχύει στην πραγματικότητα, προκειμένου να αποσπάσει πληροφορίες ή να εξαπατήσει με οποιοδήποτε άλλο τρόπο τους λοιπούς χρήστες του διαδικτύου. Υπάρχουν πάρα πολλά τέτοια προφίλ, που ενώ δίνουν την εντύπωση ότι ανήκουν σε κάποιον συγκεκριμένο χρήστη, εν τέλει είναι ψεύτικο. Δυστυχώς, δεν υπάρχει κάποιος αυτόματος έλεγχος επ' αυτού, εκτός αν το πρόσωπο σε βάρος του οποίου γίνει η πλαστογραφία, το εντοπίσει το ίδιο ή τον ενημερώσει κάποιος άλλος σχετικά, όποτε προβεί εν συνεχεία στις ανάλογες κινήσεις (αναφορά στην εφαρμογή για τη συγκεκριμένη χρήση, αναφορά στην υπηρεσία ηλεκτρονικού εγκλήματος). Υπάρχει η περίπτωση όπου το πρόσωπο που οικειοποιείται τα προσωπικά στοιχεία άλλου, διαπράττοντας πλαστοπροσωπία, τα χρησιμοποιεί προκειμένου να επωφεληθεί οικονομικά από αυτό. Δυστυχώς, δεν είναι λίγες οι φορές που οι

---

⁴⁸<https://www.lawspot.gr/nomika-nea/ti-einai-i-paraviasi-dedomenon-data-breach-kai-poes-einai-oi-shetikes-yphreoseis>

χρήστες μόνοι τους προβαίνουν, ίδια βούληση, στη δημοσιοποίηση των προσωπικών στοιχείων, χωρίς να σκέφτονται τις πιθανές επιπτώσεις αυτής της δημοσιοποίησης.

Β) Υπάρχει περίπτωση, ένα λογισμικό να έχει δημιουργηθεί προκειμένου να εξαπατήσει τους χρήστες της εκάστοτε εφαρμογής. Συνήθως αυτό το λογισμικό «επιτίθεται» με τη μορφή κάποιου μηνύματος, το οποίο παραπέμπει στο άνοιγμα κάποιος ιστοσελίδας⁴⁹. Από τη στιγμή που ο χρήστης ανοίξει το εν λόγω μήνυμα και μπει στη συγκεκριμένη ιστοσελίδα, που υπάρχει και το link, το λογισμικό εισέρχεται στον υπολογιστή του χρήστη και υποκλέπτει τα προσωπικά του δεδομένα. Και αυτό το φαινόμενο απάτη θεωρείται, απλά εν προκειμένω δεν φαίνεται κάποιο πρόσωπο ενώπιον του χρήστη με ψεύτικα στοιχεία. Εν προκειμένω, ένα απρόσωπο λογισμικό εισέρχεται στον υπολογιστή του θύματος χωρίς να το καταλάβει και το εξαπατά, υποκλέποντας τα προσωπικά του δεδομένα, τα οποία μπορούν να συνίστανται σε τραπεζικούς λογαριασμούς, κωδικούς ή αριθμούς πιστωτικών καρτών.

Γ) Εν συνεχεία, υπάρχει περίπτωση, τα προσωπικά δεδομένα ενός χρήστη, ενώ ελήφθησαν προκειμένου να χρησιμοποιηθούν για κάποιο συγκεκριμένο σκοπό, εν συνεχεία αποθηκεύονται και χρησιμοποιούνται μελλοντικά και για άλλους δευτερογενείς λόγους.

2.5 Το απόρρητο των δημοσιεύσεων και των επικοινωνιών στο διαδίκτυο

Σύμφωνα με **το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ** ορίζεται ότι «1. Παν πρόσωπο δικαιούται εις το σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του. 2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβαση αυτή προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίο σε μία δημοκρατική κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημόσιαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων». Με αυτό το άρθρο, όπως είδαμε και ανωτέρω προστατεύεται η ελευθερία του καθενός να διατηρεί την προσωπική του αλληλογραφία, και γενικότερα, το δικαίωμα του καθενός να γίνεται σεβαστός ο ιδιωτικός βίος σε κάθε πτυχή της ζωής του.

---

⁴⁹ Βλ. A. F. Westin, Social and Political Dimensions of Privacy, 2003.

Για να μπορέσουμε να κάνουμε λόγο για απόρρητο της επικοινωνίας και της αλληλογραφίας του κάθε ατόμου σε οποιαδήποτε μορφή αυτής (ηλεκτρονική, έγγραφη, τηλεφωνική), συνεπάγεται ότι η επικοινωνία των ατόμων είναι ελεύθερη, άνευ παρεμβάσεων, και προστατεύεται. Η ελεύθερη και απρόσκοπτη επικοινωνία, θα πρέπει να προστατεύεται από τις αρμόδιες κρατικές αρχές. Σύμφωνα δε με **το άρθρο 19** του Συντάγματος ορίζεται ότι : *«Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλον τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερων σοβαρών εγκλημάτων»*. Μέσα από τη διάταξη του άρθρου αυτού, ο νομοθέτης προσπαθεί να καλύψει κάθε περίπτωση παραβίασης της επικοινωνίας, όποια και αν είναι η μελλοντική εξελικτική μορφή της, ενώ προβλέπεται η δυνατότητα να γίνει άρση του απορρήτου από τις αρχές σε ορισμένες περιπτώσεις δημόσιας ασφάλειας ή ιδιαίτερος σοβαρών εγκλημάτων.

Πότε έχουμε παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών; Όταν το μήνυμα το οποίο απεστάλη δεν φτάσει στον κανονικό του παραλήπτη, αλλά αναγνωσθεί από κάποιο τρίτο πρόσωπο που δεν συμμετείχε εξ αρχής στη διαπροσωπική επικοινωνία. Η αρχή του απορρήτου των μηνυμάτων προστατεύει την ελεύθερη και απρόσκοπτη διαπροσωπική επικοινωνία των μερών και όχι το μήνυμα αυτό καθ' εαυτό.

Ως απόρρητη πληροφορία νοείται αυτή που είναι μυστική και αποκλείεται η πρόσβαση, η χρησιμοποίηση ή και η επεξεργασία αυτής από τρίτα πρόσωπα. Η απόρρητη πληροφορία είναι εμπιστευτική και αφορά μόνο τα πρόσωπα που τη μοιράζονται. Μυστική πληροφορία σημαίνει ένα σύνολο πληροφοριών, οι οποίες δίνονται στα πλαίσια μιας επαγγελματικής σχέσης ή εν γένει μιας σχέσης στα πλαίσια της οποίας πρέπει οι παρεχόμενες πληροφορίες να διαφυλάττονται. Παράλληλα, οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να είναι ασφαλείς στα πλαίσια της εν λόγω σχέσης επί της οποίας διακινούνται, χωρίς να δημιουργείται ανασφάλεια στα εμπλεκόμενα πρόσωπα για τυχόν διάρρευση αυτής σε τρίτους κύκλους.

Στο καινούργιο νόμο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, ήτοι στο Ν. 4624/2019 με τίτλο «Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αριθμό 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία

της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις» και δη στο άρθρο 5 αυτού⁵⁰ αναφέρεται ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας (που υπό προϋποθέσεις πρέπει να έχει κάθε επιχείρηση) είναι αρμόδιος να ελέγχει την τήρηση των αρχών επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

2.6 Μελέτη και άλλων ενδεικτικών περιπτώσεων παραβίασης προσωπικών δεδομένων

2.6.1 Περίπτωση της μηχανής αναζήτησης Google

Η εταιρεία Google, όπως αναφέραμε και στον τίτλο, αποτελεί τη σημαντικότερη μηχανή αναζήτησης. Μέσω της εν λόγω μηχανής αναζήτησης, ο κάθε χρήστης μπορεί να αναζητήσει στο διαδίκτυο οποιαδήποτε πληροφορία επιθυμεί, έχοντας πρόσβαση σε εκατομμύρια ιστοσελίδες, blogs και social media. Η εν λόγω πλατφόρμα είναι σχετικά απλή, χωρίς να υπάρχει κάποια δυσκολία αναζήτησης και χρήσης από την πλευρά των χρηστών. Ίσως, όμως αυτή η σχεδιαστική απλότητα, γέννησε το ερώτημα σε πολλούς ότι ευθύνεται για την παραβίαση των προσωπικών δεδομένων των ατόμων⁵¹. Οι υποψίες σχετικά με την έλλειψη διαφάνειας και υποκλοπής και επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, χωρίς τη συναίνεση των χρηστών τους αυξήθηκαν όταν η Google εξαγόρασε την εταιρία doubleclick και πήρε την επωνυμία «*GoogleDoubleClickAdexchange*».

Μια μερίδα εταιριών, όπως είναι η Microsoft αντέδρασε εντόνως, καθώς θεώρησε ότι τούτη η εμπορική συγχώνευση δύο μεγάλων εταιριών, θα έπληττε τον ανταγωνισμό στον τομέα των διαδικτυακών διαφημίσεων⁵². Ωστόσο, αυτό δεν ήταν και το μεγαλύτερο πλήγμα, ειδικά αν σκεφτεί κανείς ότι λόγω της παγκοσμιοποίησης ολόένα και περισσότερες επιχειρήσεις ενώνουν τις δυνάμεις τους για το καλύτερο και μεγαλύτερο οικονομικό αποτέλεσμα. Το πρόβλημα έγκειτο αλλού. Η εταιρία DoubleClick, αποτελούσα μια μεγάλη διαφημιστική εταιρία είχε κατηγορηθεί ότι μέσω των cookies⁵³ παρακολουθούσε τις επιλογές των χρηστών στις μηχανές αναζήτησης και εν συνεχεία τους βομβάρδιζε με διαφημίσεις που ταίριαζαν στις μηχανές

---

⁵⁰ Βλ. Πρώην άρθρο 16 της παλαιάς οδηγίας 95/46/ΕΚ

⁵¹Βλ. O. Tene , What Google Knows: Privacy and Internet Search Engines, (άρθρο), εκδόσεις Utah Law Review, σελ. 342 επ.

⁵² <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/156932/sto-mikroskopio-tis-ee-i-eksagora-tis-doubleclick-apo-tin-google>

⁵³Βλ. F. Debussere , The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookies Monster, International Journal of Law and Information Technology , Vol13, 2005, Εκδόσεις: Oxford University Press

αναζήτησης (spamming) με διάφορους τρόπους, όπως μέσω email ή εμφανίζοντας εικόνες των προϊόντων κάθε φορά που άνοιγε κάποιος καταναλωτής μια καινούργια ιστοσελίδα (επιθετικό marketing). Παράλληλα, η ίδια εταιρία κατηγορήθηκε ότι εμμέσως καθοδηγούσε το καταναλωτικό κοινό να προβαίνει σε συγκεκριμένες επιλογές, πάλι επηρεασμένο από τις προηγούμενες πλοηγήσεις.

Επίσης, μια μεγάλη προβληματική γύρω από τη Google έγκειται στο χρονικό διάστημα αποθήκευσης των προσωπικών δεδομένων. Όπως θα δούμε και κάτωθι, μια από τις βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι ότι τα προσωπικά δεδομένα θα πρέπει να αποθηκεύονται και να επεξεργάζονται για ένα συγκεκριμένο και αυστηρά οριοθετημένο σκοπό και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Η Google, όμως δεν συμμορφώνεται σε αυτήν την επιταγή, με αποτέλεσμα να επιβληθεί σε αυτήν ένα τεράστιο χρηματικό πρόστιμο ύψους 7.000.000 ευρώ από τη Σουηδική αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων⁵⁴, λόγω του ότι δεν τήρησε την υποχρέωση διαγραφής το έτος 2017. Πέραν του ότι δεν διέγραψε τα προσωπικά δεδομένα, δεν ενημερώνει και τους χρήστες για τη διαγραφή των δεδομένων τους.

Δυστυχώς, δεν είναι το μοναδικό πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Google. Η αντίστοιχη Γαλλική ανεξάρτητη αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων επέβαλε πρόστιμο 50.000.000 ευρώ, καθώς η ως άνω μηχανή αναζήτησης δεν τηρεί την υποχρέωση διαφάνειας επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των χρηστών, ως όφειλε⁵⁵. Σε όλα αυτά τα πρόστιμα η απάντηση της Google ήταν ότι οι απαιτήσεις είναι πολύ υψηλές και ότι δεν μπορούν να έχουν τον έλεγχο τόσο εκατομμυρίων χρηστών.

Άλλωστε, ισχυρίστηκε ότι ήδη από το 2012, η Google, παρέθεσε δημόσια τη νέα πολιτική σεβασμού του απορρήτου της επικοινωνίας των χρηστών της και ενημέρωσε αυτούς ότι σε κάθε περίπτωση αναζήτησης **«Ενδέχεται να συλλέξουμε στοιχεία για τη συγκεκριμένη συσκευή (όπως το μοντέλο, την έκδοση του λειτουργικού συστήματος, τα μοναδικά αναγνωριστικά της συσκευής και πληροφορίες για το δίκτυο κινητής τηλεφωνίας). Η Google ενδέχεται να συσχετίσει τα αναγνωριστικά της συσκευής σας ή τον αριθμό τηλεφώνου σας με το Λογαριασμό σας Google»**. Παράλληλα, η Google γνωστοποίησε στους χρήστες της ότι **«Όταν χρησιμοποιείτε**

⁵⁴ Βλ. Σουηδική Ανεξάρτητη Αρχή προστασίας των προσωπικών δεδομένων

⁵⁵<https://www.lawspot.gr/nomika-nea/gdpr-prostimo-rekor-sti-google-gia-paraviasi-toy-genikoy-kanonismoy-gia-tin-prostasia>

τις υπηρεσίες μας ή προβάλλετε περιεχόμενο το οποίο προσφέρεται από την Google, ενδέχεται να συλλέξουμε και να αποθηκεύσουμε αυτόματα τα συγκεκριμένα στοιχεία στα αρχεία καταγραφής του διακομιστή. Αυτά ενδέχεται να περιλαμβάνουν: α) λεπτομέρειες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιήσατε την υπηρεσία μας, όπως τα ερωτήματα σας στην αναζήτηση. β) τηλεφωνικά στοιχεία καταγραφής, όπως τον αριθμό του κινητού σας τηλεφώνου, τον αριθμό του καλουμένου, αριθμούς προώθησης, την ώρα και την ημερομηνία κλήσεων, τη διάρκεια των κλήσεων, τις πληροφορίες δρομολόγησης SMS και τους τύπους κλήσεων. γ) Διεύθυνση πρωτοκόλλου διαδικτύου (IP). δ) στοιχεία συμβάντων της συσκευής, όπως τυχόν διακοπές λειτουργίας, τη δραστηριότητα του συστήματος, τις ρυθμίσεις της συσκευής, τον τύπο του προγράμματος περιήγησης, τη γλώσσα του προγράμματος περιήγησης, την ημερομηνία και την ώρα του αιτήματός σας και τη διεύθυνση URL αναφοράς. ε) cookies τα οποία ενδέχεται να προσδιορίζουν μοναδικά το πρόγραμμα περιήγησής σας ή τον Λογαριασμό σας Google»⁵⁶.

Μήπως, όμως, εν τέλει, η αλήθεια είναι κάπου στο ενδιάμεσο; Από τι στιγμή που όλες οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες σχετίζονται με ανθρώπινα δεδομένα και δυναμικό, πολλές φορές ο τρόπος επεξεργασίας των δεδομένων αυτών είναι και θέμα ερμηνείας. Η Google θεωρεί ότι στέλνοντας αυτό το μήνυμα και με τη ρητή αποδοχή αυτού από τους χρήστες, οι καταναλωτές αποδέχονται επί τους ουσίας τους ρητώς αναφερόμενους κινδύνους αναφορικά με τα προσωπικά τους δεδομένα και ως εκ τούτου ουδεμία παραβίαση υπάρχει. Οι Ανεξάρτητες αρχές δεν συμφωνούν καθόλου με αυτή την πολιτική. Υποστηρίζεται ότι η διαφάνεια δεν εξασφαλίζεται με το ενδεχόμενο αλλά με την πλήρη και ρητή ενημέρωση των χρηστών αν χρησιμοποιούνται τα προσωπικά τους δεδομένα, που, για ποιο σκοπό και για πόσο χρονικό διάστημα.

Πέραν των ανωτέρω διοικητικών προστίμων, που επιβλήθηκαν στην εταιρία Google, το ζήτημα της πολιτικής της εν λόγω εταιρίας έχει κριθεί και δικαστικά μέσω της από 25-06-2013 απόφασης του ΔΕΚ που έκρινε την υπόθεση Gonzales κατά της Google Ισπανίας. Η απόφαση αυτή δεσμεύει την Google σχετικά με την υποχρέωση διαγραφής των προσωπικών δεδομένων ύστερα από την αίτηση του ενδιαφερόμενου χρήστη. Το δικαστήριο σε αυτή την απόφαση έκρινε ότι η ως άνω εταιρία **«συλλέγει προσωπικά δεδομένα, τα οποία στη συνέχεια καταγράφει, οργανώνει και αποθηκεύει στους διακομιστές της»**. Παράλληλα έκρινε ότι **«οι μηχανές αναζήτησης έχουν δικαίωμα να επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα,**

---

⁵⁶ Βλ. την πολιτική απορρήτου της Google στην ιστοσελίδα <https://policies.google.com/privacy?hl=el&gl=gr>

όταν αυτό είναι απαραίτητο για να εξυπηρετηθεί το έννομο συμφέρον του κατόχου των δεδομένων ή τρίτων μερών. ....όμως, αυτό δεν είναι απόλυτο. Μπορεί να περιοριστεί όταν προσβάλλονται τα συμφέροντα ή τα θεμελιώδη δικαιώματα του υποκειμένου –ιδίως το δικαίωμά του στην ιδιωτική ζωή. **Τα οικονομικά συμφέροντα της μηχανής αναζήτησης δεν είναι σε καμία περίπτωση αρκετά ώστε να περιορίσουν το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή... Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή κατά κανόνα υπερέχει του δημοσίου συμφέροντος για πρόσβαση σε προσωπικά δεδομένα κάποιου μη δημοσίου προσώπου..... το υποκείμενο των δεδομένων έχει αναμφίβολα έννομο συμφέρον να αρνηθεί τη δημοσίευση των δεδομένων του, ακόμη και αν η δημοσίευση δεν είναι επιβλαβής για το ίδιο. Το δικαίωμά του αυτό βασίζεται στο δικαίωμά του στην ιδιωτική ζωή».** Αυτή η απόφαση, με το ανωτέρω διατακτικό της, επί της ουσίας αναγνώρισε το δικαίωμα του χρήστη της μηχανής περιήγησης στη λήθη, καθώς και την υποχρέωση της ίδιας της μηχανής περιήγησης προς διαγραφή των δεδομένων.

2.6.2 GoogleStreetView – Googlemaps

Η GoogleStreetView – GoogleMaps είναι μια υπηρεσία της ίδιας της Google, που ασχολείται με την χαρτογραφική αποτύπωση των οδών , μέσα από τις λήψεις φωτογραφιών από διάφορες οπτικές γωνίες.

Η εν λόγω εφαρμογή με την αποτύπωση των οδών μέσω φωτογραφιών, προκάλεσε ποικίλες συζητήσεις, αναφορικά με το αν συνιστά παραβίαση ιδιωτικότητας⁵⁷. Η Ελλάδα παρέμεινε αρκετά σκεπτική όταν η ανωτέρω εταιρία ζήτησε δύο φορές να χαρτογραφήσει μέσω φωτογραφιών του δρόμους της Ελληνικής Επικράτειας. Η πρώτη φορά ήταν τον Μάιο του 2008 και η δεύτερη φορά το Μάιο του 2013. Στην αρχή αρνήθηκε. Δέχτηκε να υποβληθεί στην χαρτογράφηση μόνο εφόσον η εταιρία διασφάλιζε εγγυήσεις σχετικά με την προστασία της ιδιωτικότητας, ζητώντας ουσιαστικά την πιστή τήρηση και εφαρμογή του άρθρου **25 της παλαιάς οδηγίας** για την προστασία των προσωπικών δεδομένων με αριθμό 95/46/EK.

Ειδικότερα, το άρθρο αυτό όριζε ότι «η διαβίβαση προς Τρίτη χώρα δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, που έχουν υποστεί επεξεργασία ή πρόκειται να υποστούν επεξεργασία

---

⁵⁷Βλ. H. Blake, Google's EU Warning Over Street View Privacy, άρθροδημοσιευμένοστοwww.telegraph.co.uk.

μετά τη διαβίβαση τους, επιτρέπεται μόνον εάν, τηρουμένων των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται σύμφωνα με τις λοιπές διατάξεις της παρούσας Οδηγίας, η εν λόγω τρίτη χώρα εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας». Παράλληλα, η Ελλάδα ζήτησε από την εν λόγω εταιρία, πριν τη διενέργεια της χαρτογράφησης, την προηγούμενη σχετική ενημέρωση των ατόμων που ζούσαν στην εκάστοτε περιοχή, όπου θα περνούσε το όχημα που θα έβγαζε τις φωτογραφίες. Κατά τη διάρκεια λήψης των φωτογραφιών, θα καλύπτονται τα πρόσωπα, οι κατοικίες και οι πινακίδες των οχημάτων, γενικά οποιοδήποτε στοιχείο, το οποίο μπορεί να οδηγήσει σε ταυτοποίηση και στοχοποίηση των προσώπων⁵⁸.

Παρόλα αυτά, δεν έχουν προβληθεί τόσες πολλές αντιρρήσεις για αυτήν την εφαρμογή της Google, καθώς τα θετικά του είναι περισσότερα από τα αρνητικά του (τουλάχιστον για τους περισσότερους). Επί της ουσίας μπορούμε να μεταφερθούμε σε ένα μέρος ενώ δεν είμαστε εκεί, λειτουργώντας ως gps.

2.6.3 Σκάνδαλο υπόθεσης της Apple εξαιτίας της τοποθέτησης του I – phonetracking σε συσκευές της.

Εικόνα 2-1: Apple I – phone tracking⁵⁹

Η εταιρία apple τοποθέτησε εντός των συσκευών της μηχανισμούς ανίχνευσης θέσης, ώστε να γνωρίζει ο ιδιοκτήτης κάθε συσκευής που βρίσκεται το κινητό του. Αυτό από τη μια ήταν καλό γιατί σε περίπτωση κλοπής μπορούσε η αστυνομία να ανιχνεύσει τη θέση του

⁵⁸ Βλ. το άρθρο 17 του Ν. 2472/1997.

⁵⁹ Βλ. προερχόμενη πηγή από www.support.apple.com

κινητού. Από την άλλη, όμως, δυστυχώς, σε ορισμένες συσκευές μπορούσαν να αποθηκευτούν αρκετές άλλες πληροφορίες, πέραν της θέσης, οι οποίες ήταν σημαντικές. Ένα χακάρισμα τέτοιων πληροφοριών, μπορούσε να προκαλέσει στον ιδιοκτήτη της συσκευής μια ζημία μεγάλης αξίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Προστασία ιδιωτικότητας

3.1. Εισαγωγικό πλαίσιο

Η σημερινή εποχή με την τεράστια τεχνολογική εξέλιξη ίσως θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ότι βιώνει μια μεγάλη κρίση αναφορικά με τον τομέα της ιδιωτικότητας. Πέραν, όμως της τεχνολογικής εξέλιξης, υπάρχουν και άλλα ζητήματα εξαιτίας των οποίων δοκιμάζονται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, ιδίως, όμως, αυτό του απορρήτου των επικοινωνιών και ο ιδιωτικός βίος του κάθε ατόμου. Δεν είναι λίγα τα τηλεοπτικά προγράμματα, τα οποία προωθούν ακριβώς αυτό, δηλαδή την άρση του απορρήτου και τη δημοσιοποίηση του ιδιωτικού βίου, έμπροσθεν των αναγκών της εμπορευσιμότητας και των οικονομικών κερδών. Εν προκειμένω, κάνουμε λόγο για τα προγράμματα, τα οποία είναι οικεία στους τηλεοπτικούς μας δέκτες και μας δείχνουν σχεδόν επί 24 ώρου βάσεως τη ζωή κάποιων ανθρώπων που είναι κλεισμένοι σε ένα σπίτι για κάποιο χρονικό διάστημα, όπως είναι το BigBrother ή το GNTM. Αυτό δεν παρατηρείται μόνο στο κομμάτι των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Πολλοί φοβούνται ότι αυτή η παρακολούθηση θα επεκταθεί και σε άλλους τομείς της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, ώστε οι κρατικές αρχές να έχουν μια δυνατότητα παρακολούθησης, επιτήρησης και ελέγχου των πολιτών τους. Για παράδειγμα, η παγκόσμια κοινότητα του Facebook με τα εκατομμύρια μέλη της, ή η εφαρμογή του GoogleStreetView αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα με τα οποία αποδεικνύεται ότι υπάρχει μια συνεχή επιτήρηση της καθημερινής ζωής των ανθρώπων. Οι καθημερινές αναρτήσεις επ' αυτών των φωτογραφιών και ενημερώσεων, δίνει τη δυνατότητα σε τρίτους να επεξεργαστούν αυτές τις πληροφορίες και να

τις αναπαράγουν σε τρίτα πρόσωπα. Για παράδειγμα, αναρτά ένα πρόσωπο μια φωτογραφία και κάποιιο άλλο πρόσωπο, που ανήκει στους ακολούθους του, αντιγράφει τη φωτογραφία και την προωθεί άλλοι. Αυτό από μόνο του αποτελεί μια μεγάλη πιθανότητα προσβολής της ιδιωτικότητας. Βρισκόμαστε, λοιπόν, αντιμέτωποι με νέες προκλήσεις και κινδύνους, οι οποίοι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν τόσο από την πλευρά των πολιτών όσο και από την παγκόσμια κοινότητα.

Μια προτεινόμενη, λοιπόν, λύση αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων από την ακατάπαυστη ροή πληροφοριών με τις οποίες καταγιζονται τα πληροφοριακά δίκτυα κάθε μέρα είναι αυτή της «**αυτορρύθμισης**» από τα ίδια τα προγράμματα και τα λογισμικά τους ή τους ίδιους τους χρήστες. Δηλαδή, τα ίδια τα προγράμματα από μόνα τους να είναι σε θέση να ελέγχουν και να αναχαιτούν πιθανές περιπτώσεις υποκλοπών και νόθευσης στοιχείων. Από την άλλη πλευρά, οι ίδιοι οι χρήστες καλούνται τη σημερινή περίοδο της παγκοσμιοποίησης και της ενοποίησης των επικοινωνιακών συστημάτων να είναι περισσότερο ενημερωμένοι και υποψιασμένοι, ώστε να μην κυκλοφορούν τα προσωπικά τους δεδομένα απερίσκεπτα. Στη σημερινή εποχή ο ίδιος ο χρήστης καλείται περισσότερο από ποτέ να προστατεύσει τον εαυτό του και να θωρακίσει την ιδιωτικότητα του και τα προσωπικά δεδομένα του είτε μέσα από την υποχρέωση λήψης της συγκατάθεσης του ίδιου του ατόμου από τα τρίτα πρόσωπα σχετικά με το ποιες πληροφορίες δύναται κάποιο τρίτο πρόσωπο να επεξεργάζεται και μέχρι ποιο σημείο, είτε να διαμορφωθεί ένα ακόμα πιο ισχυρό οπλοστάσιο (νομοθετικό - εκτελεστικό), ώστε να θωρακίσει την ασφαλή ιδιωτική ζωή και το απόρρητο των επικοινωνιών.

Ωστόσο, έχει ειπωθεί και η άποψη ότι η λήψη της συναίνεσης του χρήστη για την επεξεργασία των δεδομένων του δεν είναι το πιο δυνατό εργαλείο προστασίας, δοθέντος ότι η τεχνολογία δρα αυτόνομα, οπότε μπορεί η επεξεργασία των δεδομένων να ξεφύγει της αρχικής συναίνεσης. Οι πληροφορίες που λαμβάνουν συνήθως αποθηκεύονται και χρησιμοποιούνται και μεταγενέστερα. Πρόκειται για έναν αέναο κύκλο επεξεργασίας, που είναι δύσκολο να διαγνώσει κανείς αν η αρχική συναίνεση στην έκταση που δόθηκε καλύπτει και μεταγενέστερες επεξεργασίες. Επίσης, επειδή ακριβώς υπάρχει μια αυτονομία στις τεχνολογικές εξελίξεις είναι δύσκολο να πούμε κατά πόσο επικρατούν οι συνθήκες εκείνες που επιτρέπουν το άτομο να δρα αυτόνομα και να προστατεύει τα δεδομένα του.

Η παγκοσμιοποίηση των συναλλαγών, η συνεχής ανταλλαγή πληροφοριών, η απρόσκοπτη επικοινωνία σε παγκόσμιο επίπεδο έχει εγείρει μεγάλο προβληματισμό αναφορικά το ζήτημα της προστασίας της ιδιωτικότητας και του απορρήτου των επικοινωνιών δια των κανονιστικών ρυθμίσεων και κατά πόσο αυτές θα πρέπει να είναι ενιαίες για όλα τα κράτη και τις εθνικές αρχές, καθόσον, όπως είδαμε και ανωτέρω (σύγκριση αγγλοσαξονικού και ευρωπαϊκού δικαίου), υπάρχουν κανονιστικές διαφοροποιήσεις. Πραγματικά πάντως αυτό που φαίνεται και αναδεικνύεται στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης είναι η μεγάλη ανάγκη ύπαρξης μιας κοινής νομοθεσίας, που θα προστατεύει τον ιδιωτικό βίο και το απόρρητο της επικοινωνίας. Ωστόσο, υπάρχει αρκετή δυσκολία, στην ύπαρξη ενός τέτοιου ενιαίου νομοθετικού κειμένου, δεδομένου ότι υπάρχουν διαφορετικές κανονιστικές ρυθμίσεις ανά τον κόσμο, ότε και είναι δύσκολο να επιτευχθεί ομοφωνία μεταξύ των κρατών. Σε κάθε περίπτωση, δεν θα πρέπει να λησμονηθεί ότι η νομοθεσία είναι ένας ζωντανός οργανισμός, που προσαρμόζεται ανάλογα με την κοινωνία, τις απαιτήσεις αυτής, τις αναδυόμενες ανάγκες των πολιτών και την ανάπτυξη της οικονομίας.

3.2. Ουσιαστικό πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικότητας

Στη σημερινή εποχή, και πιο συγκεκριμένα εν ισχύ του νέου κανονισμού προστασίας δεδομένων, οι νέες διατάξεις δεν αρκούν από μόνες τους να καλύψουν προστατευτικά την έννοια της ιδιωτικότητας σε όλη της την έκταση. Για αυτό το λόγο όσοι έχουν αναλάβει το ρόλο του υπευθύνου επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, καλούνται να λάβουν υπόψη τους κάποια απαραίτητα κριτήρια, τα οποία πρέπει να συγκροτούν και να καλύπτουν την έννοια της ιδιωτικότητας και τα οποία πρέπει να πληρούνται, προκειμένου να απολαύουν τα προσωπικά δεδομένα μια πλήρη προστασία. Τα κριτήρια αυτά είναι τα ακόλουθα⁶⁰:

- ✓ Ταυτοποίηση των πληροφοριών με το χρήστη από τον οποίο και προέρχονται. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η σιγουριά τίνος την προσωπική πληροφορία καλούμαστε να προστατεύσουμε.
- ✓ Εξουσιοδότηση – συναίνεση του χρήστη για την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων.
- ✓ Η διασφάλιση της ανωνυμίας των χρηστών που χρησιμοποιούν μια υπηρεσία στα συστήματα κοινωνικής δικτύωσης . Ένας χρήστης μπορεί να επικοινωνεί με τρίτους

---

⁶⁰Βλ. Χ. Καλλιονάτης, Ασφάλεια δεδομένων στην κοινωνία της πληροφορίας, δημοσιευμένο στο www.lawspot.gr.

ή να διακινεί τις προσωπικές του πληροφορίες, χωρίς να αποκαλύπτεται η ταυτότητά του. Στο ίδιο πλαίσιο κινούμενοι, αντί της ανωνυμίας, μπορεί να επιλεγεί από κάποιον χρήστη ένα ψευδώνυμο. Το τελευταίο επιλέγεται στην περίπτωση που δεν γίνεται κάποιος χρήστης να διατηρήσει την ανωνυμία του, και τέλος,

- ✓ Όταν ένας χρήστης διακινεί πολλές προσωπικές πληροφορίες, δεν δίνεται η δυνατότητα σε τρίτους χρήστες να συνδέσουν τις πληροφορίες αυτές, ώστε να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του αρχικού χρήστη.

3.3. Το κανονιστικό πλαίσιο προστασίας του ιδιωτικού βίου, των προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου των επικοινωνιών

Πριν αναφερθούμε στο κανονιστικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων, θα ήτο κρίσιμο να απαριθμήσουμε τις αρχές αυτές, δυνάμει των οποίων μπορούμε να αξιολογήσουμε αν μια παράβαση των προσωπικών δεδομένων είναι σύνομη ή όχι. Αυτές οι αρχές είναι οι ακόλουθες:⁶¹

A) τα δεδομένα θα πρέπει να επεξεργάζονται μόνο για το αρχικό επιδιωκόμενο σκοπό, βάσει της αρχής της αναλογικότητας, σύννομα χωρίς να παραβιάζονται κανονιστικές διατάξεις.

B) τα προσωπικά δεδομένα θα πρέπει να αποθηκεύονται και να τηρούνται σε αρχεία για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα όσο χρειάζεται για την εκπλήρωση του αρχικού σκοπού, και

Γ) τα δεδομένα τα οποία τίθενται για επεξεργασία θα πρέπει να είναι συνεχώς ενημερωμένα και να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Να μην είναι δηλαδή, νοθευμένα ή ψεύτικα.

Ο έντονος προβληματισμός γύρω από τον τρόπο διακίνησης και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων δεν είναι ο ίδιος σε όλα τα κράτη. Ως ανωτέρω εκτέθηκε η αγγλοσαξονική έννομη τάξη αντιμετωπίζει με διαφορετικό τρόπο τους κινδύνους που μπορούν να προκύψουν από την άκριτη επεξεργασία των προσωπικών στοιχείων των χρηστών. Η ευρωπαϊκή ένωση είναι πιο αυστηρή στην τυπική επεξεργασία των δεδομένων αυτών και στην προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής.

3.3.1 Η ευρωπαϊκή νομοθεσία γύρω από την προστασία των προσωπικών δεδομένων – ιστορική αναδρομή : χθες και σήμερα

---

⁶¹ Βλ. Απ. Γέροντα, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2002, σελ. 23 επ.

Στην Ευρώπη, η ανάγκη προστασίας των προσωπικών δεδομένων και του ιδιωτικού βίου εν γένει διατυπώθηκε πρώτη φορά κανονιστικά στη Σύμβαση της Ρώμης I, όπου εκεί ξεκίνησαν να θωρακίζονται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως είναι το προσωπικό δικαίωμα προστασίας της οικογένειας, του ιδιωτικού βίου, της οικογενειακής στέγης και της αλληλογραφίας στο άρθρο 8 αυτής. Κατά την ίδια διάταξη, προβλέπεται η δυνατότητα περιορισμού των ανωτέρω ανθρώπινων δικαιωμάτων αποκλειστικά για λόγους δημόσιας τάξης και ασφάλειας, δημόσιας ασφάλειας και υγείας, οικονομικής ανάπτυξης, ή για λόγους τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, όταν το δικαίωμα τρίτου προσώπου, που θίγεται είναι ανώτερο ποιοτικά και κοινωνικά σε σχέση με το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων του θιγόμενου⁶². Τις περισσότερες φορές, πάντως, γίνεται σύγκριση των δικαιωμάτων που σώζονται εν τέλει από μια πιθανή προσβολή των προσωπικών πληροφοριών. Αν οι ανάγκες της κοινωνίας είναι μεγαλύτερες και σημαντικότερες, τόσο περισσότερο διατίθενται και επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα⁶³, χωρίς κάποιον περιορισμό. Για αυτό ακριβώς το λόγο το δικαίωμα στην πληροφοριακή αυτοδιάθεση δεν είναι απεριόριστο, αλλά μπορεί να περιοριστεί χάριν του δημοσίου συμφέροντος της κοινωνίας ή χάριν των δικαιωμάτων τρίτων προσώπων. Αυτή η στάθμιση και η αναλογική αξιολόγηση (άρθρο 25 του Συντάγματος) είναι δείγμα μιας κοινωνίας δημοκρατικής και όχι μοναρχικής ή αναρχικής. Ειδικά σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης, αυτό έχει γίνει αντιληπτό και από τη νομολογία του δικαστηρίου της Ένωσης (ΕΔΔΑ). Ενδεικτικές περιπτώσεις, των αποφάσεων του θα δούμε και παρακάτω.

Πέραν της σύμβασης της Ρώμης I, όπου και έγινε για πρώτη φορά λόγος στην Ευρώπη για την κατοχύρωση των προσωπικών πληροφοριών, εν συνεχεία, κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα αναλυτικά κανονιστικά κείμενα περί της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της με αριθμό 108/1981 σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης δια της οποίας κωδικοποιήθηκαν οι θεμελιώδεις αρχές προστασίας των προσωπικών δεδομένων των φυσικών προσώπων, ενώ έθεσε τις βάσεις για τα μεταγενέστερα νομοθετήματα, ειδικά για τις περιπτώσεις των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, όπως επίσης και για την περίπτωση όπου μια πληροφορία ξεπερνούσε τα εθνικά σύνορα και διακινούνταν εκτός του πλαισίου των εθνικών συνόρων⁶⁴.

---

⁶² Βλ. Α. Μήτρου, ό.π., σελ. 14.

⁶³ Βλ. Α. Μήτρου, ό.π., σελ. 14.

⁶⁴ Βλ. Α. Μήτρου, ό.π., σελ. 16.

Το πρώτο, όμως σημαντικό κείμενο αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων και τη θεμελίωση ενός σημαντικού επιπέδου κανονιστικής προστασίας είναι η οδηγία με αριθμό 95/46/ΕΚ⁶⁵. Μέσω αυτής της οδηγίας έγινε μια προσπάθεια ενοποίησης και συνολικής εναρμόνισης των νομοθεσιών των επιμέρους κρατών της ένωσης, καθότι ο βασικός στόχος της Ε.Ε. ήταν η δημιουργία μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς. Από τη στιγμή που επιδιώκεται η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς με την ελεύθερη κυκλοφορία φυσικών προσώπων, χρημάτων και προϊόντων/υπηρεσιών, εύλογη καθίσταται και η ανάγκη για ενοποίηση των επιμέρους εθνικών νομοθεσιών, ακόμα και για την κυκλοφορία των προσωπικών πληροφοριών. Ως εκ τούτου, ο κοινοτικός νομοθέτης προσπάθησε μέσω της ανωτέρω οδηγίας, να προστατεύσει τα δικαιώματα των φυσικών ή νομικών προσώπων, ενώ παράλληλα, τόνισε την ανάγκη ύπαρξης ελεγκτικών αρχών, ώστε να διασφαλίζουν την εφαρμογή της ανωτέρω οδηγίας και των προβλέψεων αυτής⁶⁶.

Επίσης, η ανωτέρω οδηγία προέβλεψε και θέσπισε τον θεσμό των Ανεξάρτητων εποπτικών αρχών (μια για κάθε χώρα), αρμοδιότητα της οποίας είναι η εποπτεία των εθνικών αρχών περί του αν συμμορφώνονται προς τις απαιτήσεις της οδηγίας. Επειδή, όμως, η εν λόγω οδηγία περιέχει αρκετά αόριστες έννοιες, δεν ήταν λίγες οι φορές που το κάθε κράτος κατέφευγε στο ΔΕΕ , υποβάλλοντας σε αυτό προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με ερμηνευτικά ζητήματα της οδηγίας. Η παρουσία του ΔΕΕ υπήρξε καθοριστική για την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή της Οδηγίας από τα κράτη μέλη της ένωσης. Ωστόσο, το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας περιοριζόταν μόνο στο κομμάτι της εσωτερικής αγοράς και όχι σε ποινικές - αστυνομικές υποθέσεις αναφορικά με ζητήματα υπονόμησης και προσβολής των προσωπικών δεδομένων. Το κενό αυτό συμπληρώνονταν από άλλες κανονιστικές πράξεις⁶⁷.

---

⁶⁵ Η οδηγία αυτή αντικαταστάθηκε από τον τρέχον και ισχύοντα σήμερα κανονισμό που είναι ο με αριθμό 679/2019 και τέθηκε σε ισχύ από τις 25-5-2018.

⁶⁶ Βλ. Λ. Μήτρου, Η προστασία της ιδιωτικότητας στην Πληροφορική και της Επικοινωνίες – Η νομική διάσταση, ό.π., σελ. 16

⁶⁷ Βλ. ενδεικτικά τη Σύμβαση της Βουδαπέστης για το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Ομοίως την υπ' αριθμ. 2008/615/ΔΕΥ απόφαση (EEL 210) του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την αντιμετώπιση και καταπολέμηση του διασυνοριακού ηλεκτρονικού εγκλήματος. Επίσης και η υπ' αριθμ. 2008/977/ΔΕΥ απόφαση (EEL 359 της 30 Δεκεμβρίου 2008) του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις προσβολής των προσωπικών δεδομένων.

Η ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη και η εισαγωγή νέων επιτευγμάτων ιδίως στον τομέα των πληροφοριακών δικτύων δημιούργησε νέα ζητήματα στον τομέα της προστασίας και ασφάλειας των προσωπικών δεδομένων των χρηστών στον τηλεπικοινωνιακό τομέα . Έτσι, λοιπόν κρίθηκε αναγκαία η συμπλήρωση της ανωτέρω οδηγίας με την Οδηγία με αριθμό 97/66/ΕΚ. Εν συνεχεία, αυτή τροποποιήθηκε από την Οδηγία με αριθμό 2002/58/ΕΚ «του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^η Ιουλίου 2002»⁶⁸ και αντικείμενο ρυθμίσεως την διασφάλιση και προστασία των προσωπικών δεδομένων στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες. Αυτή η οδηγία είναι γνωστή και με την ονομασία «*e - privacy*»⁶⁹ και επιδιώκει να διασφαλίσει ένα πλήρες κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο θα ρυθμίζει τα προσωπικά δεδομένα των προσώπων, τα οποία διακινούνται σε κάθε μορφή ηλεκτρονικής επικοινωνίας, που διατίθεται στο κοινό. Η εν λόγω οδηγία αντικαταστάθηκε από την Οδηγία με αριθμό 2006/24⁷⁰ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Η εν λόγω οδηγία ορίζει ένα χρονικό διάστημα διατήρησης των προσωπικών δεδομένων από τους παρόχους. Μετά την παρέλευση αυτού του χρονικού διαστήματος (6 -24 μήνες), πρέπει ο κάθε πάροχος να διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ωστόσο, αυτή η οδηγία καταργήθηκε, ως ασυμβίβαστη με το Ευρωπαϊκό Νομοθετικό πλαίσιο και Πνεύμα⁷¹.

Η Οδηγία 2002/58/ΕΚ ήταν πάρα πολύ σημαντική οδηγία, καθώς το πεδίο εφαρμογής της είναι ιδιαίτερος ευρύ, δοθέντος ότι προσπάθησε να καλύψει προστατευτικά πλήρως όλα τα προσωπικά δικαιώματα που απορρέουν από τη διακίνηση των προσωπικών πληροφοριών στα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας. Από τη στιγμή που ο στόχος της Ένωσης είναι η δημιουργία μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς για όλα τα κράτη μέλη αυτής, η εν λόγω οδηγία συμπληρώνει αυτό το όραμα μέσα από την θέσπιση ρυθμίσεων που επιτρέπουν την κυκλοφορία των προσωπικών δεδομένων δια των ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας σε όλα τα κράτη – μέλη της ένωσης. Έτσι, περιλαμβάνει στο εσωτερικό της διατάξεις που καλύπτουν ζητήματα ασφάλειας, του απορρήτου των επικοινωνιών, των αυτόματων προωθήσεων κλήσεων κ.α. Το πιο σημαντικό άρθρο της εν λόγω οδηγίας είναι η προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, ήτοι το άρθρο 5 αυτής. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο υποκλοπή,

---

⁶⁸EEL 201

⁶⁹Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, Δίκαιο της πληροφορικής, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2006, σελ. 370 επ

⁷⁰ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, Δίκαιο της πληροφορικής, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2006, σελ. 370 επ., όπου βλέπουμε ότι η εν λόγω οδηγία έχει την ονομασία «*Dataretentiondirective*».

⁷¹ Βλ. την από 8-4-2014 απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση C- 293/12, η οποία και έκρινε ότι η εν λόγω οδηγία είναι άκυρη και μάλιστα αναδρομικά.

νόθευση, αλλοίωση ή παρακολούθηση της επικοινωνίας των χρηστών μεταξύ τους, εάν δεν υπάρχει ρητή συναίνεση αυτών.

Εν συνεχεία, η ανωτέρω Οδηγία τροποποιήθηκε από την υπ' αριθμ. 2009/136/EΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 25^{ης} Νοεμβρίου 2009. Η συγκεκριμένη οδηγία προσπάθησε να αναβαθμίσει και να βελτιώσει τις ρυθμίσεις της αναφορικά με τα προσωπικά δεδομένα που κινούνται μέσω δικτύων και λοιπών ηλεκτρονικών υπηρεσιών, προκειμένου να ανταποκριθεί ακόμα περισσότερο στις εξελίξεις της τεχνολογίας. Η πιο σημαντική τροποποίηση που έγινε στην εν λόγω οδηγία είναι η επεξήγηση που δόθηκε στην έννοια της προσβολής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, επί της ουσίας εισήχθη και η περίπτωση της τυχαίας υπονόμησης ή παραβίασης των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, ως τέτοια ορίσθηκε «η παραβίαση της ασφαλείας που οδηγεί σε τυχαία ή παράνομη καταστροφή, απώλεια, αλλοίωση, άνευ αδείας κοινολόγηση ή προσπέλαση προσωπικών δεδομένων που διαβιβάστηκαν, αποθηκεύτηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, σε συνδυασμό με την παροχή διαθέσιμης στο κοινό ηλεκτρονικής υπηρεσίες επικοινωνιών στην Κοινότητα». Επίσης, η Οδηγία αυτή κάνει λόγο ότι το αποκλειστικό δικαίωμα επεξεργασίας των δεδομένων ανήκει στον επεξεργαστή δεδομένων και μόνο για συγκεκριμένο λόγο.

Τέλος, ο τελευταίος κανονισμός που ρύθμιζε τα προσωπικά δεδομένα και την προστασία αυτών είναι ο υπ' αριθμ. 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27-4-2016⁷². Ο νέος κανονισμός διέυρνε τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων στο άρθρο 4 παρ. 2 αυτού, επί του οποίου ορίζεται ότι **«τα προσωπικά δεδομένα περιλαμβάνουν κάθε πληροφορία που αναφέρεται σε ένα υποκείμενο δεδομένων, ήτοι ένα φυσικό πρόσωπο».**

Παράλληλα, εισήγαγε το θεσμό της **«ψηφιακής λήθης»**. Πρόκειται για την περίπτωση διαγραφής των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των χρηστών του κάθε ιστότοπου, σε περίπτωση που ο χρήστης άρει τη συναίνεσή του ή έχει περατωθεί ο σκοπός για τον οποίο δόθηκε η αρχική συναίνεση για επεξεργασία. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθεί ότι η **«ψηφιακή λήθη»**, όπως αναγνωρίζεται από το συγκεκριμένο κανονισμό, **«δεν είναι δεκτικό της ίδιας στάθμησης μεταξύ των δικαιωμάτων στην ελευθερία του τύπου και της προστασίας της προσωπικότητας και των προσωπικών δεδομένων, όπως το κλασικό δικαίωμα λήθης»**. Τούτο, το αντιλαμβανόμαστε αναγωγικά από το συνδυασμό των διατάξεων

---

⁷²EEL 119.

Σύμφωνα με το **άρθρο 17** του παρόντος Κανονισμού ορίζεται ότι: «1. Το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να διαγράψει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, εάν ισχύει ένας από τους ακόλουθους λόγους: α) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν είναι πλέον απαραίτητα σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν ή υποβλήθηκαν κατ' άλλο τρόπο σε επεξεργασία, β) το υποκείμενο των δεδομένων ανακαλεί τη συγκατάθεση επί της οποίας βασίζεται η επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή το άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχείο α) και δεν υπάρχει άλλη νομική βάση για την επεξεργασία, γ) το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 1 και δεν υπάρχουν επιτακτικοί και νόμιμοι λόγοι για την επεξεργασία ή το υποκείμενο των δεδομένων αντιτίθεται στην επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 21 παράγραφος 2, δ) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβλήθηκαν σε επεξεργασία παράνομα, ε) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα πρέπει να διαγραφούν, ώστε να τηρηθεί νομική υποχρέωση βάσει του ενωσιακού δικαίου ή του δικαίου κράτους μέλους, στην οποία υπόκειται ο υπεύθυνος επεξεργασίας, στ) τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν συλλεχθεί σε σχέση με την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 8 παράγραφος 1. 2. Όταν ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει δημοσιοποιήσει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και υποχρεούται σύμφωνα με την παράγραφο 1 να διαγράψει τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ο υπεύθυνος επεξεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη τεχνολογία και το κόστος εφαρμογής, λαμβάνει εύλογα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών μέτρων, για να ενημερώσει τους υπευθύνους επεξεργασίας που επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, ότι το υποκείμενο των δεδομένων ζήτησε τη διαγραφή από αυτούς τους υπευθύνους επεξεργασίας τυχόν συνδέσμων με τα δεδομένα αυτά ή αντιγράφων ή αναπαραγωγών των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. 3. Οι παράγραφοι 1 και 2 δεν εφαρμόζονται στον βαθμό που η επεξεργασία είναι απαραίτητη: α) για την άσκηση του δικαιώματος ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος στην ενημέρωση, β) για την τήρηση νομικής υποχρέωσης που επιβάλλει την επεξεργασία βάσει του δικαίου της Ένωσης ή του δικαίου κράτους μέλους στο οποίο υπάγεται ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο της επεξεργασίας, γ) για λόγους δημόσιου συμφέροντος στον τομέα της δημόσιας υγείας σύμφωνα με το

άρθρο 9 παράγραφος 2 στοιχεία η) και θ), καθώς και το άρθρο 9 παράγραφος 3, δ) για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας ή για στατιστικούς σκοπούς σύμφωνα με το άρθρο 89 παράγραφος 1, εφόσον το δικαίωμα που αναφέρεται στην παράγραφο 1 είναι πιθανόν να καταστήσει αδύνατη ή να εμποδίσει σε μεγάλο βαθμό την επίτευξη σκοπών της εν λόγω επεξεργασίας, ή ε) για τη θεμελίωση, άσκηση ή υποστήριξη νομικών αξιώσεων». Στο δε **άρθρο 85 του παρόντος κανονισμού** ορίζεται ότι «Επεξεργασία και ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης», ορίζει τα ακόλουθα: «1. Τα κράτη μέλη διά νόμου συμβιβάζουν το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δυνάμει του παρόντος κανονισμού με το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης, συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας για δημοσιογραφικούς σκοπούς και για σκοπούς πανεπιστημιακής, καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης. 2. Για την επεξεργασία που διενεργείται για δημοσιογραφικούς σκοπούς ή για σκοπούς ακαδημαϊκής, καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης, τα κράτη μέλη προβλέπουν εξαιρέσεις ή παρεκκλίσεις από το κεφάλαιο II (αρχές), το κεφάλαιο III (δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων), το κεφάλαιο IV (υπεύθυνος επεξεργασίας και εκτελών την επεξεργασία), το κεφάλαιο V (διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς τρίτες χώρες ή διεθνείς οργανισμούς), το κεφάλαιο VI (ανεξάρτητες εποπτικές αρχές), το κεφάλαιο VII (συνεργασία και συνεκτικότητα) και το κεφάλαιο IX (ειδικές περιπτώσεις επεξεργασίας δεδομένων), εφόσον αυτές είναι αναγκαίες για να συμβιβαστεί το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με την ελευθερία της έκφρασης και πληροφόρησης. 3. Κάθε κράτος μέλος κοινοποιεί στην Επιτροπή τις διατάξεις που θεσπίζει στο δίκαιό του δυνάμει της παραγράφου 2 και, χωρίς καθυστέρηση, κάθε επακόλουθο τροποποιητικό νόμο ή τροποποίησή τους».

Συνοπτικά, μετά την ιστορική αναδρομή, στην οποία προβήκαμε ανωτέρω, από το χθες στο σήμερα, θα θέλαμε κλείνοντας το παρόν κεφάλαιο, να προβούμε συμπληρωματικώς σε κάποιες αξιολογικές παρατηρήσεις:

- Οι ανωτέρω Οδηγίες και οι Κανονισμοί, υποδηλώνουν την προσπάθεια της Ένωσης να ενοποιήσει όλα τα κράτη μέλη σε μια ενιαία εσωτερική αγορά, η οποία διέπεται από τους ίδιους κανόνες και τις επιταγές. Για το λόγο αυτό, η Έ.Ε. έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων σε όλους τους τομείς επικοινωνίας των χρηστών, αρχόμενη ήδη από το έτος 1997 με τη σύνταξη και ψήφιση της Συνθήκης του Άμστερνταμ. Σε αυτή τη Συνθήκη εισήχθη γενικώς ο όρος

ύπαρξης ενός ειδικού εποπτικού οργάνου που θα ελέγχει την εφαρμογή των κανονισμών και των οδηγιών γενικά της Ε.Ε. Αναφορικά δε με το κομμάτι προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ήδη μπορούμε να δούμε στο κείμενο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που έχει ισοδύναμη ισχύ με τη ΣΛΕΕ, διατάξεις που αφορούν την προστασία των προσωπικών δεδομένων⁷³ και του ιδιωτικού βίου⁷⁴.

- Η Ένωση λόγω των πολλών κρατών μελών δεν εμφάνιζε συνοχή στο πεδίο προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Από τη στιγμή, που ο βασικός στόχος ήταν η δημιουργία μιας ενιαίας εσωτερικής αγοράς, θα έπρεπε επιτακτικώς να διασφαλιστεί κανονιστική συνοχή. Το έναυσμα δόθηκε το έτος 2004 με την θέσπιση του **«Προγράμματος της Χάγης για την ενδυνάμωση της ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης στην ΕΕ»**. Εξ αφορμή αυτού του προγράμματος η υπ' αριθμ. 2008/977/ΔΕΥ απόφαση (EEL 359 της 30 Δεκεμβρίου 2008) του Συμβουλίου της Ευρώπης αναφορικά με την αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις προσβολής των προσωπικών δεδομένων.⁷⁵
- Γενικά, κρίνεται ότι παρότι ο νέος κανονισμός είναι ιδιαιτέρως αυστηρός με μεγάλες ποινικές, αστικές και διοικητικές κυρώσεις, χρειάζονται να γίνουν πιο συντονισμένες προσπάθειες προς επίτευξη της ομοιογένειας. Και τούτο, διότι δεν είναι λίγες οι επιχειρήσεις, οι οποίες αντιτάσσονται στον Κανονισμό, προβάλλοντας ως επιχείρημα ότι δεν θα πρέπει να περιορίζονται τόσο πολύ, καθότι δέχονται σοβαρό πλήγμα στην οικονομική τους ανάπτυξη. Επιχείρημα το οποίο, όπως είδαμε, προέβαλε και η Google, η οποία κλήθηκε να πληρώσει υπέρογκα ποσά, ως διοικητικό πρόστιμο. Το βασικό ζητούμενο είναι να γίνει αντιληπτό ότι η ανάπτυξη της οικονομίας δεν μπορεί να γίνει σε βάρος της ιδιωτικότητας.

3.3.2 Νομολογία του ΔΕΕ σχετικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων

---

⁷³ Άρθρο 8 του Χάρτη, όπου ορίζεται ότι: «1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. 2. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων πρέπει να γίνεται νομίμως, για καθορισμένους σκοπούς και με βάση τη συγκατάθεση του ενδιαφερομένου ή για άλλους θεμιτούς λόγους που προβλέπονται από το νόμο. Κάθε πρόσωπο δικαιούται να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν και να επιτυγχάνει τη διόρθωσή τους. 3. Ο σεβασμός των κανόνων αυτών υπόκειται στον έλεγχο ανεξάρτητης αρχής.»

⁷⁴ Άρθρο 7 του Χάρτη.

⁷⁵ Βλ. Α. Μήτρου, ό.π., σελ. 23.

- Η από 9-11-2020 απόφαση του ΔΕΕ σχετικά με τις υποθέσεις C – 92/09 και C – 93/09 (VolkerandMarkusSchecke κατά Eifert). Το θέμα προς μελέτη της εν λόγω αποφάσεως ήταν η συμβατότητα του ευρωπαϊκού δικαίου με τη προστασία των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα, το Δικαστήριο επισήμανε στις σκέψεις 56-64 ότι «όσον αφορά τη στάθμιση μεταξύ του δικαιώματος προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το οποίο αναγνωρίζεται από τον Χάρτη, και της υποχρέωσης διαφάνειας όσον αφορά τα ευρωπαϊκά ταμεία, ότι η δημοσίευση σε διαδικτυακό τόπο ονομαστικών πληροφοριών σχετικά με τους δικαιούχους των κονδυλίων και τα ποσά που έχουν εισπράξει συνιστά, δεδομένης της ελεύθερης πρόσβασης των τρίτων στον διαδικτυακό τόπο, επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των ενδιαφερόμενων δικαιούχων, γενικά, και προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τους αφορούν, ειδικά» Παράλληλα δε στις σκέψεις 77-79 υπογράμμισε ότι: «Για να είναι δικαιολογημένη, μια τέτοια επέμβαση πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των ως άνω δικαιωμάτων και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαία και να εξυπηρετεί πραγματικά σκοπούς γενικού συμφέροντος αναγνωρισμένους από την Ένωση, δεδομένου ότι τυχόν εξαιρέσεις και περιορισμοί των δικαιωμάτων αυτών δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου (σκέψη 65). Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, μολονότι, σε μια δημοκρατική κοινωνία, οι φορολογούμενοι δικαιούνται να ενημερώνονται για τη διαχείριση των δημόσιων πόρων, γεγονός είναι ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή όφειλαν να σταθμίσουν τα διάφορα αντικρουόμενα συμφέροντα, όπερ σήμαινε ότι έπρεπε, προτού θεσπίσουν τις προσβαλλόμενες διατάξεις, να ελέγξουν αν η δημοσίευση των σχετικών δεδομένων από κάθε κράτος μέλος μέσω ενός και μόνον διαδικτυακού τόπου υπερέβαινε το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξη των θεμιτών σκοπών που επιδιώκονταν» Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και η από 17-10-2013 απόφαση του ΔΕΕ για την υπόθεση C – 291/12 (Schwarz).
- Η από 19-10-2016 απόφαση αναφορικά με την υπόθεση C-582/14 (Breyer) προσπάθησε να δώσει την έννοια των προσωπικών δεδομένων. Σύμφωνα λοιπόν με το ΔΕΕ στην απόφασή αυτή και δη στις σκέψεις 43-44 το Δικαστήριο επισήμανε ότι «για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα» κατά το άρθρο 2, στοιχείο α΄, της οδηγίας 95/46/EK, δεν απαιτείται όλες οι πληροφορίες που καθιστούν

δυνατή την εξακρίβωση του εμπλεκόμενου προσώπου να βρίσκονται στη διάθεση ενός μόνον προσώπου. Το γεγονός ότι οι πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται για την εξακρίβωση της ταυτότητας του χρήστη διαδικτυακού τόπου δεν βρίσκονται στη διάθεση του φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων, αλλά του παρόχου υπηρεσιών πρόσβασης στο διαδίκτυο του χρήστη αυτού, δεν σημαίνει ότι οι δυναμικές διευθύνσεις IP που έχει αποθηκεύσει ο φορέας παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων αποκλείεται να αποτελούν, ως προς αυτόν, δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/ΕΚ» Συνεπώς, σύμφωνα με τη σκέψη 49 της ανωτέρω αποφάσεως ότι δυναμική διεύθυνση IP, αποθηκευθείσα από τον φορέα παροχής υπηρεσιών τηλεμέσων κατά την επίσκεψη προσώπου σε διαδικτυακό τόπο τον οποίο ο εν λόγω φορέας καθιστά προσβάσιμο στο κοινό αποτελεί, ως προς τον φορέα αυτόν, δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', της οδηγίας 95/46/ΕΚ, εφόσον έχει στη διάθεσή του νόμιμα μέσα που καθιστούν δυνατή την ταυτοποίηση του οικείου προσώπου χάρη στις πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες έχει στη διάθεσή της, για τον τελευταίο, η εταιρία που του παρέχει υπηρεσίες πρόσβασης στο διαδίκτυο».

- Σύμφωνα με την απόφαση στην υπόθεση C- 210/16 της 5^{ης} Ιουνίου 2018 (Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein κατά Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH), κατόπιν προδικαστικής παραπομπής, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κρίθηκε ότι διαχειριστής σελίδας μπορεί να θεωρείται από κοινού υπεύθυνος επεξεργασίας με το κοινωνικό δίκτυο, καθώς μετέχει στην διαμόρφωση του περιεχομένου που απευθύνεται στους χρήστες και προβαίνει στην συλλογή δεδομένων των χρηστών. Στην συγκεκριμένη υπόθεση, το Γερμανικό Δικαστήριο διέταξε την εναγόμενη εταιρία να απενεργοποιήσει την σελίδα, επ'απειλή προστίμου, δεδομένου ότι δεν ειδοποιούσε τα μέλη της σελίδας ότι προβαίνει σε συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων τους μέσω cookies και εξάγοντας συμπεράσματα χρησιμοποιώντας εργαλεία ανάλυσης. Συγκεκριμένα, με βάση το διατακτικό του προβλέφθηκε μεταξύ άλλων ότι : «1) Με βάση την ορθή ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο δ', της Οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, αναφορικά με την προστασία των φυσικών

προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών, η έννοια «υπεύθυνος της επεξεργασίας», όπως ορίζεται με τη διάταξη αυτή, καλύπτει και τον διαχειριστή σελίδας που φιλοξενείται σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης.

Σύμφωνα με τον ισχύοντα Κανονισμό, στο άρθρο 26 παρ.1 αναφέρεται ότι «Σε περίπτωση που δύο ή περισσότεροι υπεύθυνοι επεξεργασίας καθορίζουν από κοινού τους σκοπούς και τα μέσα της επεξεργασίας, αποτελούν από κοινού υπευθύνους επεξεργασίας. Αυτοί καθορίζουν με διαφανή τρόπο τις αντίστοιχες ευθύνες τους για συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον παρόντα κανονισμό, ιδίως όσον αφορά την άσκηση των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων και τα αντίστοιχα καθήκοντά τους για να παρέχουν τις πληροφορίες που αναφέρονται στα άρθρα 13 και 14, μέσω συμφωνίας μεταξύ τους, εκτός εάν και στον βαθμό που οι αντίστοιχες αρμοδιότητες των υπευθύνων επεξεργασίας καθορίζονται από το δίκαιο της Ένωσης ή το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπόκεινται οι υπεύθυνοι επεξεργασίας. Στη συμφωνία μπορεί να αναφέρεται ένα σημείο επικοινωνίας για τα υποκείμενα των δεδομένων.»

Συγκεκριμένα, δύο (ή περισσότερες) οντότητες ενεργούν ως από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας όταν αυτοί εξυπηρετούν κοινούς σκοπούς τους οποίους καθορίζουν με τη μεταξύ τους συμφωνία.

Ένα παράδειγμα από κοινού Υπεύθυνων Επεξεργασίας είναι η εμπορική προώθηση προϊόντων ή/και υπηρεσιών μέσω παρόχου μέσου κοινωνικής δικτύωσης (social media) με δεδομένα χρηστών του τελευταίου. Τόσο ο πάροχος κοινωνικής δικτύωσης όσο και η διαφημιστική εταιρεία λειτουργούν ως από Κοινού Υπεύθυνοι Επεξεργασίας διότι οι σκοποί που εξυπηρετούν δηλαδή η προβολή της εμπορικής διαφήμισης καθώς και η από κοινού χρήση των υπηρεσιών του παρόχου κοινωνικής είναι κοινά.

Επίσης σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 3 του Κανονισμού το υποκείμενο των δεδομένων μπορεί να ασκήσει τα νομικά του καθήκοντα έναντι οποιουδήποτε από τους από Κοινού Υπευθύνους Επεξεργασίας επιθυμεί, καθώς καθένας από τους τελευταίους είναι υπόλογος για

οποιαδήποτε πρόκληση ζημιάς.⁷⁷

Τέλος, μια χαρακτηριστική απόφαση σχετικά με δικαίωμα στην λήθη, είναι η από 13-05-2014 απόφαση του ΔΕΕ σχετικά με την υπόθεση C – 131/12 (Google Ισπανίας). Σε αυτή την απόφαση το δικαστήριο προσπάθησε να διευκρινίσει το περιεχόμενο του δικαιώματος στη λήθη, όπως αυτό οριζόταν στην παλαιά οδηγία με αριθμό 95/46/ΕΚ. Ειδικότερα, στη σκέψη 88 της απόφασης του ορίζει ότι «ο φορέας εκμετάλλευσης υποχρεούται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να απαλείφει από τον κατάλογο αποτελεσμάτων, ο οποίος εμφανίζεται κατόπιν αναζήτησης που έχει διενεργηθεί με βάση το ονοματεπώνυμο ενός προσώπου, συνδέσμους προς δημοσιευμένες από τρίτους ιστοσελίδες που περιέχουν πληροφορίες σχετικές με το πρόσωπο αυτό. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι τέτοια υποχρέωση μπορεί να υφίσταται επίσης στην περίπτωση κατά την οποία το ονοματεπώνυμο αυτό ή οι πληροφορίες αυτές δεν έχουν διαγραφεί προηγουμένως ή ταυτοχρόνως από τις ως άνω ιστοσελίδες, η υποχρέωση δε αυτή ισχύει ακόμη και όταν αυτή καθαυτή η δημοσίευση των επίμαχων πληροφοριών στις εν λόγω ιστοσελίδες είναι νόμιμη».

3.3.3 Ελληνικό ρυθμιστικό – προστατευτικό πλαίσιο των προσωπικών δεδομένων και του ιδιωτικού βίου.

Η Ελλάδα είναι από τις πρώτες χώρες που έχει αντιληφθεί τη σημασία προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, του απορρήτου και του ιδιωτικού βίου. Έτσι, ο πυλώνας της ελληνικής νομοθεσίας αναφορικά με την προστασία των προσωπικών δεδομένων απαρτίζεται από: α) τη συνταγματική προστασία δια των διατάξεων των άρθρων 9, 9^A, 19 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, και β) το Ν. 4624/2019⁷⁸, ο οποίος μετέφερε στην ελληνική έννομη τάξη τον Κανονισμό (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Απριλίου 2016. Ο νόμος αυτός αντικατέστησε τον προ ισχύσαντα νόμο Ν. 2472.1997.

Αναφορικά με τη συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων σημειώνονται τα ακόλουθα:

Η ελληνική έννομη τάξη στο πλαίσιο της συνταγματικής αναθεώρησης το 2001 σε συνδυασμό με τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εμφάνιση νέων αναγκών και

⁷⁷ <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/gdpr/arthro-28-genikos-kanonismos-gia-tin-prostasia-dedomenon-ektelon>

⁷⁸Βλ. ΦΕΚ 137/Α/29-08-2019.

ζητημάτων συνειδητοποίησε την ανάγκη προστασίας και θωράκισης της προσωπικής αυτονομίας και ελευθερίας⁷⁹. **Ως εκ τούτου** στην ελληνική έννομη τάξη και δη δια του Συντάγματος, η ιδιωτικότητα του κάθε ατόμου ρυθμίζεται και προστατεύεται από ένα σύνολο διατάξεων και αυτές είναι οι ακόλουθες: η διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Συντάγματος, δια της οποίας προβλέπεται η υποχρέωση του κράτους την απρόσκοπτη άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων από όλους τους πολίτες, η διάταξη του άρθρου 9 παρ. 1 του Συντάγματος, σχετικά με την απαίτηση εκ του νόμου, στις κατ' οίκον έρευνες να υπάρχει πάντα η παρουσία ενός δικαστικού λειτουργού, καθώς και η διάταξη του άρθρου 19 παρ. 3 του Συντάγματος, σύμφωνα με οποία απαγορεύεται χρήση παρανόμως αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων, δηλαδή αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των ανωτέρω συνταγματικών διατάξεων (9, 9^Α, και 19). Ειδικά, **στο άρθρο 9^Α**, όπως αυτό τροποποιήθηκε με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 «*καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η διασφάλιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων ανατίθεται από τον αναθεωρητικό νομοθέτη σε ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει*». Πέραν τούτων, στο Σύνταγμα προβλέπεται η λειτουργία δυο Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (ΑΔΔΑ), αρμοδιότητα των οποίων είναι η προστασία των προσωπικών δεδομένων και η διασφάλιση του απορρήτου προσωπικών πληροφοριών⁸⁰. Η Λ. Μήτρου⁸¹, αναφορικά με το ζήτημα της ανεξάρτητης αρχής εκφράζει τον προβληματισμό της καθώς η αρμοδιότητα αυτής θα πρέπει να είναι πλήρης, χωρίς να υπάρχουν περιορισμοί των εξουσιών του. Σε αντίθεση, δηλαδή σε περίπτωση περιορισμού των αρμοδιοτήτων της ανεξάρτητης αρχής, αυτός ο περιορισμός πρέπει να κριθεί αντισυνταγματικός.

Εν συνεχεία, αναφορικά με το κανονιστικό πλαίσιο που ισχύει στη χώρα μας για την προστασία των προσωπικών δικαιωμάτων, παρατηρούνται τα ακόλουθα:

Ο Έλληνας Νομοθέτης θέλοντας να προστατέψει την ιδιωτική ζωή των πολιτών του, των θεμελιωδών ελευθεριών τους και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα εν γένει, θέσπισε τον

---

⁷⁹ Βλ. Λ. Μήτρου, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα; σε Δ. Τσάτσου/Ε. Βενιζέλου/Ξ. Κοντιάδη (επιμ.), Το Νέο Σύνταγμα – Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Αθήνα – Κομοτηνή 2001, σελ. 83 επ.

⁸⁰Βλ. Α. Μανιτάκη, Κράτος Δικαίου και έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 384

⁸¹ Βλ. Λ. Μήτρου, Η προστασία της ιδιωτικότητας στην Πληροφορική και τις επικοινωνίες – η νομική διάσταση, ό.π., σελ. 14.

αρχικό νόμο 2472/97 (πριν αντικατασταθεί), ο οποίος αποτελούσε ουσιαστικά μεταφορά στην εσωτερική ελληνική έννομη τάξη των ρυθμίσεων της Οδηγίας 95/46/EK. Με το νόμο αυτόροθετούνται αυστηρά οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις επεξεργασίας και χρήσης των προσωπικών δεδομένων, κατά τρόπο που αφενός δεν θα θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες του ατόμου αφετέρου θα εξακολουθεί να προάγεται η εθνική οικονομία και ανάπτυξη.

Με το νόμο αυτό δεν υπάρχει κάποια διάκριση σε ποια δεδομένα αναφέρονται. Πρόκειται για τα δεδομένα που καλύπτουν τόσο τον ιδιωτικό όσο και το δημόσιο τομέα. Ο παλιός νόμος, λοιπόν, οριοθετούνταν σε ⁸²τέσσερις άξονες: α) στις διατάξεις των άρθρων 4-10, όπου αναφέρουν σε ποιες περιπτώσεις νομιμοποιείται η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, β) στις διατάξεις των άρθρων 11-14, στις οποίες απαριθμούνταν τα δικαιώματα των ατόμων αναφορικά με την προστασία των προσωπικών τους δεδομένων γ) ο νόμος στις διατάξεις 15-20 εισάγει την ύπαρξη ανεξάρτητης αρχής που θα ελέγχει την προστασία των προσωπικών δεδομένων και κατ' επέκταση την ουσιαστική και ευθεία εφαρμογή του περιεχομένου του νόμου. Όταν κάνουμε λόγο για ανεξάρτητη αρχή αναφερόμαστε στην «**Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα**» (ΑΠΔΧ), και δ) στις διατάξεις των άρθρων 21-23, όπου και προβλέπονται το σύνολο των κυρώσεων (ποινικών, αστικών, διοικητικών) σε περίπτωση υπονόμευσης και οποιαδήποτε μορφής παράνομης επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων. Εξαίρεση στον ανωτέρω νόμο αποτελεί η διάταξη του άρθρου 8 του νόμου 3625/2007, όπου επιτρέπεται η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων σε περίπτωση που το υπαγορεύουν δικαστικές αρχές για λόγους εξεύρεσης – ανίχνευσης ενός εγκλήματος. Ωστόσο, αυτή η εξαίρεση, έχει γεννήσει πολλά ερωτήματα για το ένα είναι μια συνταγματική διάταξη ή όχι⁸³.

Από την άλλη πλευρά ο καινούργιος νόμος Ν. 4624/2019 με τίτλο «*Αρχή Προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Απριλίου 2016 και άλλες διατάξεις*» έχει εισαγάγει με τη σειρά του

---

⁸³ Βλ. Α. Μήτρου, Προστασία Προσωπικών Δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα; σε Δ. Τσάτσου/Ε. Βενιζέλου/Ξ. Κοντιάδη, Το Νέο Σύνταγμα – Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Αθήνα – Κομοτηνή 2001, σελ. 83 επ.

σημαντικές διατάξεις.

- Το άρθρο 6 παρ. 1 η επεξεργασία των δεδομένων σε περίπτωση που έχουμε ανήλικο χρήστη είναι δυνατή εφόσον έχει συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας του και δώσει τη συναίνεσή του. Σε κάθε άλλη περίπτωση χρειάζεται η συναίνεση του γονέα του ως ασκών τη γονική μέριμνα του ανήλικου τέκνου του, αποτελώντας το νόμιμο εκπρόσωπό του.
- Η διάταξη του άρθρου 9 (σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 88 παρ. 2 και 5) ρυθμίζει τις περιπτώσεις επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων στο χώρο της εργασίας μεταξύ εργαζομένων και εργοδότη.

Τέλος, πριν κλείσουμε το παρόν κεφάλαιο, θα θέλαμε να αναφερθούμε **στο ζήτημα της χρησιμοποίησης των συνομιλιών στο messenger ή η προσκόμιση φωτογραφιών στο Facebook σε ποινικό δικαστήριο είναι σύννομη ή παραβιάζει κατάφωρα το Νόμο για τα προσωπικά δεδομένα;** Σύμφωνα με τη νομολογία⁸⁴ και τη θεωρία κρατούσα είναι η ακόλουθη άποψη:

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 370 Α παρ. 1 εδ. α του Ποινικού Κώδικα, όπως ισχύει σήμερα, ορίζεται ότι «*όποιος αθέμιτα παγιδεύει ή με οποιονδήποτε άλλον τρόπο παρεμβαίνει σε συσκευή, σύνδεση ή δίκτυο παροχής υπηρεσιών τηλεφωνίας ή σύστημα υλικού ή λογισμικού, που χρησιμοποιείται για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών, με σκοπό ο ίδιος ή άλλος να πληροφορηθεί ή να αποτυπώσει σε υλικό φορέα το περιεχόμενο τηλεφωνικής συνδιάλεξης μεταξύ τρίτων ή τα στοιχεία της θέσης και κίνησης της εν λόγω επικοινωνίας, τιμωρείται.....*».

Ως **ηλεκτρονικό έγγραφο** ορίζεται «*το σύνολο των δεδομένων, τα οποία αφού εγγραφούν στο μαγνητικό δίσκο ενός Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και γίνουν αντικείμενο ηλεκτρονικής επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα, αποτυπώνονται εν συνεχεία, με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, είτε στην οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή*»⁸⁵. Στην περίπτωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ο χρήστης έχει τη δυνατότητα αποστολής και λήψης μηνυμάτων σε άλλους χρήστες. Τα μηνύματα αυτά, συνιστούν ηλεκτρονικά έγγραφα, και ως εκ τούτου έχει τη δυνατότητα ο χρήστης να τα αποτυπώσει σε έγγραφη μορφή. Τα μηνύματα αυτά από τη στιγμή που αποστέλλονται στον

⁸⁴Βλ. την υπ' αριθμό 8/2019 απόφαση του ΜΟΔ Ηρακλείου, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁸⁵ Βλ. Σ. Κουσουλίας, Σύγχρονες μορφές συναλλαγές, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, σελ. 138.

λήπτη, συνεπάγεται ότι ο τελευταίος δεν δεσμεύεται σε άπαξ προβολή αυτών, αλλά δύναται να τα ανασύρει και να αναγιγνώσκει επανειλημμένως⁸⁶.

Αυτή τη δυνατότητα του παραλήπτη, τεκμαίρεται ότι τη γνωρίζει ο αποστολέας. Αυτό σημαίνει ότι ο λήπτης μπορεί να προσκομίζει το μήνυμα ως αποδεικτικό μέσο. Από την άλλη τρίτος, δεν μπορεί να προσκομίσει μήνυμα, στο οποίο δεν εμπλέκεται στη συνομιλία, εκτός αν δεν έχει άλλο αποδεικτικό μέσο, οπότε τότε θα κριθεί από τη δικάζουσα αρχή αν θα ληφθεί υπόψη ή όχι βάσει της αρχής της αναλογικότητας. Ουσιαστικά, δηλαδή, ο δικαστής θα πρέπει να συγκρίνει το δικαίωμα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, με άλλα έννομα αγαθά, όπως αυτό της πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Επίσης, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης υπάρχει η δυνατότητα του χρήστη να θέτει της δημοσιεύσεις του σε καθεστώς αφάνειας, δηλαδή είτε να μην τις βλέπει κανένας άλλος, πέραν του ίδιου, είτε μπορούν να τις βλέπουν μόνο οι ακόλουθοί τους είτε μόνο περιορισμένοι από αυτούς. Από τη στιγμή που καθιστά τις δημοσιεύσεις δημόσιες είναι σαν να δίνει τη ρητή συγκατάθεσή του για χρησιμοποίηση αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Προστασία των προσωπικών δεδομένων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης

4.1. Social Media Profiling

Η εξέλιξη των διαδικτυακών κοινοτήτων και των υπηρεσιών, όπως είναι οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, είναι ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο, με τον αριθμό των χρηστών των εν λόγω δικτυακών τόπων να εξακολουθεί να πολλαπλασιάζεται με θεαματικό ρυθμό. Οι προσωπικές πληροφορίες που δημοσιεύει επιγραμματικά ένας χρήστης στο διαδίκτυο, σε συνδυασμό με δεδομένα που περιγράφουν τις πράξεις και τις επαφές των χρηστών με άλλα άτομα, μπορούν να αποτελέσουν ένα πλούσιο προφίλ για τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητες του εν λόγω ατόμου. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που δημοσιεύονται

---

⁸⁶ Βλ. Νομική σκέψη της υπ' αριθμό8/2019 απόφασης του ΜΟΔ Ηρακλείου, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

σε δικτυακούς τόπους κοινωνικής δικτύωσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρίτους για πολλούς και διάφορους σκοπούς, μεταξύ άλλων για εμπορικούς σκοπούς, γεγονός που ενέχει σημαντικούς κινδύνους, όπως κλοπή ταυτότητας, οικονομική ζημία, απώλεια οικονομικών δραστηριοτήτων ή ευκαιριών απασχόλησης, καθώς και σωματικές βλάβες⁸⁷.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης μπορούν σε γενικές γραμμές να οριστούν ως διαδικτυακές πλατφόρμες επικοινωνίας, οι οποίες επιτρέπουν στα άτομα να προσχωρούν σε ή να δημιουργούν δίκτυα χρηστών με παρόμοιες ιδέες. Από νομικής σκοπιάς, τα κοινωνικά δίκτυα είναι υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας, κατά την έννοια του άρθρου 1 παράγραφος 1 στοιχείο β) της οδηγίας (ΕΕ) 2015/1535 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου. Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά: - οι χρήστες καλούνται να παράσχουν προσωπικά στοιχεία, με σκοπό την δημιουργία μιας περιγραφής του εαυτού τους ή ενός «προφίλ», - οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν επίσης εργαλεία τα οποία επιτρέπουν στους χρήστες να δημοσιεύσουν το δικό τους υλικό (περιεχόμενα που δημιουργούν οι χρήστες, όπως μια φωτογραφία ή μια καταχώριση ημερολογίου, μουσική ή βίντεο-κλιπ ή σύνδεσμοι προς άλλους δικτυακούς τόπους⁸⁸), - η «κοινωνική δικτύωση» καθίσταται δυνατή χρησιμοποιώντας εργαλεία τα οποία παρέχουν έναν κατάλογο επαφών για κάθε χρήστη και με τα οποία οι χρήστες μπορούν να έρθουν σε επαφή.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης επιτυγχάνουν μεγάλο μέρος των εσόδων τους μέσω διαφήμισης, η οποία παρέχεται παράλληλα με τις ιστοσελίδες που δημιουργούν και που χρησιμοποιούν οι χρήστες. Οι χρήστες που δημοσιεύουν στο προφίλ τους πολλές πληροφορίες για τα ενδιαφέροντά τους αποτελούν μια εξειδικευμένη αγορά για τους διαφημιστές, οι οποίοι επιθυμούν να τους παρέχουν στοχοθετημένες διαφημίσεις βάσει των πληροφοριών αυτών. Επομένως, είναι σημαντικό οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης να λειτουργούν κατά τρόπο τέτοιο που να σέβονται τα δικαιώματά και τις ελευθερίες των χρηστών, οι οποίοι δικαιούνται να προσδοκούν ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που αποκαλύπτουν υφίστανται επεξεργασία σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία περί ιδιωτικής ζωής και προστασίας των δεδομένων.

---

⁸⁷Βλ. WP 163, «Γνώμη 5/2009 σχετικά με τις επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης»

⁸⁸ Βλ. Στις περιπτώσεις στις οποίες οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν υπηρεσίες ηλεκτρονικής επικοινωνίας, εφαρμόζονται επίσης οι διατάξεις της οδηγίας για την προστασία ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες 2002/58.

Οι διατάξεις για την προστασία των δεδομένων ισχύουν για τους παρόχους υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης στις περισσότερες περιπτώσεις, ακόμη κι αν η έδρα τους βρίσκεται εκτός ΕΟΧ. Η ομάδα εργασίας του άρθρου 29 παραπέμπει στην προηγούμενη γνώμη της για τις μηχανές αναζήτησης, για περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με τα θέματα της εγκατάστασης και της χρήσης εξοπλισμού, ως καθοριστικούς παράγοντες όσον αφορά την εφαρμογή της οδηγίας για την προστασία των δεδομένων και τους κανόνες που απορρέουν από την επεξεργασία των διευθύνσεων IP και τη χρήση των «cookies»⁸⁹.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης πρέπει να διασφαλίζουν ότι εφαρμόζονται από προεπιλογή δωρεάν ρυθμίσεις απορρήτου που περιορίζουν μόνο την πρόσβαση στις επαφές που έχει επιλέξει ο χρήστης. Όταν η πρόσβαση στις πληροφορίες προφίλ επεκτείνεται πέραν των επαφών της επιλογής του χρήστη, π.χ. όταν παρέχεται πρόσβαση σε ένα προφίλ σε όλους τους χρήστες της υπηρεσίας κοινωνικής δικτύωσης ή όταν μπορεί κάποιος να υποστηρίξει ότι δεν γίνεται πραγματική επιλογή κατά την αποδοχή επαφών, δηλ. όταν οι χρήστες αποδέχονται «επαφές» ανεξάρτητα από τη σχέση που έχουν με αυτές ή όταν τα δεδομένα παρέχουν δυνατότητα καταγραφής από τις μηχανές αναζήτησης, η πρόσβαση υπερβαίνει το προσωπικό ή το οικιακό πλαίσιο⁹⁰.

Κατά αντίστοιχο τρόπο, αν ένας χρήστης λάβει συνειδητή απόφαση να επεκτείνει την πρόσβαση στα στοιχεία του πέραν των «φίλων» της επιλογής του, τίθενται σε ισχύ υποχρεώσεις υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων. Ουσιαστικά, σε αυτή την περίπτωση θα ισχύει το ίδιο νομικό καθεστώς με εκείνο που ισχύει όταν κάποιος χρησιμοποιεί άλλες τεχνολογικές πλατφόρμες για να δημοσιεύσει στο Διαδίκτυο δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Όπως συμβαίνει με τις πλατφόρμες δημοσίευσης που δεν είναι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης ή με λογισμικό που φιλοξενεί ο ίδιος ο χρήστης.

Σε πολλά κράτη μέλη, η απουσία περιορισμών πρόσβασης, συνεπώς ο δημόσιος χαρακτήρας⁹¹ σημαίνει ότι, ο κανονισμός πλέον, για την προστασία δεδομένων εφαρμόζεται όσον αφορά την ανάληψη καθηκόντων υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων από το χρήστη του

---

⁸⁹Βλ. WP148, «Γνώμη 1/2008 σχετικά με τα θέματα προστασίας δεδομένων σε σχέση με τις μηχανές αναζήτησης».

⁹⁰Βλ. Γνώμη 5/2009 σχετικά με τις επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Εγκρίθηκε στις 12 Ιουνίου 2009, σελ. 7

⁹¹ Βλ. Γνώμη 5/2009 σχετικά με τις επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Εγκρίθηκε στις 12 Ιουνίου 2009, σελ. 7

Διαδικτύου. Αντίθετα, στην απόφασή του για την υπόθεση Satamedia, παράγραφο 44, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο απεφάνθη ως εξής: «Επομένως, η δεύτερη εξαίρεση πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αφορά αποκλειστικά τις δραστηριότητες που εντάσσονται στο πλαίσιο της ιδιωτικής ή οικογενειακής ζωής των ιδιωτών⁹². Τούτο προφανώς δεν συμβαίνει όσον αφορά τις δραστηριότητες των *Markkinarõrssi* και *Satamedia*, το αντικείμενο των οποίων είναι η ανακοίνωση των συλλεγομένων δεδομένων σε απροσδιόριστο αριθμό ατόμων».

Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι, ακόμα κι αν δεν ισχύει η εξαίρεση λόγω οικιακής χρήσης, ο χρήστης των υπηρεσιών κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να επωφεληθεί από άλλες εξαιρέσεις, όπως η εξαίρεση λόγω δημοσιογραφικών σκοπών, καλλιτεχνικής ή λογοτεχνικής έκφρασης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει να εξευρεθεί ισορροπία ανάμεσα στην ελευθερία του λόγου και στο δικαίωμα ιδιωτικότητας.

Συνεπώς, όπως προκύπτει από την ανωτέρω ανάλυση, τα κοινωνικά δεδομένα ενός ατόμου αναφέρονται στα προσωπικά δεδομένα που δημιουργούν είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός σύνδεσης. Ένα μεγάλο μέρος αυτών των δεδομένων, συμπεριλαμβανομένης της γλώσσας, της τοποθεσίας και του ενδιαφέροντος, μοιράζεται μέσω των κοινωνικών μέσων και των κοινωνικών δικτύων. Οι χρήστες συμμετέχουν σε πολλές πλατφόρμες κοινωνικών μέσων και τα προφίλ τους σε αυτές τις πλατφόρμες μπορούν να συνδεθούν χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθόδους⁹³ για να αποκτήσουν τα ενδιαφέροντα, τις τοποθεσίες, το περιεχόμενο και τον φίλο τους. Συνολικά, αυτές οι πληροφορίες μπορούν να δημιουργήσουν το κοινωνικό προφίλ ενός ατόμου.

Το επίπεδο ικανοποίησης του χρήστη για τη συλλογή πληροφοριών γίνεται όλο και πιο δύσκολο. Η διαδικασία συλλογής πληροφοριών δυσκολεύει λόγω της εκρηκτικής αύξησης των διαδικτυακών δεδομένων. Το κοινωνικό προφίλ είναι μια αναδυόμενη προσέγγιση για να ξεπεραστούν οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ικανοποίηση των απαιτήσεων των χρηστών εισάγοντας την έννοια της εξατομικευμένης αναζήτησης, λαμβάνοντας υπόψη τα προφίλ χρηστών που δημιουργούνται χρησιμοποιώντας δεδομένα κοινωνικών δικτύων.

Μια μελέτη εξετάζει και ταξινομεί την έρευνα που συνάγει χαρακτηριστικά κοινωνικού προφίλ χρηστών από δεδομένα κοινωνικών μέσων ως ατομικά και ομαδικά προφίλ. Οι υπάρχουσες

---

⁹²Βλ. Απόφαση Lindqvist, σκέψη 47

⁹³Βλ. Kaushal., Rishabh; Ghosh., Vasundhara (2020-03-26). 2019 IEEE Intl Conf on Parallel & Distributed Processing with Applications, Big Data & Cloud Computing, Sustainable Computing & Communications, Social Computing & Networking (ISPA/BDCloud/SocialCom/SustainCom)

τεχνικές μαζί με τις χρησιμοποιούμενες πηγές δεδομένων, οι περιορισμοί και οι προκλήσεις τονίστηκαν. Οι εξέχουσες προσεγγίσεις που υιοθετήθηκαν περιλαμβάνουν τη μηχανική μάθηση, την οντολογία και την ασαφή λογική. Τα δεδομένα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης από το Twitter και το Facebook έχουν χρησιμοποιηθεί από τις περισσότερες μελέτες για να συμπεράνουν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των χρηστών. Η βιβλιογραφία έδειξε ότι τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των χρηστών, όπως η ηλικία, το φύλο, η τοποθεσία στο σπίτι, η ευεξία, τα συναισθήματα, η γνώμη, η σχέση, η επιρροή πρέπει ακόμη να διερευνηθούν.

Σύμφωνα με τους Warren και Brandeis (1890), η αποκάλυψη ιδιωτικών πληροφοριών και η κατάχρηση αυτών μπορεί να βλάψει τα συναισθήματα των ανθρώπων και να προκαλέσει σημαντική ζημιά στη ζωή αυτών. Τα κοινωνικά δίκτυα παρέχουν στους ανθρώπους πρόσβαση σε οικείες διαδικτυακές αλληλεπιδράσεις.

Ως εκ τούτου, ο έλεγχος πρόσβασης στην πληροφορία, οι συναλλαγές πληροφοριών, τα θέματα απορρήτου, οι συνδέσεις και οι σχέσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.λπ. έχουν γίνει σημαντικά ερευνητικά πεδία και υπόκεινται σε γενική ανησυχία του κοινού. Σύμφωνα με τον RicardFogues και άλλους συν-συγγραφείς, *«κάθε μηχανισμός απορρήτου έχει στη βάση του έναν έλεγχο πρόσβασης», που υπαγορεύει "πώς δίνονται τα δικαιώματα, ποια στοιχεία μπορούν να είναι ιδιωτικά, πώς καθορίζονται οι κανόνες πρόσβασης και ούτω καθεξής»*⁹⁴.

Ο τρέχων έλεγχος πρόσβασης για λογαριασμούς στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εξακολουθεί να είναι πολύ απλοϊκός: υπάρχει πολύ περιορισμένη ποικιλία στην κατηγορία των σχέσεων για λογαριασμούς κοινωνικών δικτύων. Οι σχέσεις των χρηστών με τους άλλους, στις περισσότερες πλατφόρμες, κατηγοριοποιούνται μόνο ως "φίλος" ή "μη-φίλος" και οι άνθρωποι μπορεί να διαρρέουν σημαντικές πληροφορίες σε "φίλους" μέσα στον κοινωνικό τους κύκλο, αλλά όχι απαραίτητα χρήστες στους οποίους θέλουν συνειδητά να μοιραστούν τις πληροφορίες. Η παρακάτω ενότητα αφορά το προφίλ των κοινωνικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και το τι μπορούν να επιτύχουν οι πληροφορίες προφίλ σε λογαριασμούς κοινωνικών μέσων.

Πολλές πληροφορίες μοιράζονται οικειοθελώς στα διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα και πολλοί άνθρωποι είναι σίγουροι ότι διαφορετικοί λογαριασμοί κοινωνικών δικτύων σε

---

⁹⁴Βλ. Fogues, Ricard; Such, Jose M.; Espinosa, Agustin; Garcia-Fornes, Ana (2015-05-04). "Open Challenges in Relationship-Based Privacy Mechanisms for Social Network Services". *International Journal of Human-Computer Interaction*. 31 (5): 350–370

διαφορετικές πλατφόρμες δεν θα συνδέονται αρκεί να μην παρέχουν άδεια σε αυτούς τους συνδέσμους. Ωστόσο, σύμφωνα με την DianeGan, οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν στο διαδίκτυο επέτρεψαν την «αυτοποίηση θεμάτων σε άλλους ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης όπως το *Foursquare*, το *Instagram*, το *LinkedIn*, το *Facebook* και το *Google+*, όπου διέρρευσαν περισσότερες προσωπικές πληροφορίες»⁹⁵.

Η πλειοψηφία των πλατφορμών κοινωνικής δικτύωσης χρησιμοποιούν την προσέγγιση "optout" για τις δυνατότητές τους. Εάν οι χρήστες επιθυμούν να προστατεύσουν το απόρρητό τους, είναι ευθύνη του ίδιου του χρήστη να ελέγξει και να αλλάξει τις ρυθμίσεις απορρήτου καθώς ορισμένοι από αυτούς έχουν οριστεί στην προεπιλεγμένη επιλογή. Μια σημαντική πλατφόρμα κοινωνικών δικτύων έχει αναπτύξει λειτουργίες geo-tag και είναι σε δημοφιλή χρήση. Αυτό είναι ανησυχητικό γιατί το 39% των χρηστών έχουν βιώσει hacking με προφίλ. Το 78% των διαρρηκτών έχουν χρησιμοποιήσει μεγάλα δίκτυα κοινωνικών μέσων και GoogleStreet-View για να επιλέξουν τα θύματά τους. Ένα εκπληκτικό 54% των διαρρηκτών προσπάθησε να εισβάλει σε άδεια σπίτια όταν οι άνθρωποι δημοσίευσαν τις καταστάσεις και τις γεωγραφικές τοποθεσίες τους.

4.2. Ανήλικοι και social media

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν πάρει μια σημαντική θέση στη ρουτίνα της ζωής των ανθρώπων. Κάθε δευτερόλεπτο, χρήστες από όλο τον κόσμο μοιράζονται ενδιαφέροντα, συναισθήματα και άλλες χρήσιμες πληροφορίες που οδηγούν στη δημιουργία τεράστιου όγκου δεδομένων που δημιουργούνται από τους χρήστες.

Η δημιουργία προφίλ χρηστών με την εξαγωγή πληροφοριών χαρακτηριστικών από δεδομένα κοινωνικών μέσων έχει αποκτήσει σημασία με την αύξηση του περιεχομένου που δημιουργείται από τους χρήστες σε πλατφόρμες κοινωνικών μέσων.

Δεδομένου ότι ξοδεύουμε απίστευτο χρόνο σε διάφορες πλατφόρμες κοινωνικών μέσων, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι το περιεχόμενο στο οποίο είμαστε εκτεθειμένοι για τόσες ώρες σε μια δεδομένη ημέρα έχει απίστευτο αντίκτυπο σε εμάς. Ενώ, για πολλούς ανθρώπους τα πλεονεκτήματα της κοινωνικής δικτύωσης υπερτερούν των μειονεκτημάτων, άλλοι είναι

---

⁹⁵Βλ. Gan, Diane; Jenkins, Lily R. (2015-03-23). "Social Networking Privacy—Who's Stalking You?". *Future Internet*. 7 (1): 67–93.

επιρρεπείς σε σοβαρές ζημιές από τη χρήση και το περιεχόμενο στους λογαριασμούς τους στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης.

Οι υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, όπως είναι τα Facebook, Twitter, MySpace, Google+ κ.ά., είναι από τις πιο δημοφιλείς υπηρεσίες του σύγχρονου Διαδικτύου. Τα παιδιά και οι ανήλικοι, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως «ψηφιακοί ιθαγενείς», διότι μεγάλωσαν όσο το Διαδίκτυο ακόμα αναπτυσσόταν, κάνουν χρήση των υπηρεσιών αυτών σε μεγάλο ποσοστό⁹⁶.

Τα παιδιά μπορούν και νομικά επιτρέπεται να στέλνουν πληροφορίες για τον εαυτό τους και να επικοινωνούν μέσω των κοινωνικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και διαδικτυακών και κινητών ιστότοπων, χωρίς να κατανοούν πλήρως τις επιπτώσεις. Ένα συχνά αναφερόμενο παράδειγμα είναι η έφηβη που «στέλνει» μια ρητή εικόνα στον φίλο της, για να μοιραστεί την εικόνα με άλλους με τρόπους που ποτέ δεν σκόπευε. Αυτοί οι κίνδυνοι των διαδικτυακών επικοινωνιών είναι πραγματικοί, ιδιαίτερα για τα συμφέροντα της ιδιωτικής ζωής των παιδιών.

Ειδικότερα, στην περίπτωση των ανηλίκων τα προβλήματα προστασίας της ιδιωτικότητας και των προσωπικών δεδομένων που ανακύπτουν αναφορικά με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρουσιάζονται μεγεθυμένα.⁹⁷ Επειδή στις μέρες μας, το 95% των εφήβων έχουν smartphone, έτσι είναι σχεδόν συνεχώς συνδεδεμένοι και ενημερωμένοι και είναι σχεδόν αδύνατο να γίνει διάκριση μεταξύ του χρόνου που αφιερώνεται εντός και εκτός σύνδεσης.

Αποτελεί κοινό τόπο ότι, τα παιδιά, και ιδίως οι έφηβοι, εξοικειώνονται πολύ νωρίς με τις νέες τεχνολογίες και χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες της κοινωνίας της πληροφορίας με μεγάλη άνεση.⁹⁸ Αντίθετα, πολλοί από τους γονείς δεν είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθούν τις αναζητήσεις των παιδιών στο διαδίκτυο. Οι κίνδυνοι όμως παραμένουν ίδιοι για κάθε ηλικία πόσο μάλλον για τις μικρές ηλικίες που δεν διατέθουν ανεπτυγμένη κρίση. Συνεπώς πολλοί ανήλικοι, μπορεί να επισκέπτονται ιστοσελίδες που είναι παράνομες ή τείνουν να επηρεάσουν αρνητικά την ψυχοσωματική τους ανάπτυξη (πορνογραφία, ρατσισμός, φυσική και ψυχολογική βία, βομβαρδισμός από ελκυστικά διαφημιστικά μηνύματα). Εξίσου επικίνδυνη είναι και η αυτοέκθεση των ανηλίκων στο διαδίκτυο καθώς με βάση τις

---

⁹⁶Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, Προστασία προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, 2015, σελ. 1

⁹⁷ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, ό.π., σελ. 1

⁹⁸ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, σελ. 7

οποιοσδήποτε πληροφορίες αναρτούν για τους ίδιους και για τα κοντινά τους πρόσωπα (γονείς, λοιποί συγγενείς, φίλοι), εν αγνοία των τελευταίων, αυτές αντλούνται από τρίτους με συνέπεια τη δημιουργία βάσεων δεδομένων, για σκοπούς είτε νόμιμους (π.χ. εμπορικούς) είτε παράνομους (π.χ. απαγωγές, ληστείες, προσηλυτισμό και άλλες αξιόποινες πράξεις).⁹⁹

Συνεπώς τόσο στον ευρωπαϊκό όσο και στον ελληνικό χώρο πάρθηκαν προστατευτικά μέτρα, πριν ακόμα από την εφαρμογή του ΓΚΠΔ, για την προστασία των παιδιών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ευαισθητοποιήθηκε αρκετά νωρίς, ήδη από το 1996, απέναντι στους κινδύνους που απειλούν τους ανήλικους χρήστες του Διαδικτύου.¹⁰⁰

Η καταργηθείσα Οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, καθώς και η συμπληρωματική Οδηγία της 2002/5855, δεν περιλαμβάνουν ειδικές ρυθμίσεις για την προστασία προσωπικών δεδομένων παιδιών.¹⁰¹

Από τις γενικές διατάξεις του Ν 2472/1997 ο οποίος ενσωματώνει στο ελληνικό δίκαιο την καταργηθείσα οδηγία 95/46/ΕΚ κατά την επεξεργασία δεδομένων των ανηλίκων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης βρίσκουν εφαρμογή οι αρχές της νομιμότητας της επεξεργασίας, της αναγκαιότητας και προσφορότητας των δεδομένων, καθώς και της περιορισμένης διατήρησης. Ιδίως, η τελευταία αρχή επιβάλλει να μην διατηρούνται τα δεδομένα των παιδιών, μετά την πάροδο εύλογου χρόνου, διότι τα παιδιά αναπτύσσονται και οι πληροφορίες που τα αφορούν καθίστανται ανεπίκαιρες, ενώ σύμφωνα με την αρχή της αναγκαιότητας πρέπει να συλλέγονται τα ελάχιστα κατά το δυνατόν δεδομένα για την εξυπηρέτηση του σκοπού επεξεργασίας. Όπως τονίζεται, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού και αυτό σημαίνει ότι δεν πρέπει να περιλαμβάνονται, μεταξύ των δεδομένων που συλλέγονται και υπόκεινται σε επεξεργασία, πληροφορίες για το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού, τις συνθήκες ζωής του ή των γονέων του, η επαγγελματική και κοινωνική τους κατάσταση κ.λπ.¹⁰²

Εξειδικευμένες διατάξεις προστασίας των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων περιλαμβάνονται για πρώτη φορά στον Γενικό Κανονισμό Προστασίας δεδομένων. Στην

---

⁹⁹ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, σελ. 8

¹⁰⁰ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 8

¹⁰¹ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, ό.π., σελ. 13

¹⁰² Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η πλοήγηση των ανηλίκων στο Διαδίκτυο και η νομική προστασία των προσωπικών δεδομένων, Αρμ 2007,848 επ

αιτιολογική σκέψη 38 του Κανονισμού, τεκμηριώνεται η αναγκαιότητα ειδικής προστασίας των προσωπικών δεδομένων παιδιών και υπογραμμίζεται ότι αυτή η ειδική προστασία θα πρέπει να επικεντρωθεί στις περιπτώσεις που η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων παιδιών αποσκοπεί στην εμπορία ή τη δημιουργία προφίλ προσωπικότητας ή προφίλ χρήστη και στη συλλογή δεδομένων παιδιών κατά τη χρήση υπηρεσιών που προσφέρονται άμεσα σε ένα παιδί.¹⁰³

Ο ΓΚΠΔ στο άρθρο 8 αυτού, προβλέπει απαίτηση γονικής συναίνεσης για τη χρήση κοινωνικών δικτύων από όλους τους νέους ηλικίας κάτω των 16 ετών. Ωστόσο, τα κράτη μέλη μπορούν να επιλέξουν να ορίσουν ως όριο ηλικίας από τα 13 έως και τα 15 χρόνια. Για την Ελλάδα ο νέος νόμος 4624/2019, με τον οποίο ενσωματώθηκε ο κανονισμός στο ελληνικό δίκαιο, στο άρθρο 6 καθορίζει την ηλικία ψηφιακής συναίνεσης στα 15 χρόνια. Σύμφωνα με το άρθρο, για παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων κατά την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας είναι νόμιμη μόνο όταν υπάρχει συναίνεση γονέα ή κηδεμόνα. Μπροστά στη ρύθμιση αυτή της συγκατάθεσης των ανηλίκων και των παιδιών οι εταιρείες κοινωνικής δικτύωσης ως υπεύθυνοι επεξεργασίας θα πρέπει να καταβάλλουν εύλογες προσπάθειες για την επαλήθευση στις περιπτώσεις αυτές της συγκατάθεσης που παρέχεται ή εγκρίνεται από το πρόσωπο που έχει τη γονική μέριμνα του παιδιού, λαμβάνοντας υπόψη τη διαθέσιμη τεχνολογία.

Η εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής του υπευθύνου επεξεργασίας και συγκεκριμένα το εύλογο των προσπαθειών του για επαλήθευση της συγκατάθεσης του ασκούντος τη γονική μέριμνα αποτελεί εξειδίκευση της υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας, που απορρέει από το άρθρο 7 του Κανονισμού, να «είναι σε θέση να αποδείξει ότι το υποκείμενο των δεδομένων συγκατατέθηκε για την επεξεργασία των δεδομένων του προσωπικού χαρακτήρα», και της υποχρέωσης για λογοδοσία γενικότερα.¹⁰⁴

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 1 και 2 του ΓΚΠΔ προβλέπεται η προστασία δεδομένων ήδη από το σχεδιασμό και εξ ορισμού (data protection by design and by default). Συγκεκριμένα, στην ως άνω διάταξη προβλέπεται η υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας να

---

¹⁰³ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, σελ. 13

¹⁰⁴ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, σελ. 19

εφαρμόζει μηχανισμούς ώστε να διασφαλίζεται ότι, εξ ορισμού, υφίστανται σε επεξεργασία μόνο τα προσωπικά δεδομένα που είναι απαραίτητα για κάθε συγκεκριμένο σκοπό επεξεργασίας. «Αυτή η υποχρέωση ισχύει για το εύρος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που συλλέγονται, τον βαθμό της επεξεργασίας τους, την περίοδο αποθήκευσης και την προσβασιμότητά τους. Ειδικότερα, τα εν λόγω μέτρα διασφαλίζουν ότι, εξ ορισμού, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν καθίστανται προσβάσιμα χωρίς την παρέμβαση του φυσικού προσώπου σε αόριστο αριθμό φυσικών προσώπων.»

Η εφαρμογή της εν λόγω αρχής στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης σημαίνει ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύουν οι χρήστες των υπηρεσιών αυτών στο προφίλ τους πρέπει να είναι εξ ορισμού μη προσβάσιμοι από τρίτους, με αυτό τον τρόπο μη εξοικειωμένοι χρήστες, όπως είναι τα παιδιά, δεν χρειάζεται να ρυθμίζουν από μόνοι τους τις ρυθμίσεις αυτές και θα μπορούν να ελέγχουν τις πληροφορίες που δημοσιεύουν.¹⁰⁵

Ακόμη, μια καινοτομία του Κανονισμού είναι και το άρθρο 17 παρ. 1, το δικαίωμα στη λήθη. Σύμφωνα με το οποίο, το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να ζητήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διαγραφή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και ο υπεύθυνος επεξεργασίας υποχρεούται να διαγράψει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, μεταξύ άλλων και στην περίπτωση που τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα έχουν συλλεχθεί σε σχέση με την προσφορά υπηρεσιών της κοινωνίας των πληροφοριών που απευθύνονται σε παιδιά. Το δικαίωμα αυτό έχει ιδίως σημασία όταν το υποκείμενο των δεδομένων παρέσχε τη συγκατάθεσή του ως παιδί, όταν δεν είχε πλήρη επίγνωση των κινδύνων που ενέχει η επεξεργασία, και θέλει αργότερα να αφαιρέσει τα συγκεκριμένα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, κυρίως από το Διαδίκτυο. Το υποκείμενο των δεδομένων θα πρέπει να μπορεί να ασκήσει το εν λόγω δικαίωμα παρά το γεγονός ότι δεν είναι πλέον παιδί.¹⁰⁶

Τέλος, οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι στο διαδίκτυο πρέπει να βρίσκονται σε ισορροπία. Όταν πρόκειται για παιδιά, κάθε βαθμός κινδύνου θεωρείται από πολλούς αφόρητος. Οι άνθρωποι έχουν οδηγήσει ορισμένους να υποστηρίξουν ότι ζούμε σε μια «κουλτούρα αποτροπής

---

¹⁰⁵ Βλ. Ι. Ιγγλεζάκης, Προστασία προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, 2015, σελ. 7

¹⁰⁶ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, σελ. 22

κινδύνου», η οποία, στη διαδικασία προστασίας των παιδιών από κινδύνους, τα καθιστά πιο ευάλωτα, στερώντας τους ευκαιρίες για ανάπτυξη αναγνωριστικού κινδύνου, καθώς και δεξιότητες αξιολόγησης και διαχείρισης που βοηθούν τα παιδιά και τους νέους να διατηρούνται ασφαλείς και τελικά μεγαλώνουν.

Η παιδική πορνογραφία ως φαινόμενο είναι μια από τις μάστιγες των σύγχρονων παγκοσμιοποιημένων κοινωνιών που αποκτά δυναμική με την ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας. Ο κυβερνοχώρος επιτρέπει στους πορνογραφικούς παραγωγούς να προωθούν γρήγορα και εύκολα το παράνομο προϊόν τους. Η χρήση του διαδικτύου να μην πραγματοποιείται αν : (i) Δεν διασφαλίζεται το απόρρητο και η ανωνυμία που βοηθά τον χρήστη-εγκληματία να κρύψει την ταυτότητά του, (ii) Η πορνογραφία είναι προσβάσιμη ανά πάσα στιγμή από χρήστες σε όλο τον κόσμο με σχετικά χαμηλό κόστος, (iii). Οι παιδόφιλοι έχουν την ευκαιρία να παρακολουθούν τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων σε πραγματικό χρόνο, (iv) Διευκολύνει την ανταλλαγή πορνογραφικού υλικού το οποίο σε σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί να διατεθεί σε μεγάλο αριθμό χρηστών¹⁰⁷.

4.3. Στοχευμένη διαφήμιση και Προσωπικά δεδομένα

Οι εξατομικευμένες διαφημίσεις δεν είναι πλέον κάτι που εμφανίζεται απλώς στις οθόνες. Τα τελευταία χρόνια, οι διαφημιστές πειραματίζονται με νέους τρόπους με τους οποίους μπορούν να ενσωματώσουν όλα τα δεδομένα που έχουν για τους χρήστες του διαδικτύου σε καταχωρίσεις διαφημίσεων και άλλους τύπους στοχευμένων διαφημίσεων. Οι στοχευμένες διαφημίσεις συνδυάζουν βασικές φυσικές πληροφορίες για τον χρήστη, όπως το ύψος, τα ρούχα που φοράει, τον τρόπο έκφρασης του προσώπου του, με ένα μεγαλύτερο αριθμό προσωπικών δεδομένων που μεταδίδονται μέσω του κινητού του τηλεφώνου. Τόσο τα iOS όσο και τα Android λογισμικά κινητών τηλεφώνων, διαθέτουν αναγνωριστικό “MobileAdvertising”, το οποίο συγκεντρώνει όλα τα δεδομένα του χρήστη που σχετίζονται με διαφημιστικούς σκοπούς και τα διανέμει ανάλογα, περίπου σαν ένα “καθολικό Cookies” που καταγράφει και διανέμει στους διαφημιστές όλη τη δραστηριότητά του χρήστη στο διαδίκτυο. Στην πραγματικότητα, οι εταιρείες διαφημίσεων έχουν ήδη χρησιμοποιήσει αυτά τα αναγνωριστικά διαφήμισης για να μετατρέψουν τη διαδικτυακή παρακολούθηση σε παρακολούθηση της πραγματικής ζωής.

---

¹⁰⁷Βλ. Κιούπης & Ιωαννίδου, 2007, σ. 23-27

Ειδικότερα, καθώς οι διαδικτυακές πλατφόρμες έχουν διερευνήσει τρόπους βελτιστοποίησης της διαδικασίας στόχευσης και προβολής διαφημίσεων, υιοθετούν όλο και περισσότερο εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης και μηχανικής μάθησης. Δεδομένου ότι η διαφήμιση βασίζεται στη λήψη αποφάσεων με βάση την κατάσταση για τον προσδιορισμό του περιεχομένου που πρέπει να εμφανίζεται σε έναν χρήστη κατά τη διάρκεια ενός συγκεκριμένου σεναρίου, υπάρχει σημαντικό περιθώριο για αυτοματοποίηση και αλγοριθμική λήψη αποφάσεων για τον εξορθολογισμό αυτής της διαδικασίας.

Για παράδειγμα, τα συστήματα μηχανικής εκμάθησης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτιστοποίηση της διαδικασίας προβολής διαφημίσεων, αξιολογώντας και εξάγοντας πληροφορίες από σύνολα δεδομένων για να προβλέψουν τη μελλοντική συμπεριφορά των χρηστών και να στοχεύσουν διαφημίσεις σε αυτούς τους χρήστες με βάση αυτές τις προβλέψεις. Επιπλέον, μπορούν να χρησιμοποιηθούν αυτοματοποιημένα εργαλεία για την προβολή διαφημιστικών καμπανιών στους χρήστες γρήγορα και με ακρίβεια, με βάση μια σειρά λεπτομερών παραγόντων, όπως η μορφή περιεχομένου και ο χρόνος. Γενικά, οι διαφημιστικές λειτουργίες των διαδικτυακών πλατφορμών μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε δύο μέρη: δημιουργία διαφημίσεων και προβολή διαφημίσεων. Η δημιουργία διαφήμισης είναι η διαδικασία με την οποία ένας διαφημιζόμενος υποβάλλει μια διαφήμιση σε μια πλατφόρμα.

Ωστόσο, η διαφήμιση προστατεύεται από την ελευθερία έκφρασης και την ελευθερία πληροφόρησης τόσο από το αμερικανικό και καναδικό δίκαιο όσο και από τα δίκαια των ευρωπαϊκών χωρών και την ΕΣΔΑ. Συγκεκριμένα, στη Γερμανία η εμπορική διαφήμιση καλύπτεται πλήρως από το άρθρο 5 παρ. 1 εδ. 1 του Θεμελιώδους Νόμου, όπως προκύπτει από τις αποφάσεις του Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου. Το ίδιο ισχύει κατά την κρατούσα άποψη στη θεωρία στη Γαλλία, Δανία, Ιρλανδία, Μεγάλη Βρετανία, Πορτογαλία, Ολλανδία, Βέλγιο, Ισπανία και Ιταλία. Στην Ελλάδα η ελευθερία της διαφήμισης κατοχυρώνεται από τα άρθρα 5 παρ. 1 και 14 παρ. 1 του Συντάγματος.

Υπόκειται, όμως, σε ποικίλους περιορισμούς, καθώς τα εθνικά δίκαια έχουν θεσπίσει απαγορεύσεις για συγκεκριμένους τρόπους μετάδοσης διαφημιστικών μηνυμάτων, ιδίως ως προς τη διαφήμιση συγκεκριμένων προϊόντων και υπηρεσιών. Παρότι εύκολα το διαδίκτυο μπορεί να υπαχθεί στο γενικό ρυθμιστικό πλαίσιο για τις διαφημίσεις, φαίνεται δύσκολο να τύχουν εφαρμογής σ' αυτό οι ειδικοί κανόνες που ισχύουν για τον τύπο, το ραδιόφωνο, την τηλεόραση

και άλλα μέσα επικοινωνίας, κατά βάση αναφορικά με τη διαφήμιση προϊόντων καπνού, αλκοόλ, φαρμάκων κλπ.

Αναφορικά με το πεδίο ρύθμισης των διαφημίσεων είναι αξιοσημείωτη η Οδηγία 2005/29/EK σχετικά με τις «αθέμιτες εμπορικές πρακτικές», η οποία τροποποίησε την Οδηγία 84/450/EOK «για την παραπλανητική διαφήμιση». Σε συμμόρφωση προς την ανωτέρω νομοθετική μεταβολή τροποποιήθηκε με τον Νόμο 2251/1994 και προστέθηκαν τα άρθρα 9α έως 9θ του ίδιου νόμου που απαγορεύουν μεταξύ άλλων την αθέμιτη και παραπλανητική διαφήμιση και τυγχάνουν εφαρμογής λόγω του γενικού χαρακτήρα των διατάξεων και σε διαφημίσεις που γίνονται μέσω του διαδικτύου.

Πέρα από τη στοχευμένη διαφήμιση στα socialmedia και τις προεκτάσεις της, κρίσιμο ζήτημα με τις διαδικτυακές διαφημίσεις είναι το καλούμενο «spamming», δηλαδή η αποστολή πολυάριθμων e-mail με διαφημιστικό περιεχόμενο σε χιλιάδες καταναλωτές – χρήστες του διαδικτύου. Ουσιαστικά αφορά το φαινόμενο της άμεσης διαφήμισης. Η τακτική αυτή απαγορεύεται από τα εθνικά δίκαια είτε βάσει της νομοθεσία για τον αθέμιτο ανταγωνισμό είτε βάσει της νομοθεσία για την προστασία δεδομένων. Στην Ελλάδα, τα άρθρα 9 παρ. 5 του Νόμου 2251/1994 αποσκοπούν στην προστασία της προσωπικότητας του καταναλωτή – χρήστη, από την μία απέναντι στις παρενοχλήσεις που λαμβάνουν χώρα με την απευθείας διά του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μετάδοση του διαφημιστικού μηνύματος και αφετέρου έναντι της χρησιμοποίησης, στην απευθείας μετάδοσης του διαφημιστικού μηνύματος, δεδομένων ή πληροφοριών που σχετίζονται με το πρόσωπό του, Συγκεκριμένα, καλείται ότι η μέσω τηλεφώνου, τηλεομοιοτυπίας (φαξ), ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αυτόματης κλήσης ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου επικοινωνίας μετάδοση διαφημιστικού μηνύματος απευθείας στον καταναλωτή επιτρέπεται μόνο εφόσον τηρούνται οι όροι και προϋποθέσεις του άρθρου 11 του Νόμου 3471/2006.

4.4. Χρήσηcookies

Τα cookies είναι ένα σημαντικό εργαλείο που μπορεί να δώσει στις επιχειρήσεις μεγάλη εικόνα της διαδικτυακής δραστηριότητας των χρηστών τους. Παρά τη σημασία τους, οι κανονισμοί που διέπουν τα cookies χωρίζονται μεταξύ του ΓΚΠΔ και της Οδηγίας για το ePrivacy. Τα cookies είναι μικρά αρχεία κειμένου που τοποθετούν οι ιστότοποι στη συσκευή σας

κατά την περιήγησή σας. Επεξεργάζονται και αποθηκεύονται από το πρόγραμμα περιήγησης ιστού ενός χρήστη. Από μόνα τους, τα cookies είναι ακίνδυνα και εξυπηρετούν κρίσιμες λειτουργίες για ιστότοπους. Τα cookies μπορούν επίσης γενικά να προβληθούν εύκολα και να διαγραφούν.

Ωστόσο, τα cookies μπορούν να αποθηκεύσουν έναν πλούτο δεδομένων, αρκετά για να επιτρέψουν την ταυτοποίηση χωρίς την έγκυρη συγκατάθεση των υποκειμένων. Τα cookies είναι το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιούν οι διαφημιζόμενοι για την παρακολούθηση της διαδικτυακής δραστηριότητας, ώστε να μπορούν να στοχεύουν τους χρήστες με ιδιαίτερα συγκεκριμένες διαφημίσεις. Δεδομένου του όγκου των δεδομένων που μπορούν να περιέχουν τα cookies, μπορούν να θεωρηθούν ως προσωπικά δεδομένα υπό ορισμένες συνθήκες και, ως εκ τούτου, υπόκεινται στο ΓΚΠΔ.

Ωστόσο, προτού αναλυθούν ο ΓΚΠΔ και η οδηγία για την προστασία της ιδιωτικής ζωής για τα cookies, είναι απαραίτητο να έχετε μια βασική κατανόηση των διαφόρων τύπων cookies. Γενικά, υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τρόποι ταξινόμησης των cookies: σχετικά με τι σκοπό εξυπηρετούν, πόσο αντέχουν και την προέλευσή τους.

➤ Διάρκεια

- ✓ Cookies περιόδου σύνδεσης: Αυτά τα cookies είναι προσωρινά και λήγουν μόλις κλείσετε το πρόγραμμα περιήγησής σας (ή μόλις τελειώσει η συνεδρία σας).
- ✓ Μόνιμα cookies : Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει όλα τα cookies που παραμένουν στον σκληρό σας δίσκο μέχρι να τα διαγράψετε ή το πρόγραμμα περιήγησής σας, ανάλογα με την ημερομηνία λήξης του cookies. Όλα τα επίμονα cookies έχουν ημερομηνία λήξης γραμμένη στον κωδικό τους, αλλά η διάρκειά τους μπορεί να διαφέρει. Σύμφωνα με την οδηγία για το ePrivacy, δεν θα πρέπει να διαρκούν περισσότερο από 12 μήνες, αλλά στην πράξη, θα μπορούσαν να παραμείνουν στη συσκευή σας πολύ περισσότερο εάν δεν ληφθεί κάποια δράση.

➤ Προέλευση

- ✓ Cookies πρώτου μέρους: Όπως υποδηλώνει το όνομα, τα cookies πρώτου μέρους τοποθετούνται στη συσκευή σας απευθείας από τον ιστότοπο που επισκέπτεστε.
- ✓ Cookies τρίτων: Αυτά είναι τα cookies που τοποθετούνται στη συσκευή σας, όχι από τον ιστότοπο που επισκέπτεστε, αλλά από τρίτο μέρος όπως ένας

διαφημιζόμενος ή ένα σύστημα ανάλυσης.

➤ Σκοπός

- ✓ Αυστηρά απαραίτητα cookies: Αυτά τα cookies είναι απαραίτητα για την περιήγηση στον ιστότοπο και τη χρήση των δυνατοτήτων του, όπως η πρόσβαση σε ασφαλείς περιοχές του ιστότοπου. Τα cookies που επιτρέπουν στα διαδικτυακά καταστήματα να διατηρούν τα αντικείμενά σας στο καλάθι σας ενώ κάνετε αγορές στο διαδίκτυο είναι ένα παράδειγμα απολύτως απαραίτητων cookies. Αυτά τα cookies θα είναι γενικά cookies περιόδου σύνδεσης πρώτου μέρους. Παρόλο που δεν απαιτείται η συγκατάθεση για αυτά τα cookies, τι κάνουν και γιατί είναι απαραίτητα θα πρέπει να εξηγηθεί στον χρήστη.
- ✓ Cookies προτιμήσεων: Γνωστά και ως "cookies λειτουργικότητας", αυτά τα cookies επιτρέπουν σε έναν ιστότοπο να θυμάται τις επιλογές που έχετε κάνει στο παρελθόν, όπως ποια γλώσσα προτιμάτε, σε ποια περιοχή θα θέλατε τις αναφορές καιρού ή ποια είναι το όνομα χρήστη και ο κωδικός πρόσβασής σας μπορείτε να συνδεθείτε αυτόματα.
- ✓ Cookies στατιστικών: Γνωστά και ως "cookies απόδοσης", αυτά τα cookies συλλέγουν πληροφορίες σχετικά με τον τρόπο χρήσης ενός ιστότοπου, όπως τις σελίδες που επισκεφτήκατε και τους συνδέσμους στους οποίους κάνατε κλικ. Καμία από αυτές τις πληροφορίες δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ταυτοποίησή. Είναι όλα συγκεντρωμένα και, ως εκ τούτου, ανώνυμα. Ο μοναδικός τους σκοπός είναι να βελτιώσουν τις λειτουργίες του ιστότοπου. Αυτό περιλαμβάνει cookies από υπηρεσίες ανάλυσης τρίτων, εφόσον τα cookies προορίζονται για αποκλειστική χρήση του κατόχου του ιστότοπου που επισκέπτεστε.
- ✓ Cookies μάρκετινγκ: Αυτά τα cookies παρακολουθούν τη διαδικτυακή σας δραστηριότητα για να βοηθήσουν τους διαφημιζόμενους να προβάλλουν πιο σχετικές διαφημίσεις ή να περιορίσουν τον αριθμό των προβολών μιας διαφήμισης. Αυτά τα cookies μπορούν να μοιραστούν αυτές τις πληροφορίες με άλλους οργανισμούς ή διαφημιζόμενους. Αυτά είναι επίμονα cookies και σχεδόν πάντα προέλευσης τρίτων.

Αυτοί είναι οι κύριοι τρόποι ταξινόμησης των cookies, αν και υπάρχουν cookies που δεν ταιριάζουν σε αυτές τις κατηγορίες ή ενδέχεται να πληρούν τις προϋποθέσεις για πολλές κατηγορίες. Όταν οι άνθρωποι διαμαρτύρονται για τους κινδύνους απορρήτου που παρουσιάζουν τα cookies, γενικά μιλούν για cookies τρίτων, επίμονα, μάρκετινγκ. Αυτά τα cookies μπορούν να περιέχουν σημαντικές ποσότητες πληροφοριών σχετικά με τη διαδικτυακή δραστηριότητα, τις προτιμήσεις και την τοποθεσία σας. Η αλυσίδα ευθύνης (ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση σε δεδομένα cookies) για ένα cookies τρίτου μέρους μπορεί επίσης να γίνει περίπλοκη, αυξάνοντας μόνο τις δυνατότητές τους για κατάχρηση. Ίσως εξαιτίας αυτού, η χρήση cookies τρίτων έχει μειωθεί από τη λήξη του GDPR.

- ***Cookies και GDPR***

Ο Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων (GDPR) είναι η πιο ολοκληρωμένη νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων που έχει ψηφιστεί από οποιοδήποτε διοικητικό όργανο μέχρι σήμερα. Ωστόσο, σε όλες τις 88 σελίδες του, αναφέρει μόνο τα cookies άμεσα μία φορά, στην αιτιολογική σκέψη 30.

Τα φυσικά πρόσωπα ενδέχεται να σχετίζονται με διαδικτυακά αναγνωριστικά που παρέχονται από τις συσκευές, τις εφαρμογές, τα εργαλεία και τα πρωτόκολλά τους, όπως διευθύνσεις πρωτοκόλλου διαδικτύου, αναγνωριστικά cookies ή άλλα αναγνωριστικά όπως ετικέτες αναγνώρισης ραδιοσυχνοτήτων. Αυτό μπορεί να αφήσει ίχνη τα οποία, ιδίως όταν συνδυάζονται με μοναδικά αναγνωριστικά και άλλες πληροφορίες που λαμβάνουν οι διακομιστές, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία προφίλ των φυσικών προσώπων και την αναγνώρισή τους.

Αυτό που δηλώνουν αυτές οι δύο γραμμές είναι ότι τα cookies, στο βαθμό που χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση χρηστών, χαρακτηρίζονται ως προσωπικά δεδομένα και επομένως υπόκεινται στον GDPR. Οι εταιρείες έχουν όντως το δικαίωμα να επεξεργάζονται τα δεδομένα των χρηστών τους εφόσον λαμβάνουν τη συγκατάθεσή τους ή εάν έχουν έννομο συμφέρον.

- ***Οδηγία για cookies και ePrivacy***

Η οδηγία για το ePrivacy (EPD), η οποία εγκρίθηκε το 2002 και τροποποιήθηκε το 2009, έγινε γνωστή ως «νόμος για τα cookies», καθώς το πιο αξιοσημείωτο αποτέλεσμα ήταν ο πολλαπλασιασμός των αναδυόμενων παραθύρων συγκατάθεσης για cookies μετά την έγκρισή του. Συμπληρώνει (και σε ορισμένες περιπτώσεις, παρακάμπτει) τον GDPR, αντιμετωπίζοντας κρίσιμες πτυχές σχετικά με το απόρρητο των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και την ευρύτερη παρακολούθηση των χρηστών του Διαδικτύου.

- **Συμμόρφωση με τα cookies**

Για να συμμορφωθείτε με τους κανονισμούς που διέπουν τα cookies βάσει του ΓΚΠΔ και της Οδηγίας για το ePrivacy, πρέπει:

- Να λαμβάνετε η συγκατάθεση των χρηστών πριν χρησιμοποιήσετε οποιοδήποτε cookies εκτός από τα απολύτως απαραίτητα cookies.
- Να παρέχονται ακριβείς και καθορισμένες πληροφορίες αναφορικά με τα δεδομένα που παρακολουθεί κάθε cookies και τον σκοπό του σε απλή γλώσσα πριν από τη λήψη της συγκατάθεσης.
- Έγγραφο και αποθήκευση συγκατάθεσης από χρήστες.
- Να επιτρέπει στους χρήστες να έχουν πρόσβαση στην υπηρεσία σας ακόμη και αν αρνούνται να επιτρέψουν τη χρήση ορισμένων cookies.
- Να διευκολύνει τους χρήστες να αποσύρουν τη συγκατάθεσή τους, όπως ήταν για αυτούς να δώσουν τη συγκατάθεσή τους εξ αρχής.

- **Κανονισμός ηλεκτρονικού απορρήτου**

Ο ενδεχόμενος αντικαταστάτης του EPD, ο κανονισμός ePrivacy (EPR), θα βασιστεί στο EPD και θα επεκτείνει τους ορισμούς του. (Στην ΕΕ, μια οδηγία πρέπει να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο από τις χώρες της ΕΕ, ενώ ένας κανονισμός καθίσταται νομικά δεσμευτικός σε ολόκληρη την ΕΕ από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του.)

Το EPR έπρεπε να ψηφιστεί το 2018 ταυτόχρονα με την έναρξη ισχύος του GDPR. Η ΕΕ προφανώς έχασε αυτόν τον στόχο, αλλά υπάρχουν προσχέδια του εγγράφου στο διαδίκτυο και έχει προγραμματιστεί να οριστικοποιηθεί κάποια στιγμή φέτος, παρόλο που δεν υπάρχει ακόμη ημερομηνία για το πότε θα εφαρμοστεί. Το EPR υπόσχεται να αντιμετωπίσει τα δακτυλικά

αποτυπώματα του προγράμματος περιήγησης με τρόπους παρόμοιους με τα cookies, να δημιουργήσει πιο ισχυρή προστασία για τα μεταδεδομένα και να λάβει υπόψη τις νέες μεθόδους επικοινωνίας, όπως το WhatsApp.

Οι κανόνες που ρυθμίζουν τα cookies εξακολουθούν να καθορίζονται και τα ίδια τα cookies εξελίσσονται συνεχώς, πράγμα που σημαίνει ότι η διατήρηση μιας τρέχουσας πολιτικής cookies θα είναι μια συνεχής δουλειά. Ωστόσο, η σωστή ενημέρωση των χρηστών σας για τα cookies που χρησιμοποιεί ο ιστότοπος και, όταν είναι απαραίτητο, η λήψη της συγκατάθεσής τους θα κρατήσει τους χρήστες σας ευχαριστημένους και θα σας κάνει να συμμορφώνεστε με τον ΓΚΠΔ.

Συνοψίζοντας, ο Κανονισμός αλλάζει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο επιχειρήσεις και οργανισμοί συλλέγουν, επεξεργάζονται και διαχειρίζονται προσωπικά δεδομένα κάθε μορφής. Ο ΓΚΠΔ καθορίζει σε ποιες περιπτώσεις επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται, αποθηκεύονται, διαγράφονται, μεταβιβάζονται και εν γένει επεξεργάζονται τα προσωπικά μας δεδομένα και κυρίως, με ποιον τρόπο μπορούμε να τα προστατεύουμε. Ο ΓΚΠΔ θα επηρεάσει κάθε οργανισμό και εταιρεία στην Ευρώπη, η οποία διαχειρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο προσωπικά δεδομένα, αλλά και κάθε εταιρεία που συναλλάσσεται στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

- **Προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών:** Το τοπίο στα socialmedia αλλάζει. Βάσει του νέου κανονισμού απαγορεύεται τη χρήση των socialmedia σε παιδιά έως 16 ετών παρά μόνο με τη συγκατάθεση των γονέων.
- **Δικαίωμα στη λήθη:** Ο χρήστης έχει το δικαίωμα να ζητήσει την διαγραφή των δεδομένων του και ο υπεύθυνος επεξεργασίας έχει υποχρέωση άμεσα να τα διαγράψει και, αν τα έχει δημοσιοποιήσει, να ενημερώσει και όλους τους άλλους που τα έχουν αναδημοσιεύσει ότι έχει ζητηθεί η διαγραφή τους.
- **Δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης στα δεδομένα:** Ο πολίτης θα έχει περισσότερη και σαφέστερη ενημέρωση κατά τη συλλογή των δεδομένων του για την επεξεργασία τους και το δικαίωμα πρόσβασης σε αυτά.
- **Δικαίωμα διόρθωσης:** Ο χρήστης θα έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας τη διόρθωση ανακριβών στοιχείων καθώς και τη συμπλήρωση ελλιπών δεδομένων που τον αφορούν.

- **Δικαίωμα εναντίωσης στην επεξεργασία:** Ο χρήστης θα έχει το δικαίωμα να αντιταχθεί στην επεξεργασία των δεδομένων του υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ιδίως όταν πρόκειται για κατάρτιση «προφίλ» ή για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης.

4.5. Socialmediaplugins

Στις 29 Ιουλίου 2019, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το "CJEU") αποφάσισε ότι μια εταιρεία που ενσωματώνει στον ιστότοπο της ένα κοινωνικό plugin, όπως το κουμπί "Like" στο Facebook, μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος επεξεργασίας δεδομένων, όταν συμπεριληφθεί της προσθήκης έχει ως αποτέλεσμα το πρόγραμμα περιήγησης ενός επισκέπτη να λαμβάνει περιεχόμενο από τον πάροχο της προσθήκης και να στέλνει προσωπικά δεδομένα του επισκέπτη σε αυτόν τον πάροχο. Στις 29 Ιουλίου 2019, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το ΔΕΕ) αποφάσισε ότι μια εταιρεία που ενσωματώνει στον ιστότοπό της ένα κοινωνικό plugin, όπως το κουμπί "Like" στο Facebook, μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος επεξεργασίας δεδομένων, όταν συμπεριληφθεί της προσθήκης έχει ως αποτέλεσμα το πρόγραμμα περιήγησης ενός επισκέπτη να λαμβάνει περιεχόμενο από τον πάροχο της προσθήκης και να στέλνει προσωπικά δεδομένα του επισκέπτη σε αυτόν τον πάροχο. Το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι παρόλο που η εταιρεία μπορεί να μην θεωρηθεί υπεύθυνη για την επακόλουθη επεξεργασία δεδομένων που πραγματοποιήθηκε από τον πάροχο κοινωνικών προσθηκών, είναι ωστόσο υπεύθυνη για τη διευκόλυνση της συλλογής και διαβίβασης δεδομένων στον πάροχο προσθηκών μέσω της εισαγωγής του πρόσθετου στο δικτυακός τόπος.

Στην υπόθεση, ένας διαδικτυακός λιανοπωλητής μόδας, το FashionID, ενσωμάτωσε το κουμπί «Μου αρέσει» στο Facebook στην ιστοσελίδα του. Ισχυρίζεται ότι κάθε φορά που οι χρήστες επισκέπτονταν τον ιστότοπο FashionID, οι πληροφορίες των επισκεπτών μεταφέρονταν στο Facebook ως αποτέλεσμα του κουμπιού που ήταν ενσωματωμένο στον ιστότοπο "είτε είναι μέλος του κοινωνικού δικτύου Facebook είτε έχει κάνει κλικ στο κουμπί «Μου αρέσει» στο Facebook ».

Οι καταναλωτές υποστηρίζουν μέρος της γερμανικής δημόσιας υπηρεσίας VerbraucherzentraleNRW, στη συνέχεια, ξεκίνησε νομικές διαδικασίες στη Γερμανία κατά της FashionID για να την αναγκάσει να σταματήσει να ενσωματώνει το κουμπί "Like", υποστηρίζοντας ότι οι πελάτες της FashionID δεν γνώριζαν ότι η απλή παρουσία του "Like" Το

κουμπί στον ιστότοπο σήμαινε ότι οι πληροφορίες που τους αφορούσαν θα διαβιβάζονταν σε μια πλατφόρμα κοινωνικών μέσων, ακόμη και αν αυτοί οι πελάτες δεν χρησιμοποιούσαν πραγματικά ή δεν έκαναν κλικ στο κουμπί. Το γερμανικό δικαστήριο παρέπεμψε τις ερωτήσεις στο ΔΕΕ για καθοδήγηση επί του θέματος.

Το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι η εταιρεία ήταν από κοινού υπεύθυνος επεξεργασίας, παρά την αδυναμία της να επηρεάσει την επεξεργασία των δεδομένων που διαβιβάζονται στον πάροχο προσθηκών: σύμφωνα με το ΔΕΕ, *«η ύπαρξη κοινής ευθύνης δεν συνεπάγεται απαραίτητα ίση ευθύνη των διαφόρων φορέων που ασχολούνται με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» και ότι «το επίπεδο ευθύνης καθενός από αυτά πρέπει να εκτιμάται σε σχέση με όλες τις σχετικές περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης».* Δεν αμφισβητήθηκε στη διαδικασία ενώπιον του ΔΕΕ ότι τα διαβιβαζόμενα δεδομένα χαρακτηρίστηκαν ως «προσωπικά δεδομένα», δεδομένου ότι αυτό ήταν το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το αιτούν δικαστήριο.

Παρόλο που η υπόθεση αποφασίστηκε βάσει της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Προστασία Δεδομένων 95/46, η απόφαση είναι σχετική με τον ΓΚΠΔ, καθώς οι ίδιοι ορισμοί και έννοιες μπορούν να βρεθούν στον ΓΚΠΔ. Για υπενθύμιση, το άρθρο 4 της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την Προστασία Δεδομένων 95/46 ορίζει ως υπεύθυνο επεξεργασίας την οντότητα που «καθορίζει τους σκοπούς και τα μέσα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» - ο ίδιος ορισμός βρίσκεται στο άρθρο 4 του ΓΚΠΔ.

Επομένως, εάν μια οντότητα λαμβάνει σημαντικές αποφάσεις σχετικά με τους «σκοπούς και τα μέσα επεξεργασίας», τότε είναι υπεύθυνος επεξεργασίας. Από την άποψη αυτή, το ΔΕΕ, σύμφωνα και με τις προηγούμενες αποφάσεις του ΔΕΕ C- 210/16 της 5ης Ιουνίου 2018 και C- 25/17 της 10ης Ιουλίου 2018, έκρινε ότι υφίσταται κοινή ευθύνη πολλών παραγόντων για την ίδια την επεξεργασία, ενώ δεν είναι απαραίτητο καθένας από αυτούς να έχουν πρόσβαση στα σχετικά δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ως δευτερεύουσα σημείωση, στην υπόθεση C- 210/16, το ΔΕΕ είχε διαπιστώσει προηγουμένως ότι ο διαχειριστής μιας σελίδας θαυμαστών στο Facebook είναι από κοινού υπεύθυνος με το Facebook για την επεξεργασία δεδομένων που σχετίζονται με τους επισκέπτες της σελίδας του.

Τα κοινωνικά δίκτυα¹⁰⁸, με κέντρο το Facebook, απασχολούν τους νομικούς κυρίως από την πλευρά της πιθανής προσβολής της ιδιωτικής ζωής των χρηστών και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων τους. Από την αρχή φαίνεται ότι παρουσιάστηκε το παράδοξο, από νομικής πλευράς, οι χρήστες οικειοθελώς να δημοσιεύουν στα κοινωνικά δίκτυα πληροφορίες τις οποίες εύλογα, θα ήθελαν να τηρήσουν αυστηρά ιδιωτικές. Διαμορφώθηκε επομένως μια ένταση και μια απόκλιση από τη θεωρητική βάση που στηρίζει το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή και την προστασία των προσωπικών δεδομένων από την πραγματική προσφορά και διάχυση ιδιωτικής φύσης πληροφοριών από τους χρήστες στα κοινωνικά δίκτυα, πληροφοριών που συχνά είναι, κατά τον νόμο, ευαίσθητα, μάλιστα, προσωπικά δεδομένα¹⁰⁹.

Κατά συνέπεια, εάν το FashionID «επέτρεψε» σε έναν πάροχο plugin να συλλέγει πληροφορίες από επισκέπτες ενσωματώνοντας το κοινωνικό plugin στον ιστότοπό του, τότε είναι «υπεύθυνος επεξεργασίας» σύμφωνα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία δεδομένων: σύμφωνα με το ΔΕΕ, αυτό συμβαίνει επειδή η εταιρεία άσκησε "καθοριστική επιρροή στη συλλογή και τη διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων των επισκεπτών" στον πάροχο του plugin επειδή η επεξεργασία δεν θα είχε συμβεί χωρίς το plugin να είναι ενσωματωμένο στον ιστότοπο.

Επιπλέον, σύμφωνα με το ΔΕΕ, «ο λόγος για τον οποίο το FashionID φαίνεται να έχει συναινέσει, τουλάχιστον σιωπηρά, στη συλλογή και αποκάλυψη μέσω διαβίβασης των προσωπικών δεδομένων των επισκεπτών στον ιστότοπό του ενσωματώνοντας ένα τέτοιο plugin σε αυτόν τον ιστότοπο να επωφεληθούν από το εμπορικό πλεονέκτημα που συνίσταται στην αυξημένη δημοσιότητα για τα αγαθά του». Έτσι, εάν μια εταιρεία έχει κάποια μορφή οφέλους από τη χρήση του κοινωνικού plugin, όπως ένα «εμπορικό πλεονέκτημα που συνίσταται σε αυξημένη δημοσιότητα για τα προϊόντα της», τότε φαίνεται ότι η εταιρεία αυτή έχει καθορίσει στην πραγματικότητα τους σκοπούς της επεξεργασίας που περιλαμβάνει συλλογή και αποκάλυψη προσωπικών δεδομένων στον πάροχο της προσθήκης.

Ωστόσο, το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι η εταιρεία θα μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνη μόνο για τις διαδικασίες επεξεργασίας όταν "καθορίζει ουσιαστικά τους σκοπούς και τα μέσα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα" (στην περίπτωση αυτή, τη συλλογή και

---

¹⁰⁸ Βλ. Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, Κοινωνικά δίκτυα και προσωπικότητα, 2012, σελ. 1

¹⁰⁹ Βλ. Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, ό.π., σελ. 1

διαβίβαση των προσωπικών δεδομένων των επισκεπτών στο πάροχος plugin), αλλά δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί υπεύθυνος για τις εργασίες επεξεργασίας που πραγματοποιήθηκαν από τον πάροχο προσθηκών μετά τη μετάδοση των δεδομένων.

Δεδομένης της ανωτέρω διαπίστωσης του ΔΕΕ ότι τόσο ο διαχειριστής της ιστοσελίδας όσο και ο πάροχος του κοινωνικού πρόσθετου είναι *«από κοινού υπεύθυνοι επεξεργασίας»*, είναι απαραίτητο για την εταιρεία να έχει νομική βάση για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Από την άποψη αυτή, το ΔΕΕ διευκρίνισε ότι είναι απαραίτητο καθένας από τους κοινούς υπεύθυνους επεξεργασίας, συγκεκριμένα ο χειριστής της ιστοσελίδας και ο πάροχος προσθηκών, να επιδιώκει έννομο συμφέρον σε σχέση με τη συλλογή και τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προκειμένου αυτές οι πράξεις να δικαιολογηθούν από την άποψη αυτή.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι το ΔΕΕ δεν έκανε καμία δήλωση ως προς το τι κάνει στην πράξη το κουμπί *«Μου αρέσει»* και άφησε αυτή την απόφαση στο γερμανικό δικαστήριο που παρέπεμψε την ερώτηση. Στην πραγματικότητα, το ΔΕΕ έχει επανειλημμένα δηλώσει καθ' όλη τη διάρκεια της απόφασης ότι *«υπόκειται στις έρευνες που πρέπει να εκτελέσει το αιτούν δικαστήριο»*. Επομένως, εάν στην πραγματικότητα δεν συλλέγονται προσωπικά δεδομένα σύμφωνα με την εμφάνιση του κουμπιού *«Μου αρέσει»* ή τη χρήση άλλου κοινωνικού plugin, τότε το αποτέλεσμα της υπόθεσης θα είναι διαφορετικό. Αυτό σημαίνει επίσης ότι η απόφαση δεν περιορίζεται στο κουμπί *«Μου αρέσει»* ή σε άλλα πρόσθετα κοινωνικής δικτύωσης: εφόσον τα προσωπικά δεδομένα συλλέγονται από έναν ιστότοπο και διαβιβάζονται σε τρίτο μέρος, τότε είναι πιθανό το ΔΕΕ να εφαρμόζει τον ίδιο σκεπτικό.

Εν ολίγοις, αυτή η απόφαση σημαίνει ότι οι διαχειριστές ιστότοπων θα πρέπει να αναθεωρήσουν το περιεχόμενο του ιστότοπού τους για να διαπιστώσουν εάν περιέχουν κάποια (κοινωνικά) πρόσθετα στοιχεία και εάν τα προσωπικά δεδομένα των επισκεπτών της ιστοσελίδας συλλέγονται και κοινοποιούνται σε τρίτο μέρος, οπότε θα πρέπει να καθορίσουν νομικό καθεστώς, επανεξέταση των υφιστάμενων ρυθμίσεών τους με τους παρόχους τέτοιων προσθηκών, καθώς και αναθεώρηση των ειδοποιήσεων και των νομικών βάσεων τους.

4.6. Προσβολή προσωπικότητας

Η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και το δικαίωμα του «πληροφορείν» και «πληροφορείσθαι» μέσω του διαδικτύου εισχωρούν στο πεδίο του ιδιωτικού δικαίου μέσω της θεωρίας της έμμεσης τριτενέργειας. Με την πλήρωση και ερμηνεία των γενικών ρητρών και των αόριστων νομικών εννοιών του ιδιωτικού δικαίου μέσω της αναγωγής στις συνταγματικές αξίες και αρχές, τα ατομικά δικαιώματα μεταλλάσσονται σε έννομα αγαθά του ιδιωτικού δικαίου και εμπίπτουν με αυξημένη τυπική ισχύ στις συγκεκριμένες διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου. Η ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας με την πρόσβαση στο διαδίκτυο τριτενεργεί μέσω του ΑΚ 57 και το δικαίωμα του «πληροφορείν» και «πληροφορείσθαι» μέσω του διαδικτύου εισέρχεται στο πεδίο του αστικού δικαίου μέσω της έννοιας του δικαιολογημένου ενδιαφέροντος (25 ΠΚ) που θεμελιώνουν λόγο αποκλεισμού του παράνομου χαρακτήρα της προσβολής της προσωπικότητας. Επομένως, η ενημέρωση των πολιτών, η συμβολή στο σχηματισμό πολιτικής βούλησης και γνώμης, ο έλεγχος και η κριτική των πολιτικών αρχών, καθώς και η πολιτική, ηθική κλπ. επιμόρφωση των πολιτών αποτελούν διαφύλαξη ξένων συμφερόντων, με την οποία είναι επιφορτισμένα τα διαδικτυακά ΜΜΕ¹¹⁰.

Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το καθήκον σεβασμού της προσωπικότητας της ιδιωτικής σφαίρας, το καθήκον αληθείας, η υποχρέωση επανόρθωσης, όπως προβλέπεται στα άρθρα 14 παρ. 5 του Συντάγματος, άρθρο 57, 59 ΑΚ ή ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 11 παρ. 3 του Νόμου 2328/1995, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το καθήκον του σεβασμού των απόψεων και το καθήκον διαμορφώσεως της κοινής γνώμης αφορούν το συντάκτη ενός ηλεκτρονικού μηνύματος που διαδίδεται μέσω του διαδικτύου. Όλες οι σχετικές διατάξεις που αφορούν στις υποχρεώσεις του τύπου τυγχάνουν εφαρμογής ευθέως, καθώς ο κάθε χρήστης που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο ως μέσο μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας δεν ασκεί μόνο το συνταγματικό του δικαίωμα για πληροφόρηση, αλλά αναλαμβάνει και την εκπλήρωση καθηκόντων ανάλογων μ' αυτά που επιβάλλει η θεσμική εγγύηση του άρθρου 14 παρ. 2 του Συντάγματος στον τύπο.

Συνεπώς, προκύπτει ότι η ευθύνη του χρήστη των υπηρεσιών του διαδικτύου ως μέσου μαζικής επικοινωνίας είναι ευθύνη από διακινδύνευση. Ωστόσο, η αναγνώριση της γνήσιας αντικειμενικής ευθύνης θα προσέκρουε στο άρθρο 14 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος και γι' αυτό μας αρκεί η διεύρυνση του παρανόμου με την υιοθέτηση των συναλλακτικών υποχρεώσεων του

---

¹¹⁰Βλ. Δεληγιάννη, Η προστασία της προσωπικότητας κατά τον Αστικό Κώδικα από την άποψη των συνταγματικών ρυθμίσεων, ΕλλΔνη 1997, σελ. 489.

χρήστη του διαδικτύου.

Χαρακτηριστικό στοιχείο της προσωπικότητας που υπόκειται σε προσβολές εκ μέρους των χρηστών του διαδικτύου αποτελεί η εικόνα του προσώπου, η οποία και έχει αναγνωριστεί ως αντικείμενο αυτοτελούς δικαιώματος που θεμελιώνεται στο άρθρο 57 ΑΚ. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο της γερμανικής νομοθεσίας, η λήψη, μετάδοση, χρήση και διάδοση φωτογραφιών, όταν προσβάλλει τον αυστηρά προσωπικό χώρο δραστηριότητας του ατόμου, εντός της οικίας ή άλλου ιδιαίτερα προστατευμένου χώρου, αποτελεί αξιόποινη πράξη κατά την παράγραφο 201aΓερμΠΚ.

Όπως καθίσταται αποδεκτό από τη θεωρία και τη νομολογία, απαγορεύεται η φωτογράφιση προσώπου και η έκθεση της φωτογραφίας σε κοινή θέα δίχως τη συναίνεση του προσώπου αυτού, εκτός αν πρόκειται για φωτογραφίες καθημερινής επικαιρότητας ή προσώπων που ανήκουν στη σύγχρονη ιστορία. Επίσης, απαγορεύεται η χρησιμοποίηση της εικόνας για διαφημιστικούς σκοπούς χωρίς τη συναίνεση του εικονιζόμενου προσώπου, διότι η δραστηριότητα αυτή αποτελεί αυτόνομη παράνομη προσβολή της προσωπικότητας του, έστω και αν δεν συνιστά μείωση της τιμής ή παραβίαση του απορρήτου της ιδιωτικής ζωής¹¹¹.

Η απαγόρευση αυτή χρήσης στοιχείων της προσωπικότητας του προσώπου για διαφημιστικούς – εμπορικούς σκοπούς δίχως την συναίνεσή του θεμελιώνεται στο δικαίωμα του προσώπου να χρησιμοποιεί στοιχεία της προσωπικότητάς του με σκοπό την αποκομιδή οικονομικού οφέλους αφενός και να εμποδίζει άλλους από την παράνομη, χωρίς τη συναίνεσή του, χρησιμοποίηση αυτών των στοιχείων αφετέρου, το οποίο καλείται *right of publicity* και προασπίζεται με τις ήδη υπάρχουσες διατάξεις για την προστασία της προσωπικότητας. Για την άσκηση του δικαιώματος οικονομικής εκμετάλλευσης στοιχείων της προσωπικότητας απαιτείται να διαθέτει το προστατευόμενο πρόσωπο οικονομικώς εκμεταλλεύσιμα στοιχεία της προσωπικότητάς του¹¹².

Ωστόσο, στο διαδίκτυο καθίσταται εύκολη, με την βοήθεια της ψηφιοποίησης, η διακίνηση φωτογραφιών προσώπων χωρίς τη συναίνεσή τους και σ' αυτήν την περίπτωση προσφέρεται η προστασία του άρθρου 57 ΑΚ. Ειδικότερα, η αναγκαιότητα λήψης ειδικής

¹¹¹Βλ. ΑΠ 782/2005, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών INTRACOM–NOMOS, ΕφΑθ 4430/2003, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών INTRACOM–NOMOS.

¹¹²Βλ. Καράκωστα, Δικαίωμα οικονομικής εκμετάλλευσης στοιχείων προσωπικότητας και αρχειακό υλικό, σε ΧρΙΔ 2006, σελ. 193 επ.

συναίνεσης για κάθε χωριστή δημοσίευση της εικόνας είναι μια πάγια αρχή του δικαίου της εικόνας, η οποία ισχύει και για τη δημοσίευση της εικόνας του προσώπου στο διαδίκτυο.

Εν συνεχεία, από τη στιγμή που το άτομο αποφασίζει, εντός του πλαισίου του δικαιώματος αυτοπροσδιορισμού, την αυτοέκθεσή του στην αγορά του διαδικτύου, συναποφασίζει και τη διάθεση των εισφερόμενων στο διαδίκτυο στοιχείων της προσωπικότητάς τους στην κοινή χρήση. Ανάλογα με τον τρόπο συμμετοχής του στις ηλεκτρονικές επαφές και διασυνδέσεις αποδέχεται και την ηλεκτρονική δημοσιότητα πραγμάτων, στοιχείων και εκφάνσεων, που αποτελούν πνευματικά του δημιουργήματα ή εκδηλώσεις της προσωπικότητάς του¹¹³.

Ο προσβληθείς στην προσωπικότητά του από κάποιο μήνυμα που διακινείται στο διαδίκτυο προστατεύεται κατά τις γενικές διατάξεις του ποινικού κώδικα περί προσβολής της τιμής, όπως προκύπτει από το άρθρο 361 επ. ΠΚ. Αυτό τυγχάνει εφαρμογής για κάθε είδους μήνυμα, δηλαδή ηλεκτρονική επιστολή, ιστοσελίδα, τηλεδιάσκεψη, ομάδα νέων, δίαυλοι συνομιλιών κλπ. Συγκριμένα, το δίκαιο προστατεύει ειδικά την τιμή μέσω των ποινικών διατάξεων των άρθρων 361 επ. ΠΚ περί εγκλημάτων κατά της τιμής οι οποίες θεμελιώνουν και τον παράνομο χαρακτήρα της πράξεως, εξασφαλίζοντας την προστασία της τιμής και μέσω των διατάξεων περί αδικοπραξιών, όπως αποτυπώνονται στις διατάξεις 914, 920 και 932 ΑΚ¹¹⁴.

Βασικό έγκλημα κατά της τιμής είναι η δυσφήμιση, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 362 ΠΚ. Οι διατάξεις για την εξύβριση έχουν επικουρικό χαρακτήρα και τυγχάνουν εφαρμογής με βάση το γράμμα του νόμου μόνο όταν δεν υπάρχει περίπτωση δυσφήμισης, ενώ η συκοφαντική δυσφήμιση αποτελεί διακεκριμένη μορφή του εγκλήματος που τυποποιείται στο άρθρο 362 ΠΚ. Δυσφήμιση αποτελεί, κατά το άρθρο 362 ΠΚ, ο ενώπιον τρίτων χρηστών ισχυρισμός ή διάδοση γεγονότος που αφορά κάποιον, δυνάμενος να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του. Επομένως, όταν το διαδίκτυο χρησιμοποιείται ως μέσο διαπροσωπικής – απόρρητης επικοινωνίας μεταξύ του δράστη και του φορέα της τιμής, δεν υπάρχει δυσφήμιση. Ιδιαίτερη σημασία κατέχει το γεγονός ότι σύμφωνα με το άρθρο 366 παρ. 1 ΠΚ, ο χρήστης του διαδικτύου δικαιούται να αναφέρεται σε γεγονότα που σχετίζονται με τον ιδιωτικό ή οικογενειακό βίο ενός προσώπου μόνον εφόσον τίθεται ζήτημα δημοσίου συμφέροντος¹¹⁵.

¹¹³Βλ. Καράκωστα, Δίκαιο & Ιντερνετ, 3^η έκδοση, 2009, σελ. 59

¹¹⁴Βλ. Καράκωστα, Δίκαιο & Ιντερνετ, 3^η έκδοση, 2009, σελ.60

¹¹⁵Βλ. Καράκωστα, Δίκαιο & Ιντερνετ, 3^η έκδοση, 2009, σελ.61

Αναφορικά με την εξύβριση συνιστά ο ισχυρισμός προσβλητικών της τιμής γεγονότων που απευθύνεται προς το πρόσωπο (361 ΠΚ). Τόσο στην περίπτωση τέλεσης δυσφήμισης όσο και στην περίπτωση τέλεσης εξύβρισης διαμέσου του διαδικτύου, εφαρμόζοντας το άρθρο 367 ΠΚ, με βάση το οποίο δεν συνιστούν άδικη πράξη οι δυσμενείς κρίσεις για επιστημονικές, καλλιτεχνικές ή επαγγελματικές εργασίες, καθώς και οι εκδηλώσεις που γίνονται από δικαιολογημένο ενδιαφέρον. Με λίγα λόγια, ο χρήστης του διαδικτύου έχει τη δυνατότητα να προχωρήσει σε τέτοιες κρίσεις και εκδηλώσεις, προκειμένου να διαφυλάξει τα συμφέροντα είτε άλλων ατόμων είτε της ολότητας, στα οποία περιλαμβάνεται και το συμφέρον των λοιπών χρηστών του διαδικτύου να ενημερώνονται για τα σημαντικά γεγονότα του δημόσιου βίου¹¹⁶.

4.7. Οικιακή δραστηριότητα

Στον ισχύοντα ΓΚΠΔ και συγκεκριμένα στο άρθρο 2 παρ. 2 γ αναφέρεται ότι ο παρών κανονισμός δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, μεταξύ άλλων, από φυσικό πρόσωπο στο πλαίσιο αποκλειστικά προσωπικής ή οικιακής δραστηριότητας. Επιπροσθέτως στην αιτιολογική σκέψη 18 αναφέρεται τέτοιες, όχι εμπορικές δραστηριότητες «θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την αλληλογραφία και την τήρηση αρχείου διευθύνσεων ή την κοινωνική δικτύωση και την επιγραμμική δραστηριότητα που ασκείται στο πλαίσιο τέτοιων δραστηριοτήτων.»

Ωστόσο, σε κάποιες περιπτώσεις, οι δραστηριότητες του χρήστη μιας υπηρεσίας κοινωνικής δικτύωσης μπορεί να ξεπερνούν το οικιακό πλαίσιο και έτσι ο χρήστης να θεωρηθεί ότι επωμίζεται κάποιες από τις ευθύνες ενός υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων. Συνεπώς αν ο χρήστης μιας υπηρεσίας κοινωνικής δικτύωσης ενεργεί εκ μέρους μιας εταιρείας ή ενός οργανισμού ή χρησιμοποιεί την εν λόγω υπηρεσία για διαφημιστικούς ή και άλλους σκοπούς η εξαίρεση δεν ισχύει και ο χρήστης αναλαμβάνει όλες τις ευθύνες ενός υπεύθυνου επεξεργασίας δεδομένων, ο οποίος αποκαλύπτει δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σε έναν άλλο υπεύθυνο επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (δηλ. την υπηρεσία κοινωνικής δικτύωσης).¹¹⁷

Επίλογος-Συμπεράσματα

Η προστασία και η διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων και κατ' επέκταση η ασφαλής διενέργεια των συναλλαγών, συνιστούν ένα από τα πιο ενδιαφέροντα και συγχρόνως

¹¹⁶Βλ. Καράκωστα, Δίκαιο & Ιντερνετ, 3^η έκδοση, 2009, σελ.61

¹¹⁷ Κ. Μαρκομιγάλη, Μ. Γκανέτσου,| Ζ. Συρμακέζη, Social Media και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στην εποχή του GDPR, δημοσιευμένο στο www.lawspot.gr

πιο προβληματικά ζητήματα, που έχουν απασχολήσει τόσο το απλό κοινό όσο και την επιστημονική κοινότητα. Το διαδίκτυο είναι αναμφίβολα χαστικό, δεδομένου ότι οι πληροφορίες που διατίθενται και ανταλλάσσονται καθημερινά είναι χιλιάδες και είναι αρκετά δύσκολο να επιτευχθεί ο απαιτούμενος έλεγχος.

Προκειμένου να αντιληφθούμε τη βαρύτητα και το μέγεθος της ανάγκης προστασίας των προσωπικών δεδομένων, θα πρέπει να αναγάγει κανείς τις προσωπικές πληροφορίες όχι μόνο σαν μια αόριστη έννοια, μια έννοια πλαίσιο που περιλαμβάνει ποικίλα δεδομένα, αλλά σαν μια πηγή πολλών χρημάτων για εκατοντάδες επιχειρήσεις ανά τον κόσμο. Η παγκόσμια οικονομία κινείται μέσα από την κατάλληλη αποθήκευση, μελέτη και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων που διακινούνται μέσα από τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης. Οι επιχειρήσεις μέσα από τη συλλογή των προσωπικών δεδομένων σχηματίζουν ένα ψυχογράφημα των χρηστών, ώστε να γνωρίζουν τις απόψεις και τα θέλω τους και να προβούν στο ανάλογο marketing. Συνήθως, οι επιχειρήσεις αυτές συνεργάζονται με εταιρίες επεξεργασίες δεδομένων, οι οποίες τις περισσότερες φορές λειτουργούν παράνομα στο πλαίσιο της σύγχρονης εμπορευσιμότητας. Δηλαδή, οι εταιρίες επεξεργασίας δεδομένων προβαίνουν σε ενέργειες είτε υποκλοπής των προσωπικών δεδομένων είτε στέλνουν κακόβουλα λογισμικά μέσω προσωπικών μηνυμάτων στα κοινωνικά δίκτυα ή μέσω emails είτε στέλνουν παρελκυστικά μηνύματα, νοθεύοντας την πραγματικότητα, οδηγώντας τους σε συναλλαγές, στις οποίες δεν θα προέβαιναν σε καμία περίπτωση αν ήξεραν την πραγματικότητα.

Για το λόγο αυτό, καμία διατιθέμενη προσωπική πληροφορία δεν θα πρέπει να δίνεται χωρίς άδεια του χρήστη που τον αφορά, καθώς κάτι τέτοιο θα συνιστά παράνομη ενέργεια. Έτσι, ολοένα και περισσότερες εταιρίες, προσπαθώντας να καταπνίξουν τέτοια φαινόμενα υποκλοπών και κυρίως τις δυσμενείς συνέπειες που θα έχουν αυτές σε περίπτωση κακοβουλίας τους, προβαίνουν σε ενέργειες, που εξασφαλίζουν την ασφάλεια των συναλλαγών για τους χρήστες μέσα από δικλείδες ασφάλειας, τόσο κατά το στάδιο επιλογής ή απλής θέασης των εμπορευμάτων/υπηρεσιών όσο και κατά το στάδιο πληρωμής αυτών.

Πέραν τούτου, ακόμα και τα ίδια τα άτομα είναι περισσότερο ευαισθητοποιημένα απέναντι στα προσωπικά τους δεδομένα. Δεν προβαίνουν εύκολα στην εμπορευσιμότητα της ιδιωτικότητας τους, αλλά και αν ακόμη κάποια στιγμή προέβαιναν στην πώληση αυτής, θα το κάνουν εξαιτίας κάποιων αναγκών τους και μέχρι κάποιο σημείο. Δεν θα προέβαιναν σε μια

άκρατη εμπορευματοποίηση αυτών, χωρίς να υπάρχει κάποιος λόγος. Στην χώρα μας δε, εν αντιθέσει με το εξωτερικό, δεν είναι συνηθισμένη η πώληση και η αγορά των προσωπικών στοιχείων των χρηστών. Και τούτο, θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι υπάρχουν τόσες πολλές πληροφορίες διάχυτες στο διαδίκτυο, που τείνουν να χάσουν την αξία τους, δοθέντος ότι πολλά από αυτά δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, αλλά διακινούνται απλά και μόνο προς αύξηση κερδών.

Παρόλα αυτά, λόγω και της πρόσφατης αλλαγής της νομοθεσίας, όπως εξετάσθηκε ανωτέρω, η χρήση των προσωπικών δεδομένων των χρηστών, ακόμα και από τις εκάστοτε κυβερνήσεις θα γίνεται μόνο κατόπιν σχετικής χορήγησης άδειας από τους χρήστες που τους αφορούν. Έχει διατυπωθεί βέβαια και η αντίθετη άποψη, κατά πόσο δηλαδή, η τόσο αυστηρή και άκαμπτη προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής εν γένει συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη.

Ωστόσο, θα ήτο καλό να γίνει αντιληπτό ότι χάριν της οικονομικής ανάπτυξης δεν θα πρέπει να θυσιάζονται τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξίας με ό,τι αυτή καλύπτει και συνεπάγεται θα πρέπει να συνυπάρχει με την οικονομική ανάπτυξη, καθώς η τελευταία δεν μπορεί να υπάρχει χωρίς τη δεύτερη. Η οικονομική ανάπτυξη δεν αποτελεί τόσο σημαντική αιτία για την παραβίαση των προσωπικών δεδομένων, χωρίς την άδεια των χρηστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

1. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου , Η πλοήγηση των ανηλίκων στο Διαδίκτυο και η νομική προστασία των προσωπικών δεδομένων, Αρμ 2007, 848 επ.
2. Χ. Ακριβοπούλου, Είναι το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα απόλυτο, Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, Τόμος: 1, 2011.
3. Απ. Γέροντα, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2002
4. Γνώμη 5/2009 σχετικά με τις επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης
5. Π. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο - Ατομικά Δικαιώματα , 4^η έκδοση, 2012.
6. Ε. Δεληγιάννη, Δίκαιο και Επικοινωνία στα Ιστολόγια (Blogs) και στα Νέα Μέσα.
7. Ε. Δεληγιάννη, Η προστασία της προσωπικότητας κατά τον Αστικό Κώδικα από την άποψη των συνταγματικών ρυθμίσεων, ΕλλΔνη 1997
8. Π. Δόνος /Λ. Μήτρου/Φ. Μίττλεττον/ Ευ. Παπακωνσταντίνου, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων & η επαύξηση της προστασίας των δικαιωμάτων, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2002.
9. Ι. Ιγγλεζάκη, Το δικαίωμα στην ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2014.
10. Ι. Ιγγλεζάκη, Δίκαιο της πληροφορικής, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2006.
11. Ι. Ιγγλεζάκη, Το δικαίωμα στη ψηφιακή λήθη και οι περιορισμοί του, 2014.
12. Ι. Ιγγλεζάκης, Προστασία προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Ψηφιακή Νομική Βιβλιοθήκη - Περιοδικά - ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ) - 2/2015
13. Ι. Ιγγλεζάκη, Προστασία προσωπικών δεδομένων στις υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης, Συνήγορος 84/2011
14. Ι. Καρακώστα, Προσωπικότητα και Τύπος, γ' έκδοση, 2000
15. Β. Καρακώστα / Γεωργοπούλου – Αθανασούλη Ε., Το Σύνταγμα, τ. Γ', Άρθρα 11-16, 1996

16. Ι. Καράκωστα, Δίκαιο & Ίντερνετ, Νομικά Ζητήματα του Διαδικτύου, Εκδόσεις ΠΙΝ Σάκκουλα, Αθήνα, 2009
17. Γ. Κραβαρίτου, Φύλο και Δίκαιο, Εκδόσεις Παπαζήση, 1996,.
18. Ι. Καμτσίδου, Η συνταγματική πορεία της ιδιωτικότητας στον δημόσιο χώρο, σε εταιρία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Εισαγωγή Ι. Μανωλεδάκη, Παραβίαση Ιδιωτικότητας – οι κάμερες, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκης, 2009,
19. Μ. Κανελλοπούλου-Μπότη, Κοινωνικά δίκτυα και προσωπικότητα, Ψηφιακή Νομική Βιβλιοθήκη - Περιοδικά - ΔΙΤΕ (π. ΔΙΜΕΕ) - 2/2012
20. Σ. Κουσούλης, Σύγχρονες μορφές συναλλαγές, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη.
21. Ν. Κουτσουγιαννοπούλου, Τα νέα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (SocialMedia) και η σχέση τους με την καταναλωτική συμπεριφορά, διπλωματική εργασία, Πάτρα 2013,
22. Α. Μάνεσης, Ατομικές ελευθερίες, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1981
23. Α. Μανιτάκης, Τα κοινωνικά δικαιώματα μεταξύ πολιτικής και ιδιωτικής κοινωνίας, σε Ίδρυμα Σ. Καράγιωργα, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1981.
24. Α. Μανιτάκης, Το υποκείμενο των συνταγματικών δικαιωμάτων, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1981.
25. Α. Μανιτάκης, Κράτος Δικαίου και έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 384
26. Κ. Μαυριάς, Το Συνταγματικό δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1982.
27. Α. Ν. Μαρίνο, Το Διαδίκτυο στην εποχή της «παγκοσμιοποίησης» και στο πλαίσιο της «κοινωνίας των πολιτών», Αθήνα-Κομοτηνή 2003
28. Λ. Μήτρου, Το δίκαιο στην κοινωνία της Πληροφορίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, 2002.
29. Λ. Μήτρου, Ιδιωτικός βίος: η διστακτική και αβέβαιη πορεία της προστασίας προσωπικών πληροφοριών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1998.
30. Προστασία Προσωπικών Δεδομένων: ένα νέο δικαίωμα; σε Δ. Τσάτσου/Ε. Βενιζέλου/Ξ. Κοντιάδη (επιμ.), Το Νέο Σύνταγμα – Πρακτικά συνεδρίου για το αναθεωρημένο Σύνταγμα 1975/1986/2001, Αθήνα – Κομοτηνή 2001.

31. Λ. Μήτρου, Η προστασία της Ιδιωτικότητας στην Πληροφορική και τις επικοινωνίες – Η νομική διάσταση.
32. Δ. Μπασδέκης, Κοινωνικά δίκτυα και προστασία προσωπικών δεδομένων, πτυχιακή εργασία για το ακαδημαϊκό έτος 208-2019, σελ. 14,
33. Γ. Νούσκαλης, Ποινική προστασία προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007
34. Θ. Παπαχρίστου /Τ. Βιδάλη /Λ.Μήτρου- Αν. Τάκη, Το δικαίωμα συμμετοχής στην κοινωνία της πληροφορίας, 2006.
35. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Η Δι@ύγεια στη δημόσια διοίκηση υπό το πρίσμα της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ΔτΑ 2012
36. Φ. Παναγοπούλου-Κουτνατζή, Οι ιστότοποι Κοινωνικής Δικτυώσεως, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010
37. Α. Τάκης, Αξίζει η ιδιωτικότητα πάνω από κάθε τι άλλο; Εκδόσεις Cogito, Τόμος 3, 2003
38. Κ. Χρυσόγονος, Η ενσωμάτωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην εθνική έννομη τάξη, , εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2001, σελ. 192 επ.

Ξενογλώσση

1. Boyd and Ellison, Social Network Sites Definition, History and Scholarship, Journal of Computer – Mediated Communication, 2008, Vol 13
2. D. Gan, L. R. Jenkins,(2015-03-23). "Social Networking Privacy—Who's Stalking You?" . Future Internet. 7 (1): 67–93.
3. F. Debussere , The EU E-Privacy Directive: A Monstrous Attempt to Starve the Cookies Monster, International Journal of Law and Information Technology , Vol13, 2005, Εκδόσεις: Oxford University Press
4. Domikik Sedlmeier, Datenschutz in "Social Network Sites". Unter besonderer Berücksichtigung der Verkettung digitaler Identitäten, Norderstedt 2008, σελ. 18
5. R. Fogues, Such, Jose M.; Espinosa, Agustin; Garcia-Fornes, Ana (2015-05-04). "Open Challenges in Relationship-Based Privacy Mechanisms for Social Network Services" . International Journal of Human–Computer Interaction. 31 (5): 350–370.

6. S. Katsikas, Information Security: 9th International Conference, 2006, Εκδόσεις Springer Noll et al, Web Search Personalization via Social Bookmarking and Tagging, Notes in Computer Science, 2007.
7. Kaushal., Rishabh; Ghosh., Vasundhara (2020-03-26). 2019 IEEE Intl Conf on Parallel & Distributed Processing with Applications, Big Data & Cloud Computing, Sustainable Computing & Communications, Social Computing & Networking (ISPA/BDCLOUD/SocialCom/SustainCom)
8. Küzeci, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, Turhan Kitabevi, Ankara 2010.
9. Krause, Rüdiger: “New Developments in Data Privacy for Employees in German Law”, The Law in the Information and Risk Society, (Ed. Gunnar Duttge/Sang Won Lee), Universitätsverlag Göttingen, 2011, p. 83-99.
10. Kuner, Christopher: European Data Protection Law, Corporate Compliance and Regulation, Second Edition, Oxford University Press, United Kingdom 2007.
11. D. Kleidermacher\M. Kleidermacher, Embedded Systems Security: Practical Methods for Safe and Secure Software and Systems Development, 2012, Εκδόσεις Elsevier
12. O. Kwon and Y. Wen, An empirical Study of the factors affecting social network service use, Computers in Human Behavior, Vol 26.
13. M. Stelzner, Social Media Marketing Industry Report, How marketers are using Social Media to Grow their Businesses, 2009
14. Shawn C. Helms, Translating Privacy Values with Technology, 7 Boston University Journal of Science & Technology Law (2001), σελ. 288 επ. (293).
15. Walker, MacBribe και Vachon, Social Networks and employment in the north Aegean sea region, The Journal Social Research Volume 1.
16. O. Tene What Google Knows: Privacy and Internet Search Engines, (άρθρο), εκδόσεις Utah Law Review.
17. A. F. Westin, Privacy and Freedom, New York 1967.
18. J. Q. Whitman, The Two Western Cultures of Privacy: Dignity versus Liberty, The Yale Law Journal. Vol. 113, 2004,.

Διαδικτυακοί τύποι

1. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Η προστασία των προσωπικών δεδομένων ανηλίκων σύμφωνα με τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων 2016/679 και τον ν. 4624/2019, 2019, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.esdi.gr
2. Χ. Καλλιονάτης, Ασφάλεια δεδομένων στην κοινωνία της πληροφορίας, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.lawspot.gr.
3. Σ. Κωνσταντίνου, Ρόλοι και ευθύνες υπό τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Δεδομένων (GDPR)
4. Κ. Μαρκομιχάλη, Μ. Γκανέτσου, Ζ. Συρμακέζη, Social Media και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων στην εποχή του GDPR, δημοσιευμένο στο www.lawspot.gr
5. Η. Blake, Google's EU Warning Over Street View Privacy, άρθρο δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.telegraph.co.uk
6. D. Dinucci, Fragmented Future, Print 53, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.darcyd.com
7. J. Hopkins, Surprise! There's a third YouTube cofounder, 2008, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.usatoday.com.
8. Social Media and Distance education, Instructional Support Specialist Center for support of Instruction, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.deoracle.org/online-pedagogy/emerging-technologies/social-media-and-distance-education.
9. A. F. Westin, Social and Political Dimensions of Privacy, 2003, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.privacysummersymposium.com.
10. M. C. White, BigDataKnowsWhatYou'reDoingRightNow, 2012, δημοσιευμένο άρθρο στον ιστότοπο www.business.time.com

Νομοθεσία

1. WP148, «Γνώμη 1/2008 σχετικά με τα θέματα προστασίας δεδομένων σε σχέση με τις μηχανές αναζήτησης».
2. WP 163, «Γνώμη 5/2009 σχετικά με τις επιγραμμικές υπηρεσίες κοινωνικής δικτύωσης»

3. ΑΠ 782/2005, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών INTRACOM – NOMOS, Εφαθ 4430/2003, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών INTRACOM – NOMOS.